

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1928.

Andra kammaren.

Nr 20.

Lördagen den 24 mars.

Kl. 11 f. m.

§ 1.

I enlighet med därom den 21 innevarande mars fattat beslut skulle nu företagas val av ledamöter och suppleanter i det särskilda utskott riksdagen beslutit tillsätta; och anställdes först val av ledamöter i utskottet.

Därvid avlämnades 23 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Lindqvist* i Halmstad,
» *Magnusson* i Tumhult,
» *Sköld*,
» *Andersson* i Prästbol,
» *Brännström*,
» *Olsson* i Ramsta,
» *Pettersson* i Hällbacken,
» *Johansson* i Kälkebo,
» *Fast*,
» *Laurén*,
» *Carlson* i Mölndal och
» *Olsson* i Hov.

Dessa personer hade alltså utsetts till ledamöter i utskottet.

§ 2.

Härefter företogs val av suppleanter i särskilda utskottet.

Därvid avlämnades 29 godkända valsedlar, samtliga med partibeteckningen »Gemensam lista» och upptagande namnen på nedannämnda personer i följande ordning:

herr *Andersson* i Falkenberg,
» *Månsson* i Erlandsro,
» *Paulsen*,
» *Lagerkwist*,
» *Anderson* i Linköping,
» *Jeppsson*,
» *Andersson* i Katrineholm,
» *Laurin*,
» *Mogård*,
» *Alströmer*,
» *Hansson* i Trollhättan,

herr *Lundén*,
» *Hedin* och
» *Blomquist*.

Dessa personer hade alltså utsetts till suppleanter i utskottet.

§ 3.

Justerades protokollsutdrag angående de i §§ 1 och 2 här ovan omförmälda valen.

§ 4.

Upplästes följande till kammaren inkomna sjukbetyg:

Att riksdagsman E. Hage på grund av infektion i övre luftvägarna med feber är till arbete oförmögen till 29:e instundande mars, intygas härmed på heder och samvete.

Stockholm den 23 mars 1928.

O. F. Åberg,
leg. läkare.

§ 5.

Herr *Hanssons* i Stockholm *m. fl.* på kammarens bord liggande motion nr 463, som nu föredrogs, hänvisades till statsutskottet.

§ 6.

Föredrogs herr *Lindbergs* vid kammarens nästföregående sammanträde gjorda, men då bordlagda anhållan att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa spörsmål angående de nuvarande militära försvarsanstalternas ändamålsenlighet i belysning av flygteknikens och de kemiska förstörelsemedlens utveckling m. m.; och blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 7.

Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets memorial, nr 54, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om fortsatt bevarande i svensk ägo av vissa stenkolsfyndigheter å Spetsbergen blev den i detta memorial föreslagna voteringspropositionen av kammaren godkänd.

§ 8.

Sammansatta stats- och bankoutskottets härpå föredragna utlåtande nr 1 bordlades åter.

§ 9.

Herr talmannen tillkännagav, att enligt överenskommelse emellan kamrarnas talmän gemensam votering komme att anställas onsdagen den 28 i denna månad angående det i statsutskottets memorial nr 54 omförmälda ärendet.

§ 10.

*Ang.
utförselbevis
för spannmål.*

Till avgörande företogs bevillningsutskottets betänkande, nr 21, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående provisorisk förlängning av förordningen den 26 juli 1926 (nr 382) angående utförselbevis för råg och vete m. m. ävensom i ämnet väckta motioner.

Genom proposition den 10 februari 1928, nr 107, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade Kungl. Maj:t, under återopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för samma dag, föreslagit riksdagen besluta, att förordningen den 26 juli 1926 (nr 382) angående utförselbevis för råg och vete med däri enligt kungörelsen den 8 april 1927 (nr 121) gjorda ändringar skulle äga fortsatt giltighet för tiden från och med den 1 augusti 1928 till och med den 31 juli 1931, dock att § 2 skulle från och med den 1 augusti 1928 hava viss ändrad lydelse.

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

I samband härmed hade utskottet till behandling förehaft

dels följande i anledning av propositionen väckta motioner, nämligen:

de lika lydande motionerna nr 257 i första kammaren av herr andre vice talmannen *Nils Anton Nilsson m. fl.* och nr 435 i andra kammaren av herr *Gardell* i Gans *m. fl.*; samt

motionerna i andra kammaren nr 434 av herr *Andersson* i Falkenberg *m. fl.* och nr 437 av herr *Pettersson* i Hällbacken;

dels ock två till utskottet hänvisade, under motionstiden vid riksdagens början i andra kammaren väckta motioner, nämligen nr 4 av herr *Lindman m. fl.* och nr 345 av herr *Nilsson* i Hörby.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte

1) med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande proposition samt

i anledning av motionerna II: 4 och II: 345 ävensom

med avslag å dels de likalydande motionerna I: 257 och II: 435 dels ock motionen II: 437 antaga följande

F ö r s l a g

till

förordning angående utförselbevis för råg och vete.

Häriigenom förordnas som följer:

§ 1.

Den, som av omalen råg eller omalet vete, varöver han utan hinder av tullverket kan inom riket fritt förfoga, på en gång till utförsel angiver och med en och samma lägenhet till utlandet sjöledes eller på järnväg eller till svensk frihamn utför sammanlagt eller av någotdera slaget minst 500 kilogram, äger, såvida den utförda varan skäligen kan anses marknadsgill, av vederbörande tullmyndighet erhålla bevis om utförseln, med angivande tillika av det tullbelopp, som skolat utgå vid införsel av sådan vara till enahanda myckenhet.

§ 2.

Innehavare av utförselbevis vare berättigad att, inom sex månader från det angivningen till utförsel ägt rum, mot bevisets återställande

antingen utan tullavgifts erläggande införa omalen eller malen råg eller omalet eller malet vete till så stor myckenhet, att den tull, som enligt tulltaxan skolat därå belöpa, är lika med det i utförselbeviset angivna tullbeloppet.

eller, i den mån varor, som nu sagts, under de sex kalendermånader, som förflutit närmast före den månad, under vilken angivningen till utförsel ägt rum, införts till myckenhet, att den därför influtna tullavgiften med avdrag av två procent beräknas därtill lämna tillgång, hos generaltullstyrelsen utkomma sagda belopp med avdrag av två procent.

Utförselbevis skall återställas eller belopp, varå beviset lyder, inbetalas till tullverket, därest den vara, för vilken beviset utfärdats, återinföres och tullfrihet för varan därvid ifrågasättes.

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

§ 3.

Av Konungen meddelas närmare föreskrifter rörande utfärdande av utförselbevis samt författningens tillämpning i övrigt.

Denna förordning träder i kraft den 1 augusti 1928 och gäller till och med den 31 juli 1931; samt

2) i anledning av motionen II: 434, i den skrivelse, i vilken riksdagen meddelade sitt beslut angående förevarande proposition, anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta frågan om beräkningen av städernas tolagssättning med avseende å de tullavgifter, som skolat utgå för importerad spannmål, men från vilka avgifternas erläggande vederbörande befriats på grund av avlämnade utförselbevis, bli föremål för fortsatt allsidig utredning samt till riksdagen snarast möjligt avgiva förslag i ämnet.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *Bärg, Örne, Wigforss, Björnsson, Björklund, Olsson* i Gävle, *Andersson* i Katrineholm och *Werner*, vilka yrkat avslag å förevarande proposition;

av herrar *Johan Nilsson* i Kristianstad, *Jönsson* i Boa, *Bengtsson* i Kullen, *Wijkström* och *Henrikson*, med ett uttalande angående den föreslagna begränsningen av tiden för förordningens giltighet;

av herrar *K. Oscar Ericson* och *Olsson* i Golvvasta, vilka uttalat sig dels i fråga om tiden för förordningens giltighet och dels angående den genom motionerna I: 257 och II: 435 väckta frågan om utsträckning av utförselbevisens omfattning till att gälla jämväl korn; samt

av herr *Björnsson* beträffande § 2 i författningsförslaget.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr **Olsson** i Gävle, som yttrade: Herr talman! I avseende å föredragningen av bevillningsutskottets betänkande nr 21 föreslås,

att betänkandet föredrages punktvis;

att punkten 1) måtte företagas till avgörande sålunda, att först föredrages utskottets förslag till förordning angående utförselbevis samt därefter utskottets hemställan;

att förslaget till förordning föredrages paragrafvis med slutstadgande, ingress och rubrik sist; samt

att vid behandlingen av förordningens paragraf 1 överläggningen må omfatta förordningen i dess helhet.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1).

Det av utskottet framlagda författningsförslaget.

Efter föredragning av § 1 anförde:

Herr **Björklund**: Herr talman! Jag förmodar kammarens ledamöter skola vara mig tacksamma för att jag med tanke på den digra föredragningslista, som vi hava framför oss, icke går in varken på någon saklig eller längre debatt i detta ärende. Ärendet har förut behandlats av såväl denna som medkammaren, och man har då kommit till vissa resultat beträffande de utförselbevis, om vilkas förlängda giltighetstid Kungl. Maj:t nu vid innevarande års riksdag har framlagt proposition.

Det parti, som jag tillhör, har vid de föregående tillfällen, då denna sak be-

handlats, intagit en principiellt avvisande hållning. Vi anse för vår del det icke vara berättigat, att man på sätt som nu sker ger så att säga en exportpremie, som i sig innefattar, låt vara i ringa mån, en viss levnadskostnadsfördyring i landet, detta så mycket mer, som den exporterade och den importerade spannmålen i kvalitativt hänseende icke äro jämnställda. Därav följer också i och för sig, att man kommer fram till ett sådant resultat, som jag här för ett ögonblick sedan talade om, nämligen att man ger en ren exportpremie, varigenom man åtminstone på visst sätt fördyrar livsmedlen, och därtill det viktigaste av våra livsmedel, här i landet. Sedan vi föregående gång behandlade dessa utförselbevis, d. v. s. 1926, har emellertid den förändringen skett, att vissa personer, som då icke voro med om att riksdagen skulle antaga dem, ändrat uppfattning, så att nu från den frisinnade regeringens sida propositionen har framlagts. När man behandlat propositionen och olika motioner i ärendet inom utskottet, har man kommit till den uppfattningen, att en fullständigt enig borgerlig majoritet på den punkten är till finnandes. Det torde därför vara lönlöst att härvidlag vare sig driva någon agitation eller framföra någon argumentation mot en ytterligare förlängning av införselbevisen, och jag vill därför, herr talman — med tilläggande av att det synes förefinnas en tyst överenskomelse att man icke skall diskutera mer än som är nödvändigt — be att få yrka avslag på såväl utskottets hemställan som den Kungl. propositionen i ämnet.

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

Häruti instämde herr *Röing*.

Herr *Bengtsson* i Kullen: Herr talman! Som av detta utskottsutlåtande framgår, äro vi fem ledamöter av utskottet, som reserverat oss under punkt 1. Reservationen gäller tidsberäkningen, f. ö. äro vi fullt eniga med utskottets majoritet, men angående tiden hava vi haft den uppfattningen, att det hade varit lyckligare för producenterna av brödsäd, i händelse detta stadgande hade kunnat göras permanent och icke som nu är föreslaget blott för tre år. Man hade ju då på vårt håll kunnat känna sig mera säker och icke haft, som det nu trots allt är, ett osäkerhetstillstånd rådande på detta område. Men under de förhållanden, som nu föreligga, skall jag icke göra något annat yrkande, herr talman, än om bifall till utskottets förslag.

Herr *Johansson* i Arkösund: Herr talman! Det är ju som den förste ärade talaren sade ett gammalt bekant ärende, som vi nu hava att behandla. Jag har för varje gång frågan förut förevarit röstat emot utförselbevisen, och jag har i själva sakfrågan icke ändrat ståndpunkt. Jag anser fortfarande, att det icke är något att rekommendera att hava dessa utförselbevis, som verka såsom exportpremier. Men då dessa utförselbevis icke ännu hava hunnit att prövas ordentligt, har jag ansett, att det vore bättre att få dem ordentligt prövade, innan vi gå att avskaffa dem. Jag har nämligen för mig, att blir detta gjort ordentligt, komma dessa utförselbevis att hamna i samma skräpkammare som glidtullarna, som en gång voro ganska populära. När jag säger, att vi icke prövat dem ordentligt, så vill jag framhålla, att det år, 1926, då de infördes, blev ju ett särskilt gynnsamt år för glidtullarnas förespråkare. Det var ju nämligen så i landet, att vi fingo en mycket god skörd både kvantitativt och kvalitativt, medan skörden på andra håll i Europa var dålig. Vi kunde nämligen exportera till Tyskland och Frankrike, vilket gjorde, att det gick ju ganska lätt att sälja till dessa länder. Hade vi däremot fått utförselbevisen införda 1925, tror jag, att resultatet skulle blivit ett helt annat. Då hade vi en god brödsädesskörd i hela Europa, och då tror jag icke, att det gått så lätt att exportera någon brödsäd, åtminstone icke till något så när hyggliga priser. Det är för att vi skola få se, huru dessa utförselbevis framdeles komma att verka,

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

som det har burit mig emot att motsätta mig en ytterligare prövning av desamma.

Jag ber därför, som saken nu står, att få instämma i yrkandet om bifall till utskottets hemställan.

Herr Henrikson: Herr talman! Mina damer och herrar. Jag hade trott att frågan i år skulle kunna lösas i enighetens tecken, men så synes icke vara förhållandet, om man tar i betraktande det stora antalet reservationer. Bland reservanterna finnes en hel del av utskottets ledamöter, som reserverat sig för rent avslag av denna lag. Jag har icke hört några klagomål över densamma från jordbrukarna, vilka hava funnit sig belåtna med den, ty de hava kommit i åtnjutande av tullar som tidigare icke varit dem tillerkända. Konsumenterna hava icke heller klagat, då det åsatta mjölpriset icke varit så särdeles högt, att man behövt klaga däröver. De enda klagomål, som jag hört, hava kommit från kvarnägarna, då dessa hava sett sina vinster betydligt kringskurna, men det har förut påtalats här, att deras avans var allt för stor, och jag undrar, om det varit så farligt, att de fått litet mindre vinst. Läget har ju varit synnerligen besvärligt det senaste året för jordbrukarna, och man har försökt att få tullar på animaliska produkter, men jag tror icke, att de skulle hava gjort någon vidare nytta. Om nu detta förslag skulle avslås, skulle det bliva en mycket ledsam historia för det svenska jordbruket, och jag hoppas, att så icke skall bliva fallet.

Jag hade haft för tanke att yrka bifall till den reservation, som jag biträtt, men då jag tror, att den icke kan vinna samling, ber jag att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr förste vice talmannen Hamilton: Herr talman! Jag kan icke underlåta att framhålla, då man påstår, att en frontförändring ägt rum inom det frisinna partiet, att det varit på grund av motion från herr Björnberg med instämmande av åtskilliga andra från samma parti, som frågan om införselbevisens införande blivit föremål för riksdagens prövning för två år sedan. Vid det tillfället var jag likväl något tveksam, huruvida dessa utförselbevis skulle kunna fylla det ändamål, som man tänkte sig med dem. Jag framhöll emellertid redan då, att man icke finge förblanda systemet med utförselbevis med tullsystemet, ty de hava icke med varandra att göra. Statens inkomster av tullen hava icke minskats genom utförselbevisen, ty samma kvantitet som utföres måste åter importeras, och konsumenterna hava, såvitt jag vet, icke lidit någon skada härav, ty priset på mjöl bestämmes av importpriset på det utländska mjölet. Jag betraktade utförselbevisen allenast som ett vapen i händerna på lantmännen mot kvarntrusten, och jag tror, att jag har bedömt frågan rätt. Mindre kapitalstarka lantmän måste, då hösten kommer, realisera sin skörd för att därmed täcka driftkostnaderna för lantbruket. På grund därav inflyter en allt för stor kvantitet spannmål till kvarnarna på hösten, och kvarnarna hava begagnat sig därav för att nedsätta priset på denna spannmål vida under importpriset på den utländska spannmålen. Sedan lantmännen efter utförselbevisens införande kunnat exportera denna spannmål har man kunnat behålla världsmarknadspriset på råg och vete. Jag förstår icke motståndet från det parti, som kallar sig arbetarpartiet, i denna fråga, ty åtgärden i fråga är riktad främst mot kvarntrusten, och jag förmodar, att det icke är kvarntrusten partiet vill taga under armarna.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I detta yttrande instämde herr *Bengtsson* i Norup.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord. Efter den erfarenhet, som man vunnit, sedan utförselbevisen infördes i vårt land, hade jag verkligen väntat, att hela det socialdemokratiska partiet kunde samlas om den linje, som en av dess medlemmar var uppe här och vittnade om, då han sade, att han ville hava saken grundligt försökt. Ty så utföll väl ändå första årets prov med utförselbevisen, att hela det socialdemokratiska partiet kunde se, att det verkligen var värt att göra ett försök med desamma.

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

Nu synes det mig ändå vara litet egendomligt, när alla ämbetsverk, som yttrat sig, förordat fem år till verkliga försök, att Kungl. Maj:t anser det vara tillräckligt med tre år. Jag skall dock icke tvista om den saken. Det synes ändå, som om, åtminstone på något håll, en tids försök med detta skulle verka icke så litet. Ty jag hör ju ändå tämligen skilda toner i dag i denna fråga mot dem, som hörts så många gånger förut, när jag uppträtt i densamma. Jag konstaterar, att åtminstone bland de skånska jordbrukare, jag känner till, har jag icke hört någon, som icke känt sig överraskad av att dessa utförselbevis verkligen kunnat göra den effekt, som de visat sig kunna göra. Och mången vittnar så här: »Ja, visserligen gick jag med på den där tanken om utförselbevis, ty jag ville icke gå emot mina kamrater, men jag trodde egentligen icke på dem. Men jag har blivit överbevisad om att de verkligen voro värda någonting.»

Sedan vill jag säga herrarna en annan sak. Jag undrar, om icke utförselbevisen äro det allra vigaste och framför allt åtminstone billigaste medlet för staten att söka upprätthålla en någorlunda tillfredsställande brödsädsodling i vårt land. Den frågan diskuterade vi så mycket för några år sedan. Jag finner det vara ett gott sätt att trygga brödsädsodlingen i vårt land, så långt den överhuvud kan tryggas. Den omständigheten tycker jag skulle intressera även herrarna från det socialdemokratiska partiet.

Herr talman! Även jag skall, för att undvika splittring, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Björnberg: Herr talman! Det kunde väl vara överflödigt att fortsätta debatten i denna fråga, ty förmodligen är det icke denna gång fråga om att den sak, vi här behandla, skall falla. Men några ord kunde väl sägas, också av mig, som tidigare ingående sysslat med här förevarande ärende, ty, som nyss den näst föregående talaren sade, förvånar man sig över det socialdemokratiska partiets hållning i denna fråga. Jag förvånar mig i hög grad över att man, som synes, kollektivt från socialdemokratiskt håll kan gå emot sådana billiga och, som jag tror, välbefogade åtgärder som genomförandet och tillämpandet i fortsättningen av dessa utförselbevis. Man har från socialdemokratiskt håll gjort gällande, att det skulle gälla bara ett litet fåtal lantbrukare, och att de av dessa, som icke ha ett visst antal hektar jord, icke skulle ha någon nytta av dessa bevis. Men jag menar dock, att det ändå är rätt så nödvändigt för det svenska samhället i stort, att även de, som ha litet mer än 20—30 hektar åker, kunna leva och driva sin näring och framskapa brödsäd. Och detta är enligt min mening dock en av de hävstänger, som för närvarande sannerligen icke är någon lyxartikel utan, isynnerhet för närvarande mycket nödvändiga hjälpmedel att använda. Det vet nog litet var, att just för närvarande lantbrukarna hava mycket svårt i många avseenden. De kunna icke bestämma, vare sig huru stor avkastning de skola få av sitt investerade kapital eller vilken timpenning, de kunna beräkna, utan de få, vad de få; och ibland blir det synnerligen minimala utbyten av deras strävsamma och många gånger tunga dagsverken.

Jag skall icke förlänga debatten utan ber endast att få instämma i det yrkande, som gjorts av utskottet, och hoppas, att också nu kammaren denna

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

gång med en betydligt större majoritet än då frågan senast förelåg och avgjordes, går med på detta förslag, som ju icke visat sig innebära några svårigheter för någon part under den tid systemet prövats, men väl avsevärda lättnader för ett avsevärt antal landtbrukare och därmed, enligt min mening, åt landet.

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! Det är mycket underligt, när man studerar denna fråga och följer dess upprinnelse från spannmåls-sakkunniga till i dag, att exempelvis finna bekräftelse på den satsen, att om man går in för en sak och bearbetar träget och oupphörligt, så vinner man i viss mån syftet. När motionerna rörande utförselbevis väcktes 1923 och denna fråga avslogs av riksdagen med rätt stor majoritet, hade icke jag för min del kunnat tro, att man 1926 skulle vara redo att antaga utförselbevisen på viss tid. Vilket skedde vid sistnämnda riksdag. Man skulle vara så mycket mindre benägen tro det, när även efter en kunglig proposition 1924, som var baserad på en rätt grundlig utredning, riksdagen icke ansåg sig kunna gå med på genomförande av utförselbevis.

Sedan 1924, när man avslag förslaget om utförselbevis, har ingenting inträffat, som motiverat, att riksdagen antog samma förslag 1926. När man efter 1926 års riksdagsbeslut har prövat utförselbevisen under nära två år, utan att kunna prestera andra skäl än att man ytterligare vill ha dem förlängda under tre år för att vinna erfarenhet, skattar man mycket åt satsen experimentlagstiftning. Och jag ber, att de talare, som komma efter mig, och som säkerligen komma att tala för utförselbevisen, äro så goda och lägga fram bevis för att utförselbevisen verkligen äro det sesam för flertalet av Sveriges jordbruk, som herrarna här påstå, att de äro. Här måste man väga icke endast fördelar utan även nackdelar. Och jag vill också säga de herrar här, som plädara för utförselbevisen, såväl den siste som den näst förste talaren, att det är icke de stora jordbruken på 20 tunnland och däröver odlad jord, som äro i det mest betryckta läget, utan de små jordbruken, som tillsammans med konsumenterna få vara med och betala fiolerna. Det är mycket vackert sagt här, att det gäller att gå in för att tillförsäkra landet brödsädsodling. Men jag tycker, det var vackrare sagt, när det på sin tid sades, att vi skulle försöka ordna det så, att den svenska spannmålen stannade inom landet och konsumerades av det svenska folket. De talesmän, som gingo in för detta, hava nu ändrat signaler och förklara, att det är den utländska spannmålen vi skola importera, och den svenska spannmålen skola vi exportera.

Det ger ett underligt intryck, när man tar del av dels utskottets utlåtande i detta ämne de föregående åren och dels utskottets utlåtande i år. Tittar man på dessa dokument, skall man finna, att det är i själva verket samma ledamöter, som sitta i bevillningsutskottet 1928, som de, som suto där 1923, 1924 och 1926, när utskottet avstyrkte utförselbevisen. Motiveringarna för avslag dessa år voro vederhäftiga och sakligt starka. Majoriteten i 1928 års bevillningsutskott synes ha glömt bort vad samma majoritet hade att sakligt anföra mot utförselbevisen 1924 och 1926. Den andre talaren, som hade ordet i denna fråga och som förde utskottets talan, var för all del motståndare till utförselbevisen men ville låta dem löpa linan ut för att bevisa orimligheten av utförselbevisens existensberättigande. Det är verkligen egendomligt, och jag kan tillåta mig säga, en underlig logik, när han säger så och yrkar bifall till denna reform, som han för egen del anser praktiskt taget icke hava framtid för sig, bara för att visa omöjligheten av den.

Det har sagts här, bland annat av herr förste vice talmannen, att utförselbevisen gjorde så stor nytta för jordbruket utan att innebära någon som helst olägenhet för konsumenterna eller de, som hava behov av att köpa brödsäd.

Detta yttrande står i motsättning till vad exempelvis representanten från bondeförbundet i sin till utskottet fogade reservation åberopat. Där säges, att man anser att utförselbevisen icke skulle utsätta konsumenterna för några olägenheter *av betydelse*. Detta är dock någonting helt annat än vad den frisinnade talaren här anförde och som man hör då och då. Man kan icke komma ifrån det förhållandet, att brödsäden fördyras genom utförselbevisen, och detta icke endast för de direkta konsumenterna utan för alla, som ha behov att köpa brödsäd. Hur många jordbrukare finns det icke i landet, som betungas i stället för att gynnas av utförselbevis och tullåtgärder, som förordas av de talare, vilka säga sig representera jordbrukarna?

Det var icke så länge sedan man diskuterade i riksdagen frågan om de animaliska jordbrukstullarna, och högern var då mycket bekymrad över att man icke ville gå med på en höjning av tullarna. Man svarade emellertid från frihandelshåll, att man ville först se resultatet av den utredning, som är igångsatt på området, för att man skall kunna konstatera, om icke andra tullsatser böra sänkas och jordbrukarna på detta sätt få kompensation. Ja, man kan här säga samma sak: är det verkligen befogat att prolongera utförselbevisen för tre år, trots att det pågår en utredning, vars resultat kan vara mycket viktigt att avvakta. Jag kan icke finna att så är fallet.

Jag skall uppfriska minnet även med en annan sak. När det väcktes motion om förlängning av utförselbevisen vid årets riksdag, gick en viss press in för att förklara, att det svenska jordbruket vore så betryckt, att det skulle vara nödvändigt, att man finge utförselbevis. Jag skulle tro, att detta verkade i viss mån känsligt på den nu sittande regeringen, och jordbruksministern var tydligen inställd på att föreslå deras förlängning. Men det måste väl ha inneburit en stor självövertvinnelse för herr statsministern att gå med på ett sådant förslag, då han år 1926 talade och röstade mot utförselbevisen. Men för att man icke skulle kunna förebrås att vara likgiltig för det större jordbruket gjordes måhända helomvändningen och proposition i ämnet avlämnades. Vad som inträffat efter 1926 kan eljest icke enligt min mening motivera något ingripande från regeringens sida. Erfarenheterna tala icke för en förlängning av denna synnerligen egendomliga form för statssubvention. Jag tycker det vore på sin plats, att riksdagen beträffande utförselbevisen sade ifrån, att man icke vill vara med om galenskapen längre. Går man in för statssubvention på detta område, skall det måhända visa sig i framtiden, att man även från andra håll kommer och yrkar på statsunderstöd. Det är väl icke bara spannmålsodlarna, som kunna begära exportpremier, utan man får nog tänka på konsekvenserna.

Jag kan som sagt icke finna annat än att den politik, som riksdagen slog in på vid 1926 års riksdag i denna sak, och som det nu är fråga om att fortsätta, är av den beskaffenhet, att man bör på det bestämdaste protestera mot densamma. Jag yrkar alltså bifall till den av herr Bärge m. fl. avgivna, vid utskottets utlåtande fogade reservationen.

Med herr Pettersson i Hällbacken förenade sig herrar *Månsson* i Furuviik, *Bäcklund* och *Lovén*.

Herr Röing: Herr talman, mina damer och herrar! Jag har redan instämt i den förste talarens avslagsyrkande. Men jag medger, att skäl kunna anföras för den uppfattningen, att man ännu under några år bör tillämpa detta egendomliga system, på det att jordbrukarna få se, när vi komma in i mera normala förhållanden på spannmålsmarknaden, att utförselbevisen icke äro till den nytta, som man möjligen tror varit fallet under de båda gångna sista åren.

Jag vill vid detta tillfälle icke återupprepa alla de tungt vägande skäl, som

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

kunna anföras mot dessa utförselbevis. Jag skall icke med ett enda ord försöka vederlägga herr förste vice talmannen i hans uppfattning, att dessa utförselbevis icke ha minskat statsinkomsterna med ett enda öre, lika litet som jag skall försöka bemöta honom, att dessa utförselbevis icke ha fördyrat mjölet för konsumenterna.

Men jag nödgades dock, herr talman, begära ordet, till följe herr förste vice talmannens mycket egendomliga motivering till förmån för sitt bifallsyrkande. Han framhöll nämligen, att utförselbevisen ingenting ha med tullfrågan att göra; utförselbevis är en sak, protektionism och tullar en helt annan sak, framhöll han. Ingenting, herr förste vice talman, kan vara oriktigare än den ståndpunkten, ty om det finnes det minsta befogat i protektionismen, *tullskyddet*, så är det en önskan, att skydda en inhemsk näring mot en övermäktig *utländsk* konkurrens. Utförselbevisen äro den mest osunda utväxt på det protektionistiska systemet, när man vill genom ett statsingripande se till att reglera priset på en svensk vara inom tullmurarna så, att producenterna kunna utnyttja det av riksdagen beslutade tullskyddet. Vi ha tyvärr redan en bestämmelse, som medger en dylik förmån för en industri, nämligen för kvarnindustrien; och jag beklagar mycket, att den bestämmelsen fortfarande är gällande, att man vid export av mjöl erhåller en restitution av en tull, som jag icke anser vara befogad, såsom föreskrifterna nu gälla. Vill man i fortsättningen vidmakthålla ett system med utförselbevis kan man knappast begränsa dess användande till ett varuslag utan även tillämpa det för övriga produktionsgrenar. Detta system har mig veterligt knappast tillämpats mera än i det protektionistiska Tyskland, under det andra protektionistiska länder icke tillämpa en sådan märklig utväxt på det protektionistiska systemet.

Herr förste vice talmannen hade nog orätt även i ett annat hänseende. Han ville, i demagogiskt syfte anta jag, stämpla oss, som rösta för avslag på det föreliggande förslaget, såsom personer, vilka gå kvarntrustens ärenden och befrämja dess intressen. Jag är den förste, som beklagar, att vederbörande icke ansett sig kunna fullständigt framlägga den intressanta utredning, som professor Nils Wohlin har utfört över de svenska spannmålspriserna och kvarntrustens inflytande på desamma. Men den som tagit del av de numera publicerade delarna av denna utredning — vissa delar äro som sagt ännu hemliga — får säkerligen samma uppfattning som jag, att tack vare kooperativa förbundet, vilket förbund som bekant numera äger ett par stora kvarnar här i vårt land, så ha förhållandena på spannmålsmarknaden till gagn för lantmännen förbättrats; och de lantbrukare, som äga spannmål till avsalu, hava sedan Kooperationen blivit ägare till dessa kvarnar, på ett annat sätt behandlats av kvarntrusten än tillföre.

Jag har icke velat, att herr förste vice talmannens anförande skulle stå oemotsagt, och jag vidhåller mitt yrkande om avslag såväl på utskottets hemställan som den kungl. propositionen.

Chefen för jordbruksdepartementet, herr statsrådet **von Stockenström**: Herr talman! Då riksdagen vid flera föregående tillfällen hade att taga ställning till frågan om utförselbevisen, hade man endast antaganden att grunda sitt omdöme på, antaganden rörande utförselbevisens påräknade fördelar eller befarade olägenheter.

Då riksdagen nu på nytt har att behandla frågan, så har man ett helt konsumtionsårs erfarenheter att bygga på och en del av det andra årets. Det första konsumtionsåret 1926—27 var ju så till vida säreget, som vi här i Sverige hade en kvantitativt god och kvalitativt helt enkelt förträfflig skörd, medan däremot förhållandet i åtskilliga andra europeiska länder var det rakt motsatta. Detta ledde till att det gick oväntat lätt att härifrån Sverige exportera

spannmål till vissa andra länder. Rågexporten gick till allra största delen till Danmark, exporten av vete i första rummet till Frankrike men även till vissa andra länder såsom Polen, Tyskland och Danmark.

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

Det hade förut uttalats starka betänkligheter, som gingo ut på att det skulle bli för oss omöjligt att kunna organisera exporten, att kunna finna marknad för spannmål härifrån Sverige. Jag tror dock, att redan detta första års erfarenheter ha på ett mycket påtagligt sätt jävat farhågorna i detta avseende. Nu äro ju förhållandena under det innevarande konsumtionsåret ganska olika dem, som rådde föregående år, så tillvida som vi här i Sverige haft både en mindre skörd och framför allt till kvaliteten en mycket sämre skörd än föregående år. Det har detta till trots visat sig möjligt att även under detta konsumtionsår exportera vissa mängder spannmål vid de tider, då utbudet varit särdeles stort. Sålunda exporterades under tiden augusti—december 1927 6,117 ton råg och 13,225 ton vete, och under månaderna januari och februari innevarande år har även en mindre export ägt rum. Den har utgjort 1,698 ton vete och 2,183 ton råg.

Jag skall icke närmare gå in på prisförhållandena sådana de voro under tiden efter kriget och före år 1926. Jag vill endast i korthet erinra om att tullen på spannmål då tidvis var antingen helt och hållet ineffektiv eller ock i mycket ringa grad kunde utnyttjas. Spannmålspriserna företedde mycket stora växlingar, och särskilt på höstarna voro priserna abnormt låga, allt detta förhållanden, som voro ägnade att väcka allvarliga bekymmer och misstämning hos våra jordbrukare.

Se vi nu på hur förhållandena varit i fråga om spannmålspriserna under de båda sista åren, så kan man lämpligen jämföra noteringarna i Malmö och Köpenhamn på spannmål utav så gott som alldeles samma kvalitet, och man kan genom en sådan jämförelse få fram siffror, som tämligen exakt ange till hur stor del tullen verkligen blivit effektiv. Dessa siffror visa då att under tiden september—december 1926 kan vetetullen sägas ha varit utnyttjad till 86 procent; under tiden januari—april 1927 till 84 procent; under hösten 1927, månaderna september—december, var tullen utnyttjad till 77 procent. Den har alltså varit något sämre utnyttjad under år 1927 än 1926, men siffrorna visa dock jämfört med tidigare år en ganska avsevärd förbättring. Beträffande råg, så voro motsvarande siffror för hösten 1926 67 procent, för våren 1927 57 procent, medan däremot på hösten 1927 tullen på råg faktiskt blev bättre utnyttjad än hösten 1926, i det den utnyttjades med 71 procent.

Jag tror, att man av dessa siffror dock kan draga den slutsatsen, att utförselbevisen även under det nu innevarande konsumtionsåret haft en viss verkan, som inneburit, att priserna blivit mera stabila och icke företett så stora växlingar. Jag kan också nämna, att jag av personer, som äro synnerligen väl insatta i frågor, som röra spannmålsmarknaden och mjölförsäljningen, hört uttalas den mening, att utförselbevisen även detta år haft en nog så påtaglig verkan.

Vad nu angår mjölpriserna, så får man medge, att fullt säkra hållpunkter för bedömandet av den inverkan, som utförselbevisen eventuellt kunna ha haft på dessa pris, inte gärna kunnat erhållas endast efter ett års erfarenhet. Jag vill bara erinra därom, att en reglering av mjölpriserna alltjämt är möjlig genom import, därest priserna skulle av någon anledning sättas upp till en oskäligt hög nivå. Jag har emellertid icke under den tid, som gått, hört talas om några klagomål från konsumenternas sida över att priserna på mjöl skulle på ett oskäligt sätt drivits i höjden.

I fråga om statens tullinkomster vill jag erinra därom, att man knappast kan förutsätta, att konsumtionen av spannmål och mjöl skulle minskats inom landet, därför att utförselbevisen kommit till. Den mot utförselbevisen skeende

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

exporten torde ock i stort sett ha motsvarats av en senare import; och den minskning i kontant erlagd spannmålstull, som möjligtvis har inträffat, kan dock icke gärna ha uppgått till mera avsevärda belopp, vilket också framhållits av de ämbetsverk, som verkställt utredningen i dessa frågor.

Det är ju givet, att de olika konsumtionsåren kunna förete växlingar med hänsyn till skörden i Sverige, skörden i främmande länder, våra avsättningsförhållanden och relationen mellan priset på spannmål och priset på mjöl, och det synes väl då lämpligt att vänta med ett definitivt ställningstagande till utförselbevisens varaktighet, tills man samlat erfarenhet under ännu några år.

Regeringen har nu tänkt sig, att därest en förlängning sker under tre år och utförselbevisen alltså efter denna tidsperiods utgång varit i gällande kraft sammanlagt fem år, så borde man kunnat samla tillräcklig erfarenhet för ett allsidigt bedömande av frågan.

Jag skulle kunna förstå dem, som nu ha invändningar att göra mot en sådan förlängd provningstid, om det kunnat påvisas några uppenbara olägenheter, om priserna på ett oskäligt sätt fördyrats eller om på annat sätt svårigheter och olägenheter tillskyndats den stora konsumerande allmänheten. Så synes emellertid icke hava skett, och jag vill dock fråga dem, som nu motsätta sig en förlängning, om de verkligen önska, att de missförhållanden, som rådde på spannmålsmarknaden, skulle återuppträda, om de verkligen önska, att särskilt de svagare ställda jordbrukarna, som ju ofta nödsakas att relativt tidigt efter bärgningen avyttra sin skörd, skulle få ånyo åtnöjas med tidvis abnormt låga priser, sådana som ibland förekommit på höstarna.

Om hänsyn toges till den skillnad i kvalitet, som föreligger mellan svensk spannmål och vissa slag av utländsk, så visar det sig, att priserna på svensk spannmål alltför högt hållits lägre än på den importerade. Och se vi vidare på indextalet, så finna vi, att indexsiffran för spannmål har under de sista åren, alltså medan utförselbevisen varit gällande, varierat i regel mellan 140 och 160, medan ju däremot levnadskostnadsindexen har legat omkring 170. Anser man, att levnadskostnaderna äro höga, så kan dock detta icke läggas Sveriges spannmålsproducerande jordbrukare till last.

Det har nu framhållits, att fördelarna av utförselbevisen icke skulle komma alla Sveriges jordbrukare till del utan endast dem, som ha större eller mindre partier till avsalu. Å andra sidan vill jag dock framhålla, att det är ingen oväsentlig eller betydelselös sak, om priserna på ett par av jordbrukets viktigaste produkter äro utsatta för abnorma variationer, om överhuvud taget förhållandena på spannmålsmarknaden äro sunda eller onormala. Verkningarna härav sträcka sig dock direkt eller indirekt vida utöver deras krets, som allra närmast beröras av frågan. Som vi alla veta, befinna sig jordbrukarna för närvarande av åtskilliga skäl i ett mindre gynnsamt läge, och just nu synes allra minst anledning föreligga att avbryta provningen av denna anordning, som visserligen icke får betraktas som ett universalmedel och väl icke heller får tillmätas alltför stor betydelse, men som dock på det hela taget kunnat utöva en inverkan i för jordbruket gynnsam riktning.

På dessa skäl vågar jag uttala den förhoppningen, att riksdagen icke ställer sig avvisande till det förslag, som nu från regeringens sida framlagts om en förlängd tid för provningen av anordningen med utförselbevis.

Herr **Pettersson** i Bjälbo: Herr talman! Endast ett par ord. Jag vill först uttala min stora tillfredsställelse över den frontförändring, som uppenbart skett inom åtskilliga kretsar beträffande ifrågavarande utförselbevis och över att de åsikter och synpunkter, som kommo till synes i den kungl. propositionen i ämnet av år 1924 — i vilken jag givetvis hade min lilla andel

— visat sig allt mera bärande. Det är vidare glädjande, att det praktiska livet givit vid handen, att så gott som alla de farhågor, som man hyste beträffande utförselbevisen, visat sig oberättigade och att alla eller en stor del av de fördelar, som man hoppades vinna genom desamma, också vunnits. Vilka dessa fördelar äro, tjänar det icke mycket till att här ånyo framdraga. Jag vill bara framhålla en enda synpunkt, nämligen den, att utförselbevisen aldrig kunna bli till någon nytta för de verkligt starka, ekonomiskt oberoende jordbrukarna. För dem, som kunna hålla sin spannmål tills fram på våren, ha aldrig bevisen varit till något gagn och komma heller aldrig att bli det. Utförselbevisen äro uteslutande till nytta för de ekonomiskt svaga jordbrukarna, som behöva sälja sin spannmål till vilket pris som helst på hösten. För dem äro de däremot till oberäknelig nytta. Och det vore väl bra orätt, om man i dessa för lantbruket betryckta tider skulle taga ifrån vår modernäring det lilla stöd man givit densamma.

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

Jag begärde emellertid icke ordet för att säga detta, som kanske många gånger förut sagts här i kammaren. Jag begärde ordet, då jag såg att *herr Röing* begärde ordet, därför att man alltid, med den kännedom man har om honom i tullfrågor, kunde befara, att han skulle fortfara att vara den ståndaktige tennsoldaten, så att han även nu, liksom han förut gjort vid åtskilliga tillfällen, skulle torna upp alla de besvärigheter och faror och principiella betänkligheter, som enligt hans mening stode i samband med utförselbevisen. Men hans anförande blev för mig en mycket angenäm överraskning. Jag vill gratulera *herr Röing* till att han så att säga visat sig vara »bildbar» även i en tullfråga och att han i detta fall tycks ha tagit mera hänsyn till livets praktiska krav än till de gamla frihandelsdoktrinerna.

Jag ber, *herr talman*, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr förste vice talmannen Hamilton: *Herr talman!* Det tycks ha blivit en vana här i kammaren, att, när någon förfäktar landsbygdens intressen, kalla detta för demagogi. Och när *herr Röing* i detta fall har svårt att frambära skäl för sin ståndpunkt, är det ju också lätt att använda sig av sådana beskyllningar. Den utredning, som blivit gjord rörande kvarntrusten, är en hemlig handling, och jag vet knappast, om *herr Röing* haft rätt att åberopa den här i kammaren. Emellertid har jag från sakkunnigt håll fått erfarat, att den framställning han gav utredningens resultat, är fullkomligt oriktig.

Man har sagt, att i riksdagen skett en frontförändring från år 1924 till 1926 i föreliggande fråga. Ja, det är möjligt, men varför? Jo därför att det var just under dessa år, som kvarntrusten — jag kan säga *misshandlade* lantmännen. Det är väl då naturligt, att man söker lägga vapen i händerna på dessa för att de skola kunna taga upp striden med den mäktiga kvarntrusten. *Herr Röing* kan icke bestrida, att just under nämnda år betalade kvarntrusten lantmännen för vete och råg ett pris per dt. tre å fyra kronor lägre än importpriset för dylik utländsk spannmål.

Herr Pettersson i Hällbacken förklarade, att det var icke riktigt, då jag påstod, att utförselbevisen icke hade någon inverkan på priset å spannmål. Detta har jag icke sagt, *herr Pettersson*. Jag har sagt, att dessa bevis icke hade något inflytande på *mjölpriset*, och det är väl huvudsaken. Jag har framhållit, att mjölpriset rättar sig efter importpriset för utländskt mjöl och att, när kvarntrusten kunnat nedpressa priset på spannmål, skillnaden eller vinsten stannat hos trusten. Nu kan man säga, att vissa kvarnar icke visa någon vinst å sin rörelse. Detta är riktigt, men jag tror, att detta beror på att kvarnarnas ledande män icke alltid kunnat sköta företagets affärer som de bort.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

Herr **Pettersson** i Hällbacken: Herr talman! I anledning av herr jordbruksministerns anförande skall jag be att få tillägga några ord.

Herr jordbruksministern nämnde bland annat, att utförselbevisen tillkommit för att möjliggöra för lantbrukarna att under hösten få avsättning för övertalig spannmål, och han framställde den frågan, om det icke vore synnerligen lämpligt att ge de ekonomiskt mindre väl situerade lantbrukarna denna hjälp. Jag skulle vilja säga, att svaret på en sådan fråga har herr jordbruksministern lämnat i sin egen proposition nr 107. Det framgår av denna, att läget icke är sådant, som man gjort gällande dels vid införandet av utförselbevisen och dels även i dag under debatten: man behöver icke bevisen ur den synpunkten, att lantbrukarna måste bli av med den övertaliga spannmålen på hösten på grund av ekonomiska svårigheter eller på grund av att man icke har tillräckliga lagringslokaler. Statistiken visar i stället rätt jämn export under alla årets månader.

Herr jordbruksministern nämnde också, att enligt hans åsikt det icke förekommit någon sådan opinion ute i landet mot utförselbevisen, som vi å vårt håll gjort gällande. Ja, folket ute i landet har väl näppeligen kunnat tro, att efter herr statsministerns kategoriska bekämpande av utförselbevisen i första kammaren år 1926 desamma skulle bli föremål för en kungl. proposition år 1928. Men jag förmodar, att en opinion skall komma att taga sig uttryck i denna sak, när man får se, hur ett sådant beslut kommer att verka.

Jag vill ytterligare tillägga ännu en synpunkt. Man håller årligen eller med korta mellanrum internationella kongresser för utjämmande av motsättningsgarna ländera emellan beträffande tullgränser och dylikt, och man talar vackra ord om vad man eftersträvar i det hänseendet. Bland annat vet jag enligt tidsningsreferat, att man vid den sista kongressen i Stockholm å mycket inflytelserikt håll inom regeringen gjorde sig till tolk för den uppfattningen, att man i görligaste mån borde söka få bort tullgränser och gynna det fria handelsutbytet. Men vad innebär en förlängning av utförselbevisen i detta avseende, en förlängning, som väl är avsedd att medföra, att bevisen sedermera skola bli permanenta — jag är övertygad om att detta enligt herr jordbruksministerns uppfattning bör bli fallet. Jo, följden blir, att andra länder, när vi tack vare utförselbevisen dumpa på deras marknader, måste vidtaga motåtgärder. Vad skulle vi egentligen säga här i Sverige, om exempelvis danska staten skulle börja betala exportpremier för lantbruksprodukter, som lämpade sig till export på vårt land? Jo, vi skulle säkerligen söka vidtaga åtgärder för att hindra detta. Det är då egendomligt, att man i detta fall är så korttänkt, att man vill vidmakthålla utförselbevisen endast därför, att de jordbrukare, som ha spannmål till avsalu, draga en viss nytta av dem, även om de skulle vara till nackdel för den stora majoriteten av det svenska folket.

Jag kan, som sagt, herr talman, icke finna, att några bärande skäl ha anförts för utförselbevisen, och jag yrkar därför alltjämt bifall till herr Bärge m. fl. reservation.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på godkännande av förevarande paragraf, dels ock på avslag å såväl utskottets förslag till ifrågavarande paragraf som författningsförslaget i övrigt; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med öfvervägande ja för den förra propositionen. Herr Pettersson i Hällbacken begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren godkänner § 1 i bevillningsutskottets förevarande förslag till förordning angående utförselbevis för råg och vete, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

Vinner Nej, har kammaren avslagit såväl utskottets förslag till ifrågakvaran-
de paragraf som författningsförslaget i övrigt.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspro-
positionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning medelst tillämp-
ning av uppresningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröst-
ningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 110 ja och
94 nej, varjämte 6 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att
rösta.

Kammaren hade alltså godkänt paragrafen enligt utskottets förslag.

Återstående delar av författningsförslaget.

Godkändes.

Utskottets hemställan i punkten 1) förklarades vara besvarad genom kam-
marens beslut i fråga om författningsförslaget.

Härpå föredrogs *punkten 2)*; och yttrade därvid:

Herr Andersson i Falkenberg: Herr talman! Det centrala i denna fråga
och i denna diskussion har ju varit utförselbevisens vara eller icke vara. Då
emellertid den frågan redan är avgjord, skall jag icke yttra mig angående den-
samma utan endast säga ett par ord angående sättet för utförselbevisens till-
lämpning i fråga om tolagrsersättning för våra städer och stadsliknande sam-
hällen. Då staten gått in för att stödja en viss näring, bör staten också taga
konsekvenserna av detta sitt beslut och betala de utgifter, som bli en följd
därav. Så har emellertid icke blivit fallet, utan de förluster, som uppstått på
grund av minskad tolagrsersättning, ha drabbat ett fåtal av våra mindre stads-
samhällen på ett sätt, som verkar orättvist, vilket också erkänts av vissa myn-
digheter och delvis även av statsrådet i den avgivna propositionen.

Nu veta vi, att utförsel av råg och vete sker över olika hamnar. Då det
däremot vid import gäller att använda utförselbevis såsom likvid, sammanföras
dessa till ett fåtal hamnar, som då få sitta emellan i fråga om den ersättning,
som på detta sätt framtägit dem. Våra hamnstäders ekonomi är i mycket stor
utsträckning byggd på de tolagsmedel, som man räknar med att få in, och de
stora utvidgningar och förbättringar, som vissa av våra hamnstäder gjort i sina
hamnar, få således också delvis bekostas och förräntas av tolagsmedel. På
grund av det nu rådande förhållandet ha vissa av våra städer blivit berövade en
stor del av sina inkomster, varför de genom direkta skatter måst bidra till
att täcka den merkostnad, som härigenom uppstått. Att detta sätt för utförsel-
bevisens tillämpning icke varit avsett torde bevisas av bland annat det förhål-
landet, att såväl Svenska stadsförbundet som Svenska hamnförbundet givit till-
känna en helt annan uppfattning. Nu ha vissa av våra städer för att skydda
sin ekonomi i detta avseende sett sig nödsakad att uppköpa utförselbevis för
att på så sätt skaffa sig möjlighet att tillgodoräkna sig de tre femtedelar av
tolagsmedel, som de eljest skulle ha förlorat. Men då inträffar det egendom-
liga förhållandet, att det blir några stycken städer, som få sitta emellan även
vid tillämpningen av detta sätt. I det samhälle, som jag själv tillhör, ha vi
sökt skydda oss mot dessa förluster på så sätt, att vi i stor utsträckning löst ut
utförselbevis från vederbörande kvarnmyndigheter och sedan skickat dem till

Ang.
utförselbevis
för spannmål.
(Forts.)

generaltullstyrelsens kassakontor. Men vad inträffar då? Jo, om vi se på den utredning, som föreligger i den av mig väckta motionen, vilken utredning även bestyrkes av andra omständigheter, har det tillämpats i Stockholm på så sätt, att de utförselbevis, som vi på nyss nämnt sätt utlöst, lämnas vid restitution i Stockholms hamn. Hamnmyndigheterna, d. v. s. Stockholms stad, ha på så sätt fått betala de utförselbevis, som gått ut över västkusten.

Förhållandet i Malmö är nästan enahanda. Malmö stad får betala utförselbevisen för en rätt stor del av de södra städernas hamninkomster. Att detta tillstånd är orättvist till sina verkningar och orättvist till sitt innehåll kan väl icke någon bestrida. Såsom exempel på, huru detta förhållande verkar, skall jag endast anföra några siffror, som gälla Stockholms stad. Denna stad fick för sin direkta import under budgetåret 1926—1927 mista tolagsmedel till ett belopp av 42,091:61 kronor, men fick för samma tid mista tolagsmedel på grund av utförselbevis, som insänts till generaltullstyrelsens kassakontor, med 62,886:61 kronor. Således ungefär tre femtedelar av den tolagssättning, som man på så sätt gått miste om, gäller utförsel som gått över andra städer än Stockholms stad. Hela tolagssättningen under budgetåret 1926—1927 utgör i runt tal 450,000 kronor. Restitutionerna utgöra i runt tal 177,000 kronor, d. v. s. ungefär 39 procent av tolagsmedel, som skulle kommit städerna tillgodo, ha på detta sätt fräntagits dem.

Nu kan ju erinras, att importen sker till landet i sin helhet, och att därigenom förtagas dessa verkningar. Jag bestrider emellertid, att någon utjämning på antytt sätt äger rum. Man behöver endast erinra, att tolagssättningen under budgetåret 1924 utgjorde i runt tal 832,000 kronor och under 1925, likaledes i runt tal, 589,000 kronor, och att den, såsom jag nyss nämnde, för budgetåret 1926—1927 utgjorde endast 451,000 kronor, detta i runt tal.

Man kan även ifrågasätta, huruvida icke detta sätt att frångå vissa städer tolagsmedel, vilar på rättsstridiga grunder. I det stora arbete, som juris doktorn, docenten vid Uppsala universitet Halvar Sundberg utgivit och som har titeln »Den svenska stapelstadsrätten», hävdar han alldeles bestämt den uppfattningen, att det mycket starkt kan ifrågasättas, huruvida ett tillvägagångssätt i här antytt syfte icke vilar på rättsstridig grund. Min egen uppfattning är, att det sätt, på vilket utförselbevisen tillämpas, då det gäller Stockholms stad gentemot de restitutioner, som inkommit från andra städer, åtminstone för en lekman synes orättvist och oriktigt.

Nu har utskottet tillmötesgått den framställning, som gjorts i den av mig med flera avgivna motionen angående ändringar i detta avseende på så sätt, att man begärt en skyndsam utredning, och jag skulle vilja med hänvisning till denna utredning särskilt framhålla, att de förslag till utjämning i antytt hänseende, som avgivits av ämbetsverken nu vid årsskiftet och till vilka hänvisas i propositionen, icke måtte läggas till grund för det sätt, varpå denna utjämning även senare skall tillämpas. Den utredning, som ämbetsverken verkställt, går ju ut på, att förlusten skall fördelas på ej endast de städer, som ha tolagsmedel, utan även på en hel del andra städer inom landet, nämligen 27 städer, som icke uppbära någon tolagssättning. Såsom ett bevis på, huru detta kommer att verka, vill jag endast anföra några siffror. Stockholms stad, som för budgetåret 1926—1927 fått betala i runt tal 105,000 kronor, skulle slippa ifrån med 10,257 kronor. Uppsala stad har varit befriad helt och hållet, men skulle få betala 2,670 kronor. Samma är förhållandet med Örebro stad, som skulle få betala 1,094 kronor. Falkenberg, det lilla samhälle, där jag är bosatt, skulle i stället för 467 kronor för samma tid få betala 10,215 kronor. Huru detta skulle verka kan ju var och en förstå av den enkla anledningen, att tolagsmedlen hos oss för sista året utgjorde i runt tal 17,000 kronor. Om en utjämning skulle tillämpas, som från oss toge tre femtedelar av denna tolagsser-

sättning, bör var och en förstå, hur orättvist ett sådant förhållande skulle verka. Göteborgs stad, som under sista året fått betala 10,635 kronor, skulle få betala 24,317 kronor o. s. v.

När det nu icke finns någon annan utväg än att gå med på det förslag till utredning, som utskottet föreslagit, vill jag för min del framhålla såsom det enda rättvisa och riktiga häri, att staten såsom sådan får övertaga denna ersättning, så att landet i sin helhet får betala den tolagssättning, som våra städer gå miste om. Det kan väl ändå icke finnas någon rättvisa i det förut av mig påpekade förhållandet, att då staten går in för att understödja en viss näring, detta skall gå ut endast över ett litet fåtal områden och träffa dessa områden och samhällen och de befolkningsgrupper, som bo och verka inom dem, på ett avsevärt hårdare sätt än innevanarna i landet i övrigt.

Herr talman! I fråga om de förhållanden, som föreligga, ser jag icke någon annan utväg, ehuru jag önskade bifall till motionen sådan den föreligger, än att yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Olsson i Gävle: Herr talman! Då icke den föregående ärade talaren hade något yrkande, kunde det måhända varit överflödigt för mig att begära ordet. Jag vill emellertid erinra om, att utskottet allvarligt prövat alla de synpunkter, som den föregående talaren framfört. På denna punkt står utskottet fullkomligt enigt om, oavsett de olika meningar vi haft om utförselbevisen överhuvud taget, att de nuvarande förhållandena icke kan få fortsätta. Utskottet talar också klart och tydligt om, att det icke är på något sätt tillfredsställt med den anordningen, att man genom att lösa in bevisen i generaltullstyrelsens kassakontor helt enkelt flyttar över följderna på Stockholms stad, såsom den föregående talaren omtalade. Jag vill särskilt understryka den synpunkten, som för många i utskottet hade synnerlig betydelse, att när riksdagens majoritet gått in för en anordning sådan som utförselbevisen, det bör vara statsverket och icke de olika kommunerna ute i landet, som skola betala följderna av detta. Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 11.

Å föredragningslistan var härefter uppfört jordbruksutskottets utlåtande, nr 1, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatsens nionde huvudtitel, innefattande anslagen till jordbruksdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, lämnades på begäran ordet till

Herr Johansson i Uppmälby, som yttrade: Herr talman! Med avseende på föredragnings sättet ber jag få hemställa, att betänkandet föredrages punktvis, att punkterna 66, 67 och 68 föredragas i ett sammanhang samt att endast kantrubrikerna behöva uppläsas, i fall icke någon av kammarens ledamöter anorlunda begär.

Denna hemställan bifölls.

Punkten 1.

Lades till handlingarna.

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 20.

Punkterna 2—6.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkten 8.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 9.

Lades till handlingarna.

Punkten 10.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 11—13.

Lades till handlingarna.

Punkterna 14—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkten 19.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 20—23.

Lades till handlingarna.

Punkterna 24—27.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 28—31.

Lades till handlingarna.

Punkten 32.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 33—35.

Lades till handlingarna.

Punkterna 36 och 37.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 38—40.

Lades till handlingarna.

Punkten 41.

Utskottets hemställan bifölles.

Härpå föredrogs *punkten 42*, angående anslaget till veterinärhögskolan. Därvid anförde:

*Ang. anslag
till veterinär-
högskolan.*

Herr Forssell: Herr talman, mina damer och herrar! Vid denna punkt i utskottsbetänkandet har jag att bevakas en av mig — med instämmande av herr Eriksson i Stockholm — väckt motion. Motionen går ut på en hemställan, att riksdagen måtte höja anslaget till patologisk-anatomiska avdelningen vid veterinärhögskolan med 2,500 kronor. Jag har att till jordbruksutskottet framföra ett tacksamt erkännande för den välvilliga behandling i sak, som denna min hemställan har fått. Utskottet har nämligen till motionen intagit den ståndpunkten, att utskottet givit anvisning på att medel för det ökade arbetskraftsbehovet kunna tagas från vissa besparingar, som väntas uppkomma. Utskottet erkänner alltså, att behov av ökat anslag föreligger, men anser sig icke för närvarande kunna tillstyrka anvisande av ytterligare medel. Jag måste ju säga, att jag helst skulle sett ett tillstyrkande av min hemställan om ökat anslag, men i sakens närvarande läge har jag ingenting annat att göra än att taga fasta på den förståelse, utskottet visat de i motionen framförda synpunkterna, och jag begagnar tillfället att framföra det önskemålet, att Kungl. Maj:ts regering måtte beakta den stora välvilja mot det här framförda kravet, som lyser igenom utskottsbetänkandet, så att denna fråga nästa år måtte tagas upp till förnyad behandling.

Herr talman! Utöver denna hemställan till Kungl. Maj:ts regering har jag icke något yrkande att göra.

Herr Eriksson i Stockholm instämde häruti.

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman! Det förhåller sig nog så, att man inom utskottet haft en känsla av att det funnits starka skäl att förorda det med motionen avsedda anslaget på 2,500 kronor, som intagits i högskolestyrelsens promemoria och tillstyrkts av lantbruksstyrelsen och statskontoret men utan någon motivering strukits av statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet. Med hänsyn till att inom utskottet olika meningar varit rådande har man emellertid ansett, att denna fråga borde bli föremål för ytterligare utredning och övervägande. Utskottet har hoppats, att Kungl. Maj:t skall draga försorg härom och därför nöjt sig med att genom att sätta in orden »för närvarande» framhålla, att frågan till ett annat år bör närmare undersökas, och — för den händelse Kungl. Maj:t skulle finna, att behov av ett sådant anslag föreligger — föreläggas riksdagen.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölles.

Punkterna 43—49.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkterna 50—58.

Lades till handlingarna.

Punkterna 59—65.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Ang. statens
centrala
frökontroll-
anstalts
verksamhet.

Punkterna 66—68, angående statens centrala frökontrollanstalts verksamhet.

I överensstämmelse med vad Kungl. Maj:t uti innevarande års statsverksproposition under nionde huvudtiteln föreslagit riksdagen, hemställde utskottet, i punkten 66, att ordinarie förslagsanslaget till statens centrala frökontrollanstalts verksamhet måtte i riksstaten för budgetåret 1928—1929 uppföras med oförändrat belopp 167,900 kronor;

i punkten 67, att riksdagen måtte till bestridande av kostnaderna för dyrtidstillägg åt befattningshavare vid statens centrala frökontrollanstalt anvisa för budgetåret 1928—1929 ett extra förslagsanslag av 8,500 kronor; och

i punkten 68, att riksdagen måtte för inrättande av en till Skåne förlagd filial till statens centrala frökontrollanstalt samt för uppehållande av driften vid samma filial anvisa för budgetåret 1928—1929 ett extra förslagsanslag av 29,000 kronor.

Vid punkterna 66 och 68 hade reservationer avgivits av herrar *Sköld, Carl E. Eriksson* och *Olsson* i Rödningsberg, vilka i reservationen vid punkten 66 gjort ett från utskottets framställning avvikande uttalande angående Kungl. Maj:ts förslag om inrättande i Skåne av en filial till statens centrala frökontrollanstalt samt i anslutning härtill i reservationen vid punkten 68 hemställt om avslag å Kungl. Maj:ts ifrågakvarande förslag.

Punkterna 66—68 föredrogos i ett sammanhang, och yttrade därvid:

Herr **Sköld**: Herr talman! Jag har jämte två andra ledamöter av utskottet avgivit en reservation, i vilken yrkats avslag på utskottets hemställan under punkt 68. Då motiveringen till utskottets hemställan beträffande punkt 68 är upptagen under punkt 66, så nödgas jag yttra mig om båda dessa punkter på samma gång.

Som kammarens ledamöter torde erinra sig, inrättades det för några år sedan här i riket en central frökontrollanstalt, som skulle ha den svenska frökontrollen om hand. Förut hade denna uppgift ålegat ett antal statsunderstödda frökontrollanstalter. Dessa voro av otillfredsställande beskaffenhet, och man fann det vara bättre att ha en stor central frökontrollanstalt, men man förutsatte, då beslut fattades om inrättande av denna frökontrollanstalt, att det fortfarande skulle finnas vissa lokala frökontrollanstalter, vilka dock ej skulle upprättas av staten men åtnjuta statsunderstöd. När den centrala frökontrollanstalten inrättades, så utlovades det med bestämdhet, att denna anstalt skulle komma att bära sig själv, d. v. s. att de inkomster, som skulle komma anstalten tillgodo, vore tillräckliga att täcka utgifterna. Dessa förhoppningar ha kommit på skam. Den centrala frökontrollanstalten bär sig icke, utan den upprätthålles genom ganska betydande tillskott av statsmedel. Efter inrättandet av denna anstalt har man successivt indragit ett antal av de lokala frökontrollanstalterna, men det var nog meningen, att man skulle ha åtminstone några dylika kvar. däribland säkerligen en anstalt i Skåne. Nu har det emellertid visat sig, att på grund av inrättandet av den centrala frökontrollanstalten inkomsterna vid anstalten i Lund så minskats, att det icke längre är möjligt för hushållningssällskapen i Malmöhus och Kristianstads län att upprätthålla verksamheten vid nämnda anstalt. Principalerna för denna lokala frökontrollanstalt stå alltså i begrepp att nedlägga verksamheten, och på grund därav har nu på riksdagens bord framlagts förslag om att vid Alnarp skall inrättas en filial till statens centrala frökontrollanstalt, en filial, som skulle kosta 24 000 kronor om året. Det skyntar dessutom i centrala frökontrollanstaltens skrivelse några dylika filialer i andra delar av landet. Vi stå alltså här inför en utvidgning av den

centrala frökontrollanstaltens verksamhet, som icke var avsedd, när anstalten kom till, en utveckling som enligt mitt sätt att se måste komma att leda till mycket kostsamma konsekvenser. Det har visserligen sagts, att filialen vid Alnarp skulle komma att betala sig själv. Den skulle få så stora inkomster, att statsbidrag icke skulle komma att behövas. Jag tror, att det kan vara sant men blott under den förutsättningen att den centrala frökontrollanstalten avstår från att utöva verksamhet i Skåne, vilket åter praktiskt taget ingenting annat betyder än att förlusten på den centrala frökontrollanstalten blir så mycket större. Jag, som givetvis kan vitsorda behovet av en lokal frökontrollanstalt i Skåne, skulle icke ställt mig så tveksam inför den nu föreslagna filialen, om jag icke sett vart konsekvenserna av detta steg leda. Beträffande Skåne föreligger den lyckliga omständigheten, att man på grund av en ren tillfällighet kan få denna anstalt till stånd utan några särskilda byggnadskostnader. Jag föreställer mig däremot, att man i andra delar av riket ganska snart skulle komma att stå inför betydande kostnadskrav. Därtill kommer även den saken, att för närvarande upprätthålles det ju »frökontrollanstalter» såväl vid Svalöv som vid Weibullsholm. Utsädesföreningens kontrollbyrå i Svalöv bekostas ju helt och hållet av statsmedel. Den byrån kan aldrig dragas in, så länge utsädesföreningen fortsätter sin verksamhet. För föreningsarbetet är det nödvändigt, att denna byrå finnes kvar. Den får staten alltså i fortsättningen betala. Dessutom skulle man nu betala en anstalt vid Alnarp. Men det kommer ytterligare till en sak, som gör att man tvingas hesitera. Var och en som känner till saken vet ju, att man för närvarande är ytterst trångbodd vid centrala frökontrollanstalten vid Bergshamra. Jag tror icke, att jag spår fel, om jag säger, att riksdagen nästa år eller året därpå har att motse ett ganska betydande nybyggnadsprogram — på ett sexsiffrigt tal, antar jag, för centrala frökontrollanstaltens del. Jag tycker, att allt detta tillsammans borde vara tillräckligt för att kammaren skall fråga sig, om det är klokt att nu utan vidare redan i år gå in för upprättande i Skåne av en filial till den centrala frökontrollanstalten, då man kan vara viss om att detta beslut måste leda till att så småningom filialer komma att inrättas även i andra landsdelar. Om Skåne fått sin filial, kommer nog icke Östergötland och icke Västergötland och icke andra landskap heller att låta sig nöja med mindre än att fröodlarna där också få en lokal frökontrollanstalt. Jag menar därför, att det blir omöjligt för riksdagen att säga nej, sedan riksdagen en gång givit sig in på denna sak. Dessutom: är det icke klokare, att man får sig förelagt ett fullständigt program för den utvidgning av frökontrollverksamheten, som man redan nu har på känn måste vidtagas, så att riksdagen kan bedöma de olika sidorna av denna sak i ett sammanhang. Jag tror, att det är på tiden, att man reagerar litet mot den starka byråkratiska utveckling, som beträffande jordbruksadministrationen försiggår här i landet. Det är icke något år som går, utan att det blir någon ny administrativ påbyggnad på detta område, och var och en måste ju förstå, att ju mer pengar man låser fast i en organisation, desto mindre blir det kvar åt näringen själv. Det finnes sålunda även ur den synpunkten anledning att ställa sig tveksam.

På grund av vad jag nu anfört, anhaller jag, herr talman, att få yrka dels, att den del av utskottets motivering å sidan 46, som börjar med orden: »Rörande det väckta förslaget» och slutar nederst på sidan med orden »biträdes ock av utskottet», utbytes mot den motivering, som återfinnes i den reservation, som under punkten 66 avgivits av mig och tre andra utskottsledamöter, dels ock att kammaren måtte bifalla vad utskottet hemställt i punkterna 66 och 67, men avslå utskottets hemställan i punkten 68.

Med herr Sköld förenade sig herrar *Paulsen, Björk* och *Olsson* i Rödningberg.

*Ang. statens
centrala
frökontroll-
anstalts
verksamhet.
(Forts.)*

Ang. statens
centrala
frökontroll-
anstalts
verksamhet.
(Forts.)

Herr Pettersson i Bjälbo: Herr talman! Då jag varit med om behandlingen av detta ärende i utskottet och dessutom är ledamot av styrelsen för statens centrala frökontrollanstalt, så anser jag mig böra yttra ett par ord.

Vid 1924 års riksdag fingo vi genom upprättandet av statens centrala frökontrollanstalt våra frökontrollförhållanden ordnade på ett i det stora hela tillfredsställande sätt. Förut hade det varit så dåligt ställt med kontrollen av utsädesvarorna, att man när det gällde att få en verkligt effektiv kontroll, måste vända sig till utlandet, särskilt Danmark. Meningen var, att samtidigt som en sådan anstalt kom till stånd i vårt land, skulle en del av de dåvarande 16 lokala frökontrollanstalterna indragas och antalet sådana anstalter inskränkas till 6. Antalet har också minskats, men det är fortfarande 8 anstalter kvar, av vilka dock säkerligen åtskilliga komma att nedläggas inom den närmaste framtiden.

Emellertid kom ett meddelande från Malmöhus läns hushållningssällskap att man på grund av vissa förhållanden, som herr Sköld redan omnämnt, särskilt den starka konkurrensen från den centrala anstalten häruppe, stod i begrepp att nedlägga den lokala anstalten i Lund. Hushållningssällskapet begärde nu, att staten skulle anlägga en filial av den centrala anstalten i Skåne. En liknande anhållan inkom från Skånes fröodlingsförening och dessutom från ett tjugotal fröhandlarefirmor i detta landskap, så att man kan säga, att i stort sett alla fröodlare och fröfirmor i Skåne voro eniga om, att det funnes ett starkt behov att få denna filial till stånd.

Statens centrala frökontrollanstalt, till vilken ärendet remitterades, hade så att taga ståndpunkt till hur man skulle ordna saken. Om den lokala frökontrollanstalten där nere lades ned, skulle man då flytta hela rörelsen till Stockholm eller skulle man inrätta en filial i Skåne? Härom heter det i statsverkspropositionen följande: »Den centrala frökontrollanstaltens styrelse har i detta avseende framhållit, hurusom den, efter den centrala anstaltens inrättande, vunna erfarenheten alltmer syntes peka i den riktningen, att ett fåtal av staten upprättade filialer till den centrala frökontrollanstalten med den därmed följande större möjligheten till avvägbringande av fasthet och enhetlighet i kontrollverksamheten skulle vara att bestämt föredraga framför de vid sidan av den centrala anstalten arbetande statsunderstödda lokala frökontrollanstalterna.»

Skånes fröodlingsförening har framhållit, att hela denna frökontroll borde inrangeras i en organisatorisk enhet. Detta vill med andra ord säga, att den erfarenhet man hittills haft pekar mot en centralisering av hela denna rörelse, ett önskemål, som borde tillgodoses genom att en filial anlades. Och skulle det överhuvud bli en sådan i vårt land, så borde den förläggas till Skåne. Det är icke underligt, om fröfirmorna i Skåne hellre vilja ha en filial av den centrala frökontrollanstalten än en lokal anstalt, då ju analyser och bevis från centralanstalten givetvis få ett helt annat värde än vad analyser och bevis från en lokal anstalt någonsin kunna få.

Statens centrala frökontrollanstalt tillstyrkte således den här anordningen med filialen i Skåne, lantbruksstyrelsen tillstyrkte, statskontoret tillstyrkte och Kungl. Maj:t anslöt sig till samma tanke. Departementschefen uttalade nämligen oförbehållsamt sin anslutning till förslaget, och nu har utskottet efter det moget övervägande också ställt sig på samma ståndpunkt.

Jag tror, att det finnes så starka skäl för detta förslag, att det är så gott som ofrånkomligt att gå med på den anordning, som här föreslagits. Någon annan utväg att rädda situationen i Skåne tror jag icke gärna är möjlig för närvarande.

Nu målar herr Sköld upp ett framtidsperspektiv beträffande de ekonomiska konsekvenserna av förslaget, och det perspektivet är synnerligen skrämman-

de. Här skymta, säger herr Sköld, flera filialer. Härtill vill jag anmärka, att frågan huruvida det skall bli flera filialer eller ej, närmast beror på nybyggnadsfrågan här i Stockholm. Är det så, att den centrala frökontrollanstalten kan få en byggnad här med tillräckligt utrymme, så är det antagligt, att det icke behövs en enda filial till. Jag kan såsom medlem av styrelsen för denna anstalt säga, att jag hoppas, att det skall visa sig, att rörelsen må kunna så koncentreras, att det icke skall behövas mer än denna filial i Skåne och möjligen någon till samt några lokala anstalter i mera avlägset ligande orter, där upprättandet av filialer icke kan anses vara lämpligt. De farliga ekonomiska konsekvenser, som herr Sköld skymtade och som han målade ut för kammaren, de finnas alltså icke till, såvitt jag känner till saken.

Vad den centrala frökontrollanstalten beträffar, så måste man ju säga, att dess lokalförhållanden icke äro tillfredsställande ordnade. Anstalten är inhyss i en provisorisk träbyggnad ute vid Stocksund, och förhållandena där äro så gott som olidliga, varom utskottet för övrigt förvissat sig. Jag får säga, att det förvånar mig litet grand, när herr Sköld beskärmade sig över att det skulle behövas en nybyggnad för en sådan sak som statens centrala frökontrollanstalt. När det behövs nybyggnader för snart sagt alla andra statsinstitutioner i vårt land, varför skall då icke lantbruket vara berättigat att få ändamålsenliga lokaler för sina institutioner? Herr Sköld intog i detta som i så många andra fall en mycket egendomlig ställning, det måste jag verkligen säga.

I sin motion erinrar herr Sköld om att det från början framhållits, att denna centrala frökontrollanstalt skulle betala sig själv, medan anstalten i själva verket kostat staten 24,000 kronor. Ja, men man får väl också taga med i beräkningen, att hela denna anstalt befinner sig på organisationsstadiet och fortfarande är utsatt för stark konkurrens från de lokala anstaltens sida. Den centrala anstalten har således icke på långt när vunnit den utveckling, som den säkerligen kommer att få, och om vi få den föreslagna lagen med bestämmelser för den inhemska fröhandeln, kan man vara fullkomligt förvissad om, att anstaltens arbetsbörda kommer att ökas högst betydligt.

För övrigt vill jag nämna, att denna anstalt också har sig ålagt rätt mycket vetenskapligt arbete. Som bekant indrogs, samtidigt som vi upprättade denna anstalt, statskonsulenten i fröodling, och de uppgifter, som ålago honom, få nu fyllas genom centrala frökontrollanstaltens försorg. Vid denna anstalt pågår nu ett ganska vidlyftigt arbete med ingående vetenskapligt experimenterande och grundliga forskningar beträffande sortrenhet m. m. Jag är övertygad om, att det inte skall dröja många år, förrän anstalten, om än icke fullt, så dock i det allra närmaste, skall täcka kostnaderna. Man får väl i alla fall betala något för att få denna frökontroll ordentligt ordnad. De avgifter, som lantbrukarna betala för dessa analyser, äro för övrigt så billiga, att de icke ens täcka självkostnaderna. Det är naturligtvis en mycket stor fördel för lantbrukarna, att avgifterna för dessa analyser äro satta så lågt. Vad centralanstalten skall förtjäna på, det är plomberingen, det är den som så att säga skall uppväga förlusterna på analyser av insända utsädesvaror.

Herr Sköld framhöll, att här bör man på en gång göra upp ett program för hela denna verksamhet. Jag tror icke det är den lämpliga vägen att gå. Jag tror, att man bör känna sig för och undan för undan experimentera sig fram, tills man funnit det lämpligaste sättet att gå tillväga. All den erfarenhet man hittills vunnit pekar uppenbart därhän, att den nu föreslagna utvägen med upprättandet av en filial i Skåne är ett steg i rätt riktning. Då detta förslag icke gärna kan draga med sig några icke önskvärda ekonomiska konsekvenser, tror jag, att herr Sköld och även kammaren kunna vara lugna.

*Ang. statens
centrala
frökontroll-
anstalts
verksamhet.
(Forts.)*

Ang. statens
centrala
frökontroll-
anstalts
verksamhet.
(Forts.)

För övrigt har ju både departementschefen och utskottet bestämt sagt ifrån beträffande filialen i Skåne, att den icke på något sätt får vara prejudice-
rande eller innebära något ståndpunktstagande beträffande upprättandet av flera filialer. Från en sådan utveckling ha alltså både regeringen och utskottet fritagit sig.

Då enligt min bestämda uppfattning ett upprättande på sätt här föreslagits av en dylik filial nere i Skåne är det bästa och billigaste sätt man har att tillgå för täckande av de ofrånkomliga behov, som där föreligga, skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Weibull: Herr talman! År 1921, då programmet för statens centrala frökontrollanstalt lades upp, har jag såsom sakkunnig inom lantbruksstyrelsen deltagit i behandlingen av dessa frågor. Jag har också väckt motion om inrättande av en *central frökontrollanstalt*. Denna har nu arbetat i ett par års tid, och under första året med ett underskott av c:a 24,000 kr. Balansen beror på, att man icke från början kunde så absolut fixera inkomster och utgifter, då det ju rörde sig om en nyorganisation.

Den fråga, som nu är aktuell, gäller inrättandet av en filial i Skåne. Som den föregående talaren redan erinrat, var ju läget det, att Malmöhus läns hushållningssällskap hade gjort förlust på frökontrollanstalten i Lund och därför nödgats gå in för dess nedläggande. För mig ligger saken helt enkelt till så. Av ursprungligen 17 statsunderstödda anstalter hade hälften en analysmängd av endast c:a 500 prover, i regel stråsäd, och voro oftast sammankopplade med kemiska stationer och sålunda icke lämpade för det arbete, som det gällde. Man kom till olika resultat vid analyserna, till skada för handeln med utsäde. Därför gick man in för en statens frökontrollanstalt.

Såsom förhållandena nu utvecklats, har anstaltens byggnad ute vid Stockund blivit alltför trång, och det kan helt enkelt inte fortgå på det sättet längre än högst ett eller ett par år. Det är nödvändigt att tänka på nybyggnader för anstalten. Inom styrelsen var jag emellertid av den åsikten, att den föreslagna filialen nere i Skåne under inga omständigheter fick förhindra den utveckling, som det tydligen framför allt gällde att fatta ställning till, nämligen att få den centrala anstalten inrymd i en tidsenlig och för sitt ändamål lämplig byggnad. Styrelsens förslag innebär sålunda att endast en föreståndare och en assistent anställas jämte nödig tillfällig arbetskraft.

Huvudmängden av proven skulle som hittills analyseras vid Bergshamraanstalten.

Det ligger i år på riksdagens bord ett förslag om lag för fröhandel. Om detta förslag antages, bli kraven på analyser säkerligen fördubblade, och därför måste beslut om nybyggnad för centralanstalten oavvisligen komma redan nästa år.

Jag hyser således den åsikten, att man här liksom i Danmark framför allt bör ha en stor frökontrollanstalt, och har jag gått med på denna filial i Skåne endast av utrymmesskäl. Förhållandet är nämligen det, att varenda fläck av utrymmet i byggnaden vid Bergshamra är utnyttjat, och man har apparater ända ut i förstugan.

Nu kan man säga, att det kan bli för mycket av organisation beträffande frökontrollen. Herr Sköld har ju uttalat farhågor för att vi småningom skola få en filial i öster, en i väster o. s. v. Ja, huvudsaken är, att *en* anstalt finnes som är så väl organiserad som möjligt. Man kan ju skicka ett prov från Skåne till Stockholm med nattåget och detta tar inte längre tid än ett prov till Alnarp; i båda fallen äro breven framme vid 11-tiden på morgonen. Här måste vi naturligtvis se till, att vi inte komma in i det system vi hade förut, lokala anstalter i vart län. Ett inrättande av många filialer innebure ju, att vi

komme in i samma gamla system, som man med centralanstaltens inrättande sökt komma ifrån.

Herr Sköld nämnde, att man skulle kunna utvidga utsädesföreningens i Svalöv frökontrollanstalt. Emellertid är det utrymme, som den där befintliga frökontrollanstalten har, ej större än som är av behovet påkallat därstädes. Man finge alltså, om frökontrollanstalten skulle dit förläggas, uppföra en särskild byggnad. Såväl utsädesföreningen som det företag jag leder måste vardera hava frökontrollanstalt ständigt tillgänglig. Det rör sig på båda ställena om ständiga undersökningar, av såväl vetenskaplig som vanlig frökontrollverksamhet. Dessa företag kunna ej heller anslutas till den nu tilltänkta filialen i Skåne, utan de prover som komma att undersökas måste undersökas vid centrala frökontrollanstalten såsom hittills.

För min del vill jag till sist understryka, att skulle upprättandet av denna filial skada en stor frökontrollanstalts utveckling och hindra den att bli så god som överhuvud är möjligt eller såsom den är exempelvis i Danmark, då skulle jag icke vilja vara med om en sådan, men då förhållandena äro sådana som nu, då man har en byggnad tillgänglig för ändamålet och man tills vidare kan lägga en mindre del av arbetsfältet ned till Skåne utan större kostnader, då har jag icke tvekat att giva min röst för detta förslag.

Herr Sköld: Herr talman! Jag skall tillåta mig att med några ord svara på herr Petterssons i Bjälbo anförande. Herr Pettersson i Bjälbo ansåg ju, att jag i denna fråga, som i så många andra frågor, intager en besynnerlig ställning. Det är ju möjligt, att han tycker det, men att jag i denna fråga intar den ställning, som jag gör, beror egentligen icke på något annat, än att jag anser, att man, även när det gäller anordningar, som röra jordbruket, bör gå fram med försiktighet och betänksamhet och se sig för, så att man icke gör någonting, som kan vara till skada för saken. Jag tror, att var och en måste erkänna, att vi, när det gäller denna fråga, befinna oss på litet gungande mark. Då man hörde herr Weibulls skildring av tillståndet på statens centrala frökontrollanstalt fick man ju klart för sig, att någonting behöver göras i fråga om denna anstalt. Herr Pettersson i Bjälbo kom emellertid dragandes med lagen om frövarukontrollen. Jag undrar om icke just den omständigheten, att det på riksdagens bord ligger ett förslag till en lag, som påbjuder kontroll av frövarorna och utsädet, kan göra det värt att vänta och se, vad den lagen kan komma att medföra för omvälvning i vår frökontrollverksamhet, innan man går in för en ny utveckling härutinnan. Jag tycker, att särskilt denna omständighet starkt talar för att betänka sig. Man bör således vänta och taga upp dessa saker i ett sammanhang, så att vi icke nu i år fatta beslut om att i Skåne inrätta en filial till statens centrala frökontrollanstalt, då en filial kanske sedan blir onödig på grund av att utvecklingen går i den riktningen att vi i alla fall måste göra centralanstalten så stor, att den själv kan ombesörja all denna verksamhet.

Till sist vill jag sedan säga till herr Pettersson i Bjälbo, att visst var han säker på sin sak, men hans uppgifter syntes dock icke på alla punkter vara i överensstämmelse med verkligheten. Sanningen är den, att statskontoret icke har tillstyrkt föreliggande framställning. Statskontoret har i stället avstyrkt densamma och varför det? Jo, år 1923 beslöts inrättandet av en central frökontrollanstalt på extra stat. Något år senare, innan man egentligen hade fått denna anstalt organiserad, var man ivrig att få den på ordinarie stat och nu är den alltså fastlåst. Man har knappt det ena året gått in för att ordna denna verksamhet, förrän man nästa år gör upp ett nytt program för centrala frökontrollanstaltens verksamhet. Låt oss i år införa denna filial. Nästa år blir det kanske nödvändigt att åter ändra det hela på grund av att sakerna taga

*Ang. statens
centrala
frökontroll-
anstalts
verksamhet.
(Forts.)*

Ang. statens
centrala
frökontroll-
anstalts
verksamhet.
(Forts.)

en ny utveckling. Jag trodde icke, att man brukade förfara på detta sätt, när det gäller nya organ för den statliga verksamheten. Man brukar ju annars låta det nya verka en tid, för att man skall kunna se, vart det bär, innan man tar nästa steg. Jag tror, att det är en klok väg, och därför ber jag att få vidhålla mitt yrkande.

Herr **Johansson** i Uppmålby: Herr talman! Alla och således även herr Sköld äro ju ense om behovet av en frökontrollanstalt nere i södra Sverige. Herr Sköld säger ju i sin reservation, att det är påtagligt, att där nere behöves det en filial till statens centrala frökontrollanstalt, men han vill icke gå med på att inrätta denna filial i år. Han vill i stället få till stånd en undersökning, om man icke skulle kunna koppla ihop denna filial med utsädesföreningens kontrollbyrå i Svalöv. I första avdelningen inom utskottet voro vi absolut eniga om behovet av en frökontrollanstalt i Skåne. Därom rådde, som sagt inga delade meningar.

Vad sedan gäller kostnadsfrågan och statens frökontrollanstalt överhuvud taget, så förhåller det sig ju, som herr Sköld påvisade, så, att den hittills åtminstone icke har kunnat bära sig utan varit i behov av statsbidrag. De statliga institutionerna visa ofta tendens till att kräva ofantligt med pengar och bliva dyrbara. Men vi skola också komma ihåg, att anstaltens hittillsvarande verksamhet i mycket bestått i att organisera anstaltens verksamhet. Man kan således ännu icke döma, hur det i framtiden skall komma att gestalta sig i fråga om den ekonomiska sidan av anstaltens verksamhet. Jag hade helt säkert ställt mig avvisande gent emot själva frågan om filial i Skåne, därest det icke där funnits lokaler, så att man icke behövde anskaffa dylika. Skall man förlägga filialen till Svalöv, måste man företaga dyrbara utvidgningar. Där finnes det ju inga lokaler att tillgå för ändamålet. Vid Alnarp, eller rättare strax intill vid järnvägen, finnes ju att påräkna den byggnad, där professor Ehles ärftlighetsforskningsinstitut varit inrymt. Denna byggnad står ju nu öde. Om man använder denna byggnad såsom lokal till filialen, löser man ju byggnadsfrågan, och då synes det mig, att det icke finnes rum för några betänkligheter.

Herr Sköld nämnde sedan någonting om, att om man inrättar denna filial i Skåne, kommer det att föra med sig krav från alla möjliga landskap på erhållande av filialer. Statsrådet har uttalat, att han genom att lägga fram detta förslag därmed icke alls på något sätt velat binda sig för framtiden. Utskottet har också understrukt detta. Om man får en filial i södra Sverige och utvidgar den i Stockholm varande centrala frökontrollanstalten, tror jag, att behovet är tillfredsställt. Möjligen kan man kanske komma att behöva någon lokal frökontrollanstalt på något håll till.

I utskottet tillstyrkte vi detta förslag huvudsakligast av den anledningen, att det som sagt redan fanns en lokal att tillgå, som för närvarande står öde och som staten icke har någon användning för. Men det finnes en annan sida av saken. Alnarp äges ju av staten. Det är en statsinstitution, och därför synes det också, att man bör förlägga filialen dit. Herr Sköld har sagt, att man skulle förlägga filialen till Svalöv. Jag tvivlar emellertid på att de stora fröfirmorna skulle vara så nöjda med ett sådant arrangemang. Jag ber därför att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Pettersson** i Bjälbo: Det var alldeles riktigt, då herr Sköld yttrade, att jag hade gjort mig skyldig till ett misstag, då jag sade, att statskontoret hade tillstyrkt denna framställning. Det förhåller sig så att statskontoret avstyrkte framställningen av det principiella skälet, att det skulle innebära en omläggning av den ifrågavarande verksamheten. Om denna statskontorets åsikt har emellertid sedan lantbruksstyrelsen yttrat sig. Lantbruksstyrelsen

anser salunda, att statskontorets åsikt måste bero på ett misstag. Ty på sätt och vis har ju den centrala frökontrollanstalten redan en filial i Skåne och den föreslagna filialen innebär således i själva verket icke ett insläende på några nya vägar.

Jag håller fullkomligt med herr Sköld om, att man, när det gäller såväl lantbruk som andra grenar av vårt näringsliv i övrigt, bör iakttaga den största försiktighet och betänksamhet och se sig för och så vidare. Det är ju alldeles givet, att man gör det. Men jag tror, att vi gjort detta, åtminstone tror jag, att utskottets ledamöter har den åsikten.

Då herr Sköld säger, att vi skulle vänta med detta, tills vi få se, om vi få den nya frölagen, vill jag säga, att centralanstaltens nybyggnadsfråga i varje fall icke är beroende av den nya frölagen i vidare mån än beträffande storleken av den nya byggnaden. Att en ny byggnad erfordras, därom råder icke det minsta tvivel. Det tror jag, att alla utskottets ledamöter, som varit därute, äro ense om. Storleken av nybyggnaden påverkas väl i någon mån av, om riksdagen antager den nya frölagen eller ej. Blir det så, att riksdagen icke antager lagen, kan man ju göra nybyggnaden något mindre, men så, att man har möjlighet att senare tillbygga densamma.

En förläggning av filialen till Svalöv tror jag ur många synpunkter är en olämplig anordning. En filial av centrala frökontrollanstalten, förlagd till Svalöv, skulle under inga förhållanden kunna få den fristående och i det allmänna medvetandet så självständig ställning som en filial, som ligger så att säga på mera neutral mark. Jag har från många skåningar hört den uppfattningen uttalas att en fristående institution, förlagd till Alnarp, kommer att ur ekonomiska synpunkter visa sig avsevärt mera bärande, än om en sådan institution skulle förläggas till Svalöv.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Chefen för jordbruksdepartementet herr statsrådet **von Stockenström**: Herr talman! Jag har icke så mycket att tillägga utöver vad de båda senaste talarna anført såsom försvar för förslaget att i Skåne upprätta en filial av statens centrala frökontrollanstalt. Jag vill endast säga, att jag ju kunnat förstå reservanternas betänkligheter, om det här hade gällt att lägga ned stora belopp, att göra vidlyftiga nybyggnader och stora anläggningar. Så är emellertid icke alls förhållandet, eftersom man redan har en fullt lämplig byggnad för ändamålet.

Herr Sköld antydde, att man, genom att gå med på inrättandet av denna filial, därmed i framtiden skulle gå in för ett helt system av nya filialer till centrala frökontrollanstalten. Jag får rent ut säga, att så har jag icke uppfattat saken. Jag har för min del sagt ifrån i statsverkspropositionen att man, genom att lägga fram detta förslag, icke på något sätt tagit ställning till frågan huruvida ytterligare filialer kunde komma att behövas eller ej. Saken förefaller mig egentligen ganska enkel. Det finns en frökontrollanstalt i Lund, som kommer att läggas ned. Det har nu från åtskilliga håll i Skåne, från sammanslutningar och hushållningssällskap, uttryckts en önskan att få en frökontrollanstalt anordnad i Skåne. Det föreligger möjlighet att utan nämnvärda kostnader för staten kunna få en sådan institution till stånd. För filialens förläggande till Alnarp talar främst den omständigheten, att där finnes en lämplig byggnad. Dessutom vill jag erinra därom, att statens centrala frökontrollanstalt vid Alnarp har ett särskilt kontrollfält, och det skulle bli en synnerligen lämplig anordning om den person, som nu blir föreståndare för filialen, även gjorde undersökningar och observationer vid detta kontrollfält. Talet om att man härmed skulle bidra till upprättandet av en jordbruksbyråkrati har jag mycket svårt att förstå. Herr Sköld sade, att ju mera

*Ang. statens
centrala
frökontroll-
anstalts
verksamhet.*

(Forts.)

Ang. statens
centrala
frökontroll-
anstalts
verksamhet.
(Forts.)

kostnaderna stiga i höjden, dess mindre blir det över till jordbruket. Jag har litet svårt att förstå den tankgången i vad det rör denna fråga. Om staten nu lägger ner några tusen kronor för anskaffandet av inventarier och vidmakthåller denna filial, är det för att gagna jordbruket, speciellt frö- och spannmålsodlare, i den del av Sverige, som kanske i detta hänseende är den viktigaste. För förläggandet av filialen till Svalöv talar såvitt jag förstår inga som helst skäl. Skulle institutionen förläggas därstädes, nödgas man göra dyrbara nyanläggningar.

Det förefaller mig, som om man, utan att på något vis för framtiden binda sig i fråga om antalet filialer, skulle företaga en gagnelig åtgärd genom att nu för denna ringa kostnad upprätta en filial vid Alnarp, så som av regeringen föreslagits.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till vad utskottet i förevarande punkter hemställt, dels ock på bifall till det av herr Sköld under överläggningen framställda yrkandet; och biföll kammaren vad utskottet i berörda punkter föreslagit.

Punkten 69.

Utskottets hemställan bifölls.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

Punkten 70.

Lades till handlingarna.

Punkterna 71 och 72.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 73—75.

Lades till handlingarna.

Punkten 76.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 77 och 78.

Lades till handlingarna.

Punkten 79.

Utskottets hemställan bifölls.

Ang. lant-
bruksattachéer
i London, Ber-
lin och Riga.

Vid härpå skedd föredragning av *punkten 80*, angående anslag till lantbruksattachéer i London, Berlin och Riga, yttrade:

Herr **Hammarlund**: Herr förste vice talman! Då vi nu återigen stå inför beviljandet av ett större anslag för tillvaratagandet av jordbrukets intressen i främmande land, kan jag för min del icke underlåta att säga några ord i samband med denna fråga.

Om jag icke minnes fel, beslöto vi här i riksdagen i fjol, att en lantbruksattaché skulle tillsättas i Berlin den 1 juli 1927. Trots detta kunna vi i dag notera den 24 mars 1928, utan att ändock någon lantbruksattaché kommit till

Berlin. Nu säg jag ju i tidningarna någon gång på nyåret, att den då nyutnämnde lantbruksattachéen begärt och erhållit tre månaders tjänstledighet för att, som han anförde, reda ut lantmännens och ekonomiska föreningars önskemål. För den, som under de sista månaderna läst landsortstidningarna, tycker jag det skulle gå ganska fort att komma underfund med åtminstone vad våra jordbrukare vilja. När man läser om dessa jordbrukarmöten och dessa mötenes resolutioner, finner man ju, att de uttrycka en önskan om att bli va med sitt överskott av djur och andra produkter. Den saken borde vara tämligen klar. Jag tycker icke, att man behövde tre månader för att kunna utfundera detta.

Ang. lantbruksattachéer i London, Berlin och Riga.
(Forts.)

Efter en lång funderare, som vi veta, beslöt Kungl. Maj:t till sist den 19 november i fjol att platsen skulle tillsättas med direktören i lantbrukssällskapet Leufvén, trots att förre jordbrukskonsulenten i Berlin, Max Langenheim, också hade sökt platsen. Nu förefaller mig denna utnämning litet underlig. Man har ratat en gammal beprövad kraft på detta område och utnämnt en ny person, en så att säga oprövad kraft uppå detta område. Även som, att den förutvarande konsulenten så gott som lovats att återfå platsen, då den skulle återbesättas. Ty 1924 hade dåvarande vice ordföranden i jordbruksutskottet, numera avlidne statsrådet Hellström, meddelat att Langenheim tillvidare skulle ställas i disponibilitet. Nu har det ju visserligen sagts mig, att det på högre ort ansågs att den förre konsulenten var för gammal, men det har väl icke förut, när det gällt dylika befattningar, varit vanligt att stipulera några åldersgränser. Men då den person, som blev utsedd till denna befattning, endast är sju år yngre än den förutvarande konsulenten, var det väl icke den omständigheten, som var avgörande för regeringen, då den fattade sin ståndpunkt. Ty det tar väl en god del av dessa sju år, innan den nye mannen hinner lära det tyska språkets finesser och orientera sig därute. Nu säger jag icke detta för att misstänkliggöra det beslut, som fattats. Den nye konsulenten kan ju det tyska språket, men vi veta alla, åtminstone de, som vistats utrikes några år, att det icke är det samma att ha lärt sig ett språk, som att, så att säga, ha blivit uppfödd med detsamma.

Vi ha nog alla lite till mans hört omtalas den i England utgivna svenska broschyren om svinskötsel och baconframställningen här i Sverige. Ja, det har påståtts man och man emellan, åtminstone från fackmannahåll, att denna skrift, som var tillkommen för att vara oss producenter av fläsk till nytta, på grund av vissa felaktigheter, som begåtts genom att författaren icke fullt behärskat det engelska språket, verkat i rakt motsatt riktning, mot vad vi tänkt oss.

Förutvarande konsulenten i Tyskland hade nu insupit såväl hög- som lågtyskan med modersmjölken. Ävenså hade han en viss vana vid affärer där ute, så han hade ögonblickligen kunnat kasta sig in i arbetet för att försöka få någon lindring i de ruinerande förhållanden, som råda på den svenska landsbygden. Herr Langenheim försökte, som vi kanske alla veta, åtminstone vi jordbrukare, att reda ut kalifrågan. Om han hade återkommit till Tyskland, så hade möjlighet förefunnits för honom att återupptaga denna fråga igen till nytta för tusentals jordbrukare i vårt land, som få köpa denna varuprodukt onödigt dyrt. Nu kan det invändas, att vi få hoppas, att den nye mannen därute också håller ögonen öppna för denna fråga.

Talaren avbröts här av herr **förste vice talmannen**, som yttrade: Jag ber att få erinra talaren om, att jämlikt § 90 regeringsformen äger icke ledamot av kammaren rätt att klandra av- eller tillsättande av tjänstemän.

Herr **Hammarlund** fortsatte: Till sist innan jag slutar skall jag be att få citera vad förutvarande ordföranden i jordbruksutskottet herr Olof Nilsson i

Ang. lant-
bruksattachéer
i London, Ber-
lin och Riga.
(Forts.)

Tånga, den man som vi alla lärt känna och värdera här i kammaren, har gett uttryck för då han tillfrågats i denna sak, att han för sin del ansåg, »att det hade varit lyckligast, om den förutvarande konsulenten hade blivit återinsatt i tjänsten i Tyskland».

Herr talman! Jag har intet yrkande.

Herr **Weibull**: Herr talman! Jag är av den åsikten, att kammaren är alldeles fel forum för diskussion av en utnämningsfråga. Platsen var annonserad ledig, och ett överklagande sker icke inför riksdagen.

Anledningen till att jag begärt ordet är emellertid den, att jag själv motionerat i denna fråga, då man för några år sedan drog in sysslan i Berlin. Det är därför med mycket stor tillfredsställelse jag nu har konstaterat, att genom denna befattnings tillsättande Sverige åter är representerat i ett land, dit halva vår export går. I detta centrum av kontinenten med sina stora industrier ha vi det andra centrum för vår export; det första ligger i England. Då den man, som nu är utsedd, är synnerligen lämplig för uppdraget, är det icke lämpligt att nu söka kritisera hans tillträdande av platsen genom att påpeka, att han icke skulle vara mäktig tyska språket, och att det skulle taga de sju år, han har kvar till sin pensionering, för honom att lära språket. Jag vågar, med den kännedom jag har om lantbruksattachéen Leufvén, garantera, att hans språkkunskaper räcka till för det arbete, han åtagit sig. Hans sakkunskap behöver icke diskuterat.

Det är icke mer än tre eller fyra dagar sedan vi i fjärde tillfälliga utskottet till behandling hade en fråga, vari motioner hade väckts angående eventuella åtgärder för jordbrukets nuvarande svåra förhållanden. Jag vill nämna att vi i utskottet hade inkallat lantbruksattachéen i London herr von Wachenfeldt och attachéen i Riga herr Silfverhielm. Vi voro i tillfälle ställa till dem vissa frågor, och har jag det intrycket att deras erfarenhet var till gagn för arbetet vid behandlingen av dessa motioner.

Upplysning genom spridandet av broschyrer om våra exportartiklar var även på tal såsom lämpligt propagandamedel för vår export. Jag vill därför, då denna fråga nu behandlas här, med stor tillfredsställelse konstatera, att vi nu ha kompetent folk såväl i England som i Tyskland med intill liggande länder som verksamhetsområde. Beskickningen i Riga har ju en annan karaktär. Men även där är det något att vinna för svenskt jordbruk. Vår produktion i dessa bekymmersamma tider behöver just energiskt folk ute i världen för att arbeta för export av våra produkter.

Jag har, herr talman, med dessa ord velat giva min anslutning till och mitt gillande av utskottets förslag i den ifrågavarande punkten.

Herr **Johansson** i Uppmålby: Herr talman! Herr Hammarlunds anförande gick i en mycket märkvärdig riktning, och jag antager, att den ärade talaren själv inte hade tänkt på, vart det skulle barka i väg, då han började sitt anförande. Utskottet har naturligtvis inte kunnat ge sig in på något av det, som herr Hammarlund anförde. Från denna plats kan ej heller något sådant uttalande fällas, som det han hade. Det var i anledning därav jag begärde ordet, och jag skall inte nu upptaga någon debatt. Saken är ju utklarerad, då icke något yrkande gjorts. Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag i punkten.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

Punkten 81.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 82—88.

Lades till handlingarna.

Sedan *punkten 89*, angående odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl., nu föredragits, begärdes ordet av

Ang. odlings- och byggnadshjälp åt innehavare av odlingslägenheter m. fl.

Herr **Brännström**, som anförde: Herr förste vice talman! Då jag och herr Lövgren i Nyborg även i år framburit en motion rörande odlingshjälp till innehavare av skogstorp och odlingslägenheter i de sex nordligaste länen, ha vi gjort det av den anledningen, att vi hoppats, att domänstyrelsen skulle ha kunnat i så god tid till Kungl. Maj:t inlämna sitt yttrande över de sakkunnigas utlåtande, att man skulle ha hunnit i utskottet taga del av detta, och frågan därigenom kunnat vid denna riksdag lösas.

Jag vill erinra om, att redan 1925 års riksdag ansåg, att frågan om dessa skogstorpares och odlingslägenhetsinnehavares betryckta ställning var så trängande och en hjälp så av behovet påkallad, att man då önskade, att man redan vid 1926 års riksdag skulle få fram denna fråga. Den utredning, som då igångsattes, kunde ju inte så snart bli slutförd, men i varje fall var denna utredning slutförd och överlämnad till domänstyrelsen i juli månad förlidet år. Man hade då givetvis väntat, att domänstyrelsen skulle ha kunnat avlämna sitt yttrande i så god tid, att frågan skulle kunna bli löst vid innevarande riksdag.

Jag har haft förtroendet att vara med bland de sakkunniga, som utrett frågan om dessa kronotorparens ställning, och jag har därvid blivit övertygad om att knappast någon annan jordbrukargrupp kan ha en så prekär ställning. Vi ha ju våra kolonister, vilka blivit liksom en visa över hela landet. Dessa skulle befinna sig i den mest betryckta ställning, men deras villkor äro dock i mångt och mycket betydligt bättre än dessa skogstorpares.

Såsom förhållandena blivit, när domänstyrelsen icke hunnit avlämna sitt förslag, så kan jag till nöds förstå jordbruksutskottets här föreliggande förslag. Jag vill peka på, att även jordbruksutskottet beklagar, att icke denna utredning har kunnat föreligga, så att frågan i år har kunnat lösas. Utskottet säger här: »Utskottet måste givetvis med hänsyn till det ändamål, varom här är fråga, finna det beklagligt, att ärendet ännu icke föreligger i så utrett skick, att utskottet anser sig kunna taga definitiv ståndpunkt till det i nu förevarande motion framställda förslaget.»

Denna motivering finner jag vara ganska välvillig, och jag hoppas, att det blott är den omständigheten, att utlåtande icke har kommit vederbörande till del från domänstyrelsen, som utgör anledningen till att man inte nu har kunnat bringa ifrågavarande odlare den välbehövliga hjälpen. Jag hade därför tänkt, att jag skulle till chefen för jordbruksdepartementet göra en hemställan, att han ville skynda på herrarna i domänstyrelsen. Det kan väl nämligen inte vara riktigt, att man för yttrandes avgivande skall nära ett år ligga på ett väl utrett ärende. Det gäller dock 2,500 skogstorpares, vilkas ställning riksdagen har behärtat, och riksdagen har sedan flera år tillbaka ansett, att frågan snarligen borde lösas.

Det är en enda sak, som utskottet här framhållit, vilken jag inte anser vara alldeles riktig. Utskottet pekar på, att man höjt anslaget för statsbidrag till nyodling och betesförbättring på ofullständiga jordbruk, och utskottet anser, att därav jämväl de nu ifrågavarande lägenhetsinnehavarna kunna bli delaktiga. I viss utsträckning skulle kravet på förbättrade villkor för dem därigenom minskas. Detta är nog inte riktigt med verkliga förhållandet överensstämmande. Det har visat sig, att ett stort antal, för att icke säga de flesta, av skogstorparna behöva omreglering för sina områden. Denna omreglering

Ang. odlings-
och byggnads-
hjälp åt
innehavare av
odlingslägen-
heter m. fl.
(Forts.)

måste givetvis ske genom domänstyrelsen. Det skulle alltså bli en annan procedur för dem för att få tillgodogöra sig dessa odlingsbidrag, och därför är det nog inte riktigt, att man pekar på detta. Vid genomgående av de ansökningar om odlingsbidrag, som inkommit, har det visat sig, att det är ett ytterst litet antal av dessa skogstorpäre, som kunnat begära anslag till nyodlingar.

Med dessa ord, herr förste vice talman, har jag velat, till den kraft och verkan det hava kan, beklaga, att den hjälp dessa skogstorpäre och odlingslägenhetsinnehavare så väl behöva, blivit så fördröjd som den blivit, men jag har för närvarande intet yrkande.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 90 och 91.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. statens
avdiknings-
anslag.

Härefter föredrogs *punkten 92*, angående statens avdikningsanslag. Därvid yttrade:

Herr Nilsson i Antnäs: Då jag har en motion i den föreliggande punkten, ber jag, herr förste vice talman, att få säga några ord.

Jag vill då först framföra ett tack till jordbruksutskottet för den välvilja och förståelse, som utskottet visat, i det att utskottet beaktat åtminstone en del av de synpunkter, som framförts i motionen. Utskottet säger, att utskottet är »ense med motionärerna om att åtgärder böra vidtagas i syfte att undanröja de påtalade olägenheterna genom en övergång till lika bidragskvot för odlad och oodlad jord». Jag förmenar emellertid, att utskottet har sett kanske litet för ensidigt på saken. Ty det är nog inte så, att de missförhållanden, som råda beträffande de nuvarande bestämmelserna, hänföra sig endast till skillnaden mellan odlad och oodlad jord. Det är nog även andra detaljer, som behöva ändras och tillgodoses på ett bättre sätt.

Om jag emellertid skall vara riktigt uppriktig, så måste jag säga, att jag är ganska tillfredsställd med utskottets förslag, t. o. m. mera tillfredsställd i själva verket, än om utskottet direkt bifallit motionen. Jag var nämligen själv inte så riktigt nöjd med densamma, d. v. s. jag kände mig ingalunda så övertygad om att de ändringar, jag påyrkade, voro till fyllest för att reparera den skada, som skett, och avhjälpa de olägenheter, som uppstått genom de oförnuftiga, teoretiska beslut, som riksdagen fattat under de senaste åren, rörande grunderna för bidrags erhållande ur avdikningsanslaget. Jag kunde emellertid icke uraklåta att avlämna motionen, om inte för annat så för att redan från början poängtera, att en ändring härutinnan är ofrånkomlig, för så vitt man vill befrämja den sak det här gäller. Enligt utskottets förslag blir det ju nu tillfälle och möjlighet att närmare pröva, undersöka och utforma dessa bestämmelser i mera praktisk riktning, så att de kunna komma att i verkligheten tjäna sitt ändamål på ett bättre sätt än som är möjligt enligt de nu föreliggande bestämmelserna i denna fråga. Jag hade tänkt att få passa detta tillfälle att framställa en vädjan till herr statsrådet och chefen för jordbruksdepartementet, att han måtte sätta i gång med den utredning, utskottet föreslagit, så att ingen tid förspilles och så att nästa riksdag kan bli i tillfälle att fatta beslut i saken. Detta är alldeles nödvändigt. Ty sådana bestämmelserna nu äro, verka de återhållande på denna nyttiga och nödiga verksamhet, i stället för att de skulle verka stimulerande och locka till företagsamhet. Detta har väl varit meningen med det hela från början, och det har sedan länge ansetts som ett viktigt statsintresse, och har tidigare varit

föremål för statsmakternas omvårdnad, om jag skulle våga mig på att undantaga de sista två åren. Om man ser på det beslut, som 1926 och 1927 års riksdagar fattat i anledning av Kungl. Maj:ts förslag i denna angelägenhet, så kan man knappast frigöra sig från misstanken, att man på en bakväg har velat reducera anslagsgivningen till det minsta möjliga och på det sättet komma åt hela verksamheten. Nu tror jag för min del inte, att detta varit riksdagens avsikt. Men jag tror inte, att jag överdriver, om jag säger, att riksdagen har blivit överrumplad och på sätt och vis vilseledd. De nya bestämmelserna i detta stycke skulle ha varit ännu befängdare, om icke riksdagen borteliminerat, strukit en del i Kungl. Maj:ts förslag. Om det överhuvud skall vara någon mening med statsbidrag till dylika företag, synas de böra utgå med så pass stor andel, att statsbidraget blir till verklig hjälp och ett incitament till företagsamhet, samt efter sådana grunder, att bidraget på förhand någorlunda exakt kan beräknas. Men så är icke alls fallet nu. Somliga kunna få femtio procent, andra trettio och åter andra tolv à tretton procent. Men ingen människa vet på förhand, hur stort bidrag han kan få. Så ligger saken till.

Jag har satt mig i förbindelse med lantbruksingenjörer och annat sakkunnigt folk i skilda delar av landet, och alla, som kommit i kontakt med de nya bestämmelserna och sett, hur de verka i det praktiska livet, vittna enstämmigt om att väsentliga ändringar i de nu rådande bestämmelserna äro absolut ofrånkomliga, om man vill upprätthålla verksamheten till någon nytta för jordbruket. Jag har från dessa lantbruksingenjörer fått åtskilliga exempel på hur upprörande orättvist och hämmande för utvecklingen dessa nya bestämmelser tendera att verka och hur onödigt tillkrånglat det hela i själva verket är. Då emellertid saken ligger till som den nu gör, skall jag inte besvära kammaren med att återge dessa personers uttalanden.

En av bestämmelserna i de nya grunderna, den enda som jag från början för min del ansåg något värd i hela förslaget, avsåg att få in underhållsplikt beträffande de uppgrävda diken. Detta lär nu svårligen låta sig göra, enligt vad sakkunnigt folk säger, med mindre förrättningen föregås av s. k. laga syn. Detta är emellertid en sak, som jag för min del inte är så alldeles övertygad om. Man borde kunna finna vägar för underhållspliktens säkerställande utan denna dyrbara och tidsödande procedur. Nåja, därom skall jag nu inte tvista. Det får väl bli utredningens sak att undersöka även det. Men jag vill framhålla, att så stort värde jag för min del än satte på denna underhållsplikt, så skulle jag nu vara villig att släppa den och återgå till det gamla systemet hellre än att behålla det nya i oförändrat skick. Ty, mina damer och herrar, *vad göra vi med underhållsplikten, om bestämmelserna i övrigt verka så, att vi inte få upp några nya diken att underhålla?* Då är det väl bättre att vi få upp mera diken, ty de ha verkat och verka fortfarande till nytta, nämligen genom att bereda markerna för odling och kultur, detta trots frånvaron av underhållsskyldighet. Inom mitt byaområde utfördes en ganska vittomfattande utdikning för över 60 år sedan. På den tiden voro dessa marker så försumpade, att det var otänkbart att färdas över dem med häst, då det icke var tjäle i marken. Nu finnas där stora odlade vidder. Detta är bara ett exempel. Sådana kunna uppräknas i legio. Tror någon, att detta hade varit möjligt utan dessa diken? Och dock har där icke åvilat någon underhållsplikt. Jag nämner detta för att understryka, att det är en grov villfarelse att tro, såsom tydligen många teoretiker göra, att dessa bidrag skulle vara bortkastade pengar, för såvitt man icke ovillkorligen hade dem förknippade med underhållsskyldighet. Så är ingalunda fallet. För övrigt, allt vad tiden lider, så växer intresset för och insikten om nödvändigheten av att underhålla de diken, man med stor möda och kostnad en gång fått upp.

Ang. statens
avskärnings-
anslag.
(Forts.)

Å sidan 78, de tre sista raderna nederst på sidan, säger utskottet: »Det är emellertid viktigt fasthålla, att någon rubbning icke avses i bestämmelsen, att bidraget skall, i den mån båtnadsvärdet överstiger kostnaden, undergå skälig minskning.» Jag må säga, att jag skulle ha varit mera tillfredsställd med utskottets utlåtande, om icke utskottet så kategoriskt hade uttalat detta utan låtit prövningen och utredningen bli alldeles förutsättningslös, utan påbud eller förbud. Skall man oeftergivligt vidhålla detta i *alla* fall, så kommer man, såvitt jag förstår, ej ifrån att en i odlingshänseende mindervärdig jord kommer i åtnjutande av större bidrag än en bättre sådan. Och detta är ett missförhållande. Men det nu gällande systemet verkar så. Då frågar man sig: vore det inte riktigare att ha anslagsgivningen så ordnad, att den i främsta rummet framlockade utförandet av företag med hög båtnad? Jag är övertygad om att detta vore det enda riktiga.

Jag har, herr talman, velat uttala detta till protokollet dels för att motivera det ovan gjorda uttalandet, att jag hellre ville återgå till de gamla bestämmelserna med slopande av underhållsplikten än behålla de nya bestämmelserna i oförändrat skick, och dels till eventuellt beaktande av de män, som komma att få hand om utredningen. Jag tror, att det är av vikt, att man ser även på dessa saker och dessa synpunkter.

Jag ber slutligen, herr talman, att få yrka, att den av mig citerade satsen nederst på sidan 78 i utskottets motivering måtte få utgå. I övrigt yrkar jag bifall till utskottets förslag.

Under detta anförande hade herr talmannen återtagit ledningen av förhandlingarna.

Herr Johansson i Uppmälby: Den föregående ärade talaren uttalade idel beröm till jordbruksutskottet för det sätt, varpå utskottet behandlat hans motion. Han var emellertid inte belåten med en sats i utskottets utlåtande utan önskade, att den skulle strykas. Jag vill säga, att det är en punkt, som vi i jordbruksutskottet, om vi över huvud skola kunna gå herr Nilsson i Antnäs till mötes, inte kunna vara med om att stryka. På grund härav ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan även med avseende på motiveringen.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på bifall till det av herr Nilsson i Antnäs under överläggningen framställda yrkandet; och biföll kammaren utskottets hemställan.

Punkten 93.

Lades till handlingarna.

Ang.
statsbidrag till
nyodling och
betes-
förbättring å
ofullständiga
jordbruk.

Punkten 94, angående statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk, föredrogs härpå; och yttrade därvid

Herr Lilliecreutz: Herr talman! Då herr Petersson i Lerbäcksbyn och jag ha väckt en motion, som beröres i denna del av utskottets utlåtande, ber jag att få säga några ord.

Det är alldeles uppenbart, att kammaren inte kan läsa alla de motioner, som läggas fram i riksdagen, och vi motionärer ha heller inte varit så förmätna att tro, att kammaren skulle ägna vår motion någon särskild uppmärksamhet. Den utmynnår emellertid i en hemställan om ändring av bestämmelserna rörande statsbidrag till nyodling och betesförbättring å ofullständiga jordbruk i syfte

att av det belopp, som årligen ställes till Kungl. Maj:ts förfogande och vilket enligt förslaget utgör 800,000 kronor, en andel av 50,000 kronor måtte få disponeras såsom bidrag för stenbrytning på särskilt stenbunden åkerjord. Jag har nyss haft tillfälle att tala med min vän herr Pettersson i Bjälbo, och han sade sig ej förstå denna motion. Det säger jag inte alls något om, det förvånar mig inte ett tecken. Han är från det bördiga Östergötland, där man inte har någon sten att slåss med. Men jag och många med mig i denna kammarare äro från helt andra bygder, där jorden utgöres av morän och där marken är i så hög grad stenbunden, att all slags brukning i synnerligen hög grad försvåras. Man blir i våra bygder ofta frågad till råds, hur jordbrukaren skall förfara med sin jord. Han önskar odla, men vanligen har man ingen annan jord att välja på än sådan som är så stenbunden, att man icke kan tillråda odling. Odlingen måste under alla förhållanden bli så oekonomisk, att den icke bör uppmuntras. Då frågar man sig: finns det ingen möjlighet för dessa småbrukare att få något bidrag till förbättring av sitt jordbruk? Det kan ju gott sägas, att detta är i mycket hög grad ofullständiga jordbruk. Sådana bestämmelserna nu äro avfattade, kan ett dylikt jordbruk icke erhålla något statsbidrag från fonden för nära nog den enda åtgärd som kan och bör tillrättas. Vi ha därför tänkt, att man skulle kunna hemställa — och vi ha också gjort det — att bestämmelserna måtte ändras därhän, att ett dylikt jordbruk i de fall, där det visar sig vara lämpligt, skulle kunna erhålla ett bidrag ur anslaget jämväl för stenbrytning. Vi begära, att 50,000 kronor skola ställas till förfogande för ändamålet. Detta belopp, 50,000 kronor, utgör något mer än 6 procent av anslagssumman, och vi ha tyckt, att man skulle kunna tillmötesgå en så pass blygsam begäran. Utskottet erkänner, att det »givetvis ligger något berättigande» i vårt krav. Vi få ju vara tacksamma för detta »något». Vi hoppas emellertid, att frågan icke skall dö bort med detta, utan att den skall kunna tagas upp, när frågan om ifrågavarande anslag kommer upp till förnyad behandling.

Jag inser, herr talman, mycket väl, att det är lönlöst att här försöka vinna någon förståelse för vår motion, och jag skall därför icke nu göra något yrkande.

Vidare anfördes ej. Kammararen biföll utskottets hemställan.

Punkten 95.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 96, angående anslag till fiskets befrämjande i de särskilda orterna samt befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen.

Ang. fiskets befrämjande m. m.

I förslaget till riksstat för budgetåret 1928—1929 hade Kungl. Maj:t upptagit dels ordinarie reservationsanslaget till fiskets befrämjande i de särskilda orterna med oförändrat belopp 78,500 kronor dels ock ordinarie reservationsanslaget till befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen med oförändrat belopp 30,000 kronor.

I sammanhang härmed hade utskottet till behandling förehaft en av herr Öberg m. fl. inom andra kammaran väckt motion, nr 124, däri föreslagits, att riksdagen för budgetåret 1928—1929 måtte till befrämjande av upplysningsverksamhet rörande behovet av bildande av sammanslutningar mellan fiskarna vid den norrländska kusten med uppgift att utveckla och befordra denna näringsgren ställa ett anslag av 4,000 kronor till Kungl. Maj:ts förfogande att lika fördelas mellan Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens hushållningssällskap.

Ang. fiskets
befrämjande
m. m.
(Forts.)

Utskottet hemställde,

1) att riksdagen måtte

a) i riksstaten för budgetåret 1928—1929 uppföra ordinarie reservationsanslaget till fiskets befrämjande i de särskilda orterna med oförändrat belopp 78,500 kronor; och

b) i riksstaten för budgetåret 1928—1929 uppföra ordinarie reservationsanslaget till befrämjande i allmänhet av fiskerinäringen med oförändrat belopp 30,000 kronor; samt

2) att ovanberörda motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Öberg: Herr talman! Jag skulle vilja börja och sluta med att säga till kammarens ärade ledamöter: Giv en slant åt den fattiga norrländska fiskarebefolkningen! — Den av mig m. fl. väckta motionen om ett engångsanslag för budgetåret 1928—1929 å 4,000 kronor att lika fördelas mellan de fyra norrländska kustlänen — Gävleborgs, Västernorrlands, Västerbottens och Norrbottens län — för vidtagande av upplysningsverksamhet bland fiskarebefolkningen där, har icke mötts av den förståelse och goda vilja inom jordbruksutskottet, som vi haft anledning vänta.

Som bekant är fiskerinäringen en av vårt lands äldsta näringar, och landet har sedan gammalt därav delvis haft sin försörjning. Den norrländska fiskarebefolkningen, som huvudsakligen idkar strömmingsfiske, måste vid utövandet av sin näring inskränka sig till mycket små anspråk och ha små pretentioner. I följd därav har det norrländska strömmingsfisket icke kunnat följa med utvecklingen och tillgodogöra sig senare tiders rön och erfarenheter på sätt som varit önskligt. Jag och medmotionärerna, som tro oss känna till fiskarnas förhållanden i olika avseenden, ha därför känt ett behov att bringa denna fråga på tal för att om möjligt få en slant åt dessa fiskare.

Om jag nu övergår till de skäl, som utskottet anført, då det avstyrkt vår motion, så möter mig först den hänvisning, utskottet gjort om hänvändelse till respektive hushållningssällskap. Den hänvisningen har, mina herrar, icke behövt göras, ty den angivna möjligheten är utnyttjad och begagnad. Man har nämligen vänt sig till hushållningssällskapen med begäran om blygsamma bidrag för upphjälpande av fiskarebefolkningens näringsgren, men hushållningssällskapen, som väl behjärtat kraven, ha nödgats svara: Vi ha inte pengar för bifallande av alla gjorda anslags- och låneanspråk. Vänder man sig till landstinget, får man det svaret: Det kommer oss icke vid; det ligger icke inom vår uppgift och vårt verksamhetsområde; det tillkommer hushållningssällskapet och i sista hand staten. Denna hänvisning har, som jag nyss sade, icke behövt göras; möjligheten är utnyttjad.

Det skulle ha varit önskligt, att jordbruksutskottet, innan det gick att fatta sitt beslut i förevarande fråga, velat infordra yttrande av fackmyndigheten, lantriksstyrelsen, den myndighet, som jag åtminstone tilltror ett mycket sakligt bedömande av denna sak. Jag har anledning antaga, att om så skett, så skulle detta anspråk, som av oss ifrågasatts, ha lösts med större förståelse än vad som nu har skett från jordbruksutskottets sida.

De hänvisningar, som nu gjorts, och erkännandena om det behjärtansvärda i motionen kan i och för sig ju ha ett värde, men denna fiskarebefolkning, som befinner sig i ekonomiskt trångmål, är icke mycket betjänt av ett vackert och välvilligt omnämnande från jordbruksutskottet. Vad som för dem är av betydelse och värde, ett oundgängligt behov i deras kamp för existensen, för en utveckling av deras fiske och dettas fortbestånd till egen och allmän fördel,

det är icke vackra ord, nej, det är *pengar* som behövas, mina herrar! Fiskarna känna själva, att en viss upplysningsverksamhet är behövlig, att de genom upplysningsverksamhet skola komma till insikt om vilka redskap, som numera äro de lämpligaste, och vilka fångstätt, som nu, genom den utveckling som skett, böra användas. De känna också, hur nödvändigt det är att genom upplysning komma till insikt och kunskap om ändamålsenligare insaltningsmetoder, så ock om nödvändigheten av en organisation. De ha nogsamman kommit till insikt om att för dem gäller det vad som gäller för så många andra näringsidkare, nämligen sammanslutning för att liksom sida vid sida bättre kunna hjälpa sig fram till goda resultat. Men i den fattiga ställning, de befinna sig, ha de icke förmått själva åstadkomma en sådan organisation. Visst har man sett prov på små försök till sådant, men någon sådan organisation, som leder till ett verkligt uppsving för fiskerinäringen i fråga, förmå fiskarna själva icke åstadkomma. Inom mitt hemlän, inom mitt hushållningssällskap, gjordes i höstas från fiskarna en vördsam hemställan om ett litet anslag för bedrivande av upplysningsverksamhet. Svaret blev vad jag sade herrarna. Sällskapet ville gärna, men det hade icke pengar. Vad är då naturligare än att man kommer till riksdagen med sin begäran? Den norrländska fiskarebefolkningen, herr talman, anser sig också vara i sin goda rätt, då den genom oss, sina talesmän, som någon smula känna till förhållandena, vänder sig till riksdagen. De anse sig vara i sin goda rätt att få den slant, som här ifrågasatts, nämligen 4,000 kronor för det budgetår jag nämnde, då år efter år sedan rätt så länge riksdagen anslagit till södra Sveriges fiskeriförening ett belopp av i runt tal 26,000 kronor, varmed herrarna närmare få göra bekantskap, när ni komma till nästa punkt, och ur vilket anslag av 26,000 kronor icke mindre än 8,000 kronor skola utgå till upplysningsverksamhet. Då så är fallet, att man åt fiskarebefolkningen i södra Sverige, förnämligast på västkusten, giver ett så kraftigt handtag och anvisar 8,000 kronor till upplysningsverksamhet, så anser sig den norrländske fiskaren, som befinner sig i långt större nödläge, vara berättigad att också få en slant. Jag vädjar till eder, mina herrar, om förståelse, medverkan och rättvisa.

Övertygad som jag är, att här föreligger ett verkligt behov och att anslaget skulle komma icke allenast till stor nytta för fiskerinäringens utövare själva utan även till stort gagn för det allmänna, vågar jag, herr talman, hemställa om bifall till motionen.

I detta yttrande instämde herrar *Holmström* i Gävle, *Granath* och *Hedström*.

Herr **Johansson** i Uppmälby: Herr talman! Jag känner sedan gammalt från jordbruksutskottet min gode vän herr Öbergs varma känsla för fiskarebefolkningen i Norrland och för övrigt för alla frågor, som gälla Norrland. Men jag måste säga, att jag i denna punkt icke kan gå med på ett bifall till motionen. Herr Öberg säger, att han icke kan förmå hushållningssällskapet eller landstinget att lämna anslag därför att de äro fattiga och icke ha råd att offra något, men herr Öberg har icke gjort något försök att gå till Kungl. Maj:t. Om det finnes ett särskilt behov där uppe för ett visst ändamål, så finnes det ett särskilt anslag, som står till Kungl. Maj:ts disposition att efter Kungl. Maj:ts eget beprövande användas i visst fall, nämligen det anslag som vi ha under nästa punkt. Herr Öberg pekar på det i sin motion och säger, att det finnes icke några pengar. Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att med detta anslag bestridas navigationskurser för bohuslänska fiskare och andra liknande utgifter. Då kan det vara möjligt, om det visar sig, att det icke finnes pengar, att riksdagen kan höja detta anslag. Att nu bevilja ett särskilt anslag på 4,000 kronor eller 1.000 kronor till vart och ett av de fyra norr-

Ang. fiskets
befrämjande
m. m.
(Forts.)

Ang. fiskets
befrämjande
m. m.
(Forts.)

ländska länen tycker jag icke man kan göra, då av anslaget till fiskets befrämjande i de särskilda orterna, som fördelas på hushållningssällskapen, endast Göteborgs och Bohus samt Västernorrlands län ha det största anslaget eller 3,900 kronor. Se vi på de andra länen, så faller det på Stockholms län 2,100 kronor, på Blekinge län 1,400 kronor och på Kristianstads län 1,600 kronor. De norrländska länen ha det bäst. Då kommer man och säger, att det behövs 1,000 kronor till vart och ett av de norrländska länen för fiskets befrämjande. Ja, mina herrar, vi ha fattiga fiskare vid de övriga kusterna också, men blir det rimlig proportion, om Västernorrlands län får 1,000 kronor mer än Göteborgs och Bohus län, som har den största fiskarebefolkningen, och då västkustfisket är det mest betydelsefulla? Blir det rimlig proportion att ge Västernorrlands län 3,500 kronor mer än Blekinge län och 3,300 kronor mer än Kristianstads län? Skall man gå in för detta, måste man ge de fattiga fiskarna en slant även i de övriga länen. Då vill jag säga, att det är nödvändigt att höja anslaget på den punkten, men det är utskottet icke berett att göra, förrän det gjorts försök, om icke det speciella ändamål, som man anser behjärtansvärt, kan tillgodoses genom det anslag, som står till Kungl. Maj:ts förfogande.

Herr Öberg sade, att det finnes ett anslag till södra Sveriges fiskeriförening på 8,000 kronor för upplysningsverksamhet. Men, säger han, vad få fiskarna i Norrland? Jag ber att få fästa uppmärksamheten på att den där anslagsposten för södra Sveriges fiskeriförening avser en verksamhet för hela riket. På grund av det anslaget är södra Sveriges fiskeriförening skyldig hålla kurser, som äro öppna för vilken svensk man som helst, och kurserna äro avgiftsfria. Det är en anstalt, där man för visst ändamål ger kunskap.

Jag förstår, att motionen är undertecknad av alla de norrländska länsrepresentanterna. Jag förstår, att man från deras sida är mycket angelägen om att detta skall gå igenom. Man önskar det till och med inom Gävleborgs län, som dock har betydligt mindre kuststräcka än Stockholms län, som sträcker sig nästan från Gävle till Trosa med en stor och vidlyftig skärgård. Där, i Gävleborgs län, tycker jag åtminstone icke, att det kan föreligga samma behov, som kanske föreligger i Västerbottens och Norrbottens län. Men som sagt utskottet har icke velat gå med på detta att bevilja ett särskilt anslag till vissa län. Och vad gäller organisationen bland fiskarna, så pågår den icke bara i Norrbottens, Västerbottens, Västernorrlands och Gävleborgs län utan överallt, och kanske har man i Stockholms län gjort de största ansträngningarna för att få organisation bland fiskarebefolkningen.

Även om herr Öberg talat varmt för de fattiga fiskarna, kan jag på grund av de konsekvenser det skulle föra med sig icke gå med på hans motion. Jag tycker, att landsting och hushållningssällskap, om det finnes ett speciellt behov, bör bevilja något anslag på några hundra kronor. Men sakna båda pengar, så råder jag herr Öberg att vända sig till Kungl. Maj:t för att av anslaget på 30,000 kronor få ett bidrag. Skulle det misslyckas, kan herr Öberg komma igen med sin motion, men då måste vi, om vi skola ge 1,000 kronor till vissa län, också öka anslaget under punkt 96, så att det kan ges 1,000 kronor även åt de övriga länen.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Paulsen: Herr talman! Det synes mig, att utskottet här varit mera sparsamt än nöden kräver. Här är fråga om ett anslag, som icke bara skulle bereda fiskarebefolkningen bättre möjligheter att livnära sig utan också skulle vara en vinning för landet i dess helhet därför att det innebär ökad folkförsörjning. Jag tror inte utskottet har något att invända mot ett sådant betraktelsesätt, ty det har ju självt sagt ifrån, att motionens syfte är behjärtansvärt, men

dock söker man genom en lämplig motivering komma fram till avslag. Utskottet hänvisar motionärerna till hushållningssällskapen under förmenande att vederbörande hushållningssällskap är det organ, som lämpligast bör ge anslag för sådana ändamål som detta. Det är riktigt, men man glömmer, att hushållningssällskapens anslagsmöjligheter äro begränsade och fullt utnyttjade. Och under sådana omständigheter anser jag, att riksdagen bör träda till, i synnerhet som den under en följd av år beviljat anslag till södra Sveriges fiskeriförening med 26,000 kronor, därav 8,000 kronor till upplysningsverksamhet.

En sak, som jag tycker är rätt egendomlig, är, att utskottet icke vänt sig till lantbruksstyrelsen och begärt dess utlåtande. Lantbruksstyrelsen är den myndighet, som känner till saken bäst, och jag är böjd att tro, att om ärendet remitterats till lantbruksstyrelsen, hade denna kommit med ett tillstyrkande utlåtande, och då kanske utskottet hemställt om bifall i stället för avslag å motionen.

Herr talman! Då jag anser, att det bör beredas samma möjligheter för fiskarebefolkningen i Norrland att förkovra sig i sitt yrke som för fiskarna i mellersta och södra Sverige, ber jag att få yrka bifall till motionen.

Herr Osberg: Herr talman! Endast ett par ord!

Jag brukar som regel ställa mig sympatisk till kraven från de stora vidderernas land där uppe. Jag kan icke frigöra mig från den känslan — i likhet med den föregående ärade talaren — att man kan villfara denna begäran från herr Öbergs sida. Det gäller de fyra norrländska länen, och jag vill erinra den ärade ordföranden i utskottet om att det är skillnad på förhållandena i Norrland och i södra delen av landet. I synnerhet när det gäller organisationen är det, som motionärerna pekat på, svårt att få en hållpunkt där uppe. När vi ha det så besvärligt på arbetsmarknaden, tycker jag man kan göra något för att få sysselsättning åt folket.

Jag tror, att det lilla belopp, som motionärerna begärt, kan utskottet gå med på, och därför ber jag, herr talman, att få yrka bifall till denna hemställan från herr Öbergs sida.

Med herr Osberg förenade sig herr Olsson i Berg.

Härmed var överläggningen slutad. Efter av herr talmannen först framställd proposition på bifall till utskottets i mom. 1 gjorda hemställan fattade kammaren beslut i enlighet härmed.

Vidare gav herr talmannen beträffande mom. 2 propositioner dels på bifall till utskottets i detta moment gjorda hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets i förevarande moment gjorda hemställan jämväl av kammaren bifallen.

Punkten 97.

Lades till handlingarna.

Punkterna 98—100.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 101.

Lades till handlingarna.

Punkterna 102—108.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang. fiskets
befrämjande
m. m.
(Forts.)*

Punkterna 109—111.

Lades till handlingarna.

Punkterna 112—114.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 115—117.

Lades till handlingarna.

Punkterna 118 och 119.

Vad utskottet hemställt bifölls.

*Ang.
belöningar
för rovdjurs
dödande.**Punkten 120, angående belöningar för rovdjurs dödande.*

Kungl. Maj:t hade i förslaget till riksstat för budgetåret 1928—1929 upptagit ordinarie förslagsanslaget till belöningar för rovdjurs dödande med oförändrat belopp 30,000 kronor.

Emellertid hade i en inom andra kammaren väckt motion, nr 206, herr *Lövgren* i Nyborg m. fl. föreslagit, att riksdagen måtte besluta en höjning av premierna för dödande av säl från nuvarande sex kronor till tio kronor och i anledning därav höja anslaget för premiering av rovdjurs dödande från nuvarande 30,000 kronor till 40,000 kronor.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motion bifalla Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Efter föredragning av punkten anförde:

Herr *Lövgren* i Nyborg: Herr talman, mina damer och herrar! Jag har kommit tillbaka till riksdagen i denna fråga i år, därför att det är rent av olidliga förhållanden, som nu råda inom de norrländska länen på detta område. Jag har begärt nu liksom 1922, 1923 och 1925, att riksdagen skulle gå med på att höja premierna för dödande av säl upp till 10 kronor.

Om jag rekapitulerar skottpremiernas historia i korthet, så är det så, att före kriget utbetalade varje landstingsområde skottpremier allt efter sitt eget beslut. Då varierade premierna inom olika landstingsområden från en krona till 10 kronor, men på grund av den oerhörda skada, som sälen gjorde på fisket i Östersjön, företogs en utredning genom Kungl. Maj:ts försorg. På grundval av den utredningen träffades avtal mellan staterna runt om Östersjön om en gemensam skottpremie på säl av 4 kr. Av denna utredning finner man, att utredningsmännen beräknat sälens konsumtion av fisk till 73 miljoner kilogram per år i Östersjön. Det förefaller att vara en fantastisk siffra, men vi kunna hålla i minnet, att under krigsåren dödades det i Bottniska viken och Östersjön utefter de svenska kusterna mellan 4 och 6 tusen sälar per år. Och under åren efter kriget har antalet dödade sälar gått upp till mellan 3,000 och 4,500. Då är det alldeles uppenbart, att det finnes en mycket stor stam av dessa rovdjur inom Östersjön, om man endast vid den svenska kusten årligen kan taga ut så mycket. Och det tyckes ej bli mindre av dem.

Nu har jordbruksutskottet gått på avslag å motionen med den motiveringen, att Finland icke har mer än 50 mark i skottpremie. Om jag översätter 50 mark ur köpkraftssynpunkt, representerar den summan i Finland ett värde motsvarande 6 kronor 50 öre ungefär. Vi kunna således säga, att skottpremierna nu äro ungefär lika i båda länderna. Då menar utskottet, att om man skall gå

Ang.
belöningar
för rovdjurs
dödande.
(Forts.)

till en höjning, bör det ske i samband med Finland. Jag kan ej förstå, att det är nödvändigt, därför att under åren efter kriget hade Finland inga skott-premier alls, medan vi hade en premie på 4 kronor. Och då kom det icke över någon enda person från Finland, som begärde skottpremier i Sverige, så vitt jag vet, ingen av de landsfiskaler, som ha hand om utbetalningen av dessa premier, har klagat över att det förekommit något fusk därvidlag, och det förstår man, om man känner förhållandena utanför norrlandskusten. Landsfiskalerna känna personligen, praktiskt taget, varje säljägare, och det skulle väcka synnerlig uppmärksamhet, om en säljägare komme med ett särskilt stort antal sälar och begärde att få skottpremier, därför att det ej går att hemlighålla, hur mycket man skjuter. När båtarna komma i land från säljakt på våren, så vet inom loppet av tre, fyra dagar varenda människa uteder hela kusten, hur mycket den båten fått och hur mycket den båten fått, på grund av att de ha så och så mycket späck och så ock så många hudar. Jag tror således ej, att det föreligger någon risk för, att man kommer över till Sverige och begär skottpremier för i Finland skjuten säl. Det visar även den finska statistiken, som ligger högre än den svenska. Det är klart, att det på den finska sidan skall vara lättare att komma åt sälen och döda den, därför att man där har så utomordentliga jakttrakter i Ålands hav och skärgård samt Vasa-trakten.

Emellertid finnes det ännu ett skäl, varför man bör gå på bifall till min motion i år, nämligen det, att det i fjol uttalades i Kungl. Maj:ts proposition nr 173, där man gick in för att höja bensinskatten till 6 öre per liter, att fiskarbefolkningen egentligen borde få restitution av denna skatt. Men eftersom det var så svårt att åstadkomma ett individuellt restitutionsförfarande, förklarade man i stället, att man borde ge ökat anslag till något för fiskerinäringen gagneligt ändamål. Enligt den statistik, som finnes i den förenämnda propositionen i fjol, skulle fiskarna i Västerbottens och Norrbottens kustland betala omkring 10 eller 11 tusen kronor i bensinskatt. Då har jag sagt mig, att det ej kan finnas något sätt att gynna fiskarbefolkningen däruppe, som vore effektivare än det att höja salskottpremierna.

Därmed skall jag be att få komma in litet grand på min egen erfarenhet på området.

Under sistlidna sommar låg ju folk som vanligt vid laxfiskeläget utanför Kalix älvs mynning. För dem, som lågo där och fiskade, revo sälar under $2\frac{1}{2}$ vecka laxgarnen varenda natt, så att det fiskades praktiskt taget ingenting under dessa $2\frac{1}{2}$ veckor. Men dagligen var man sysselsatt med att reparera de garn, sälen rivit sönder. Om ni nu tänka på, hur en laxryssja är konstruerad, förstå ni också, varför förlusten blir så stor. Det är ett synnerligen dyrbart redskap, som går upp till en kostnad av 4, 5 eller 6 hundra kronor, allt beroende på stängslens längd. Med dessa stängsel leder man in fisken i ett fiskehus. Det är icke endast lax man fiskar på detta sätt utan även laxöring, gädda och abborre. De sälar, som vant sig att riva garn, de gå utifrån och riva sönder fiskrummet. I själva fiskehuset äta de upp så mycket av den fisk, som är inne i huset, som de kunna, men sedan står det öppet, och fisken går ut lika lätt, som den kommit in.

Om jag tänker på strömmingsfisket från Gävle eller Roslagen och upp till Haparanda, så ha strömmingsfiskarna ideliga besvärigheter av sälen, som icke endast äter upp fångsten på skötarna utan river sönder skötarna. Jag låg själv i höstas på siklöfsfiske utanför Kalixälvs mynning, och jag kan försäkra herrarna, att sälarna togo två tredjedelar av fångsten, medan jag fick en tredjedel. Då är det ej underligt, när det ligger ett femtiotal båtar i detta fiske utanför Kalix skärgård, om man blir vredgad. Men så, som det nu är, med det mycket låga priset på späck och det ännu lägre priset på hudar, kan ingen män-

Ang.
belöningar
för rovdjurs
dödande.
(Forts.)

niska ligga ute på säljakt om hösten. Det är egentligen på vårisen man får ge sig ut, men många expeditioner, som eljest skulle komma iväg, komma nu ej iväg, därför att det är så litet lönande.

Jag vågar därför hemställa till kammarens ledamöter att gå mig till mötes i det krav, jag här framfört. Och jag kan försäkra, att kammarens ledamöter aldrig kunde ha gjort fiskarbefolkningen däruppe en större tjänst än genom att gå mig till mötes i denna punkt, såsom andra kammaren vid ett par tidigare tillfällen gjort, nämligen år 1922, år 1923 och delvis år 1925, då man höjde premierna från 4 till 6 kronor. Och icke minst tycker jag, att vi ha rätt att framställa detta krav nu, när man tager ut en bensinskatt på 6 öre litern av oss, ehuru en stor del av denna befolkning praktiskt taget icke har någon nytta av de landsvägar, till vilkas underhåll skatten går.

Herr talman! Jag yrkar bifall till min motion.

I detta yttrande instämde herrar *Rydén, Lindley, Laurén, Holmström* i Stockholm, *Johansson* i Krogstorp, *Kloo, Jeppsson, Johnsson* i Kalmar, *Olsson* i Högby, *Thore, Pehrsson* i Göteborg, *Granath, Olsson* i Gävle, *Holmström* i Gävle, *Öberg, Månsson* i Furuvik, *Brännström, Hedström, Forssell* och *Nilsson* i Antnäs.

Herr **Pettersson** i Bjälbo: Herr talman! Av utskottets betänkande framgår det ju, att riksdagen år 1925 på motion av samma motionär beslöt att höja skottpremierna på säl från 4 till 6 kronor. Hans motion gick då ut på att de skulle höjas till 10 kronor, och riksdagen gick honom sålunda halva vägen till mötes. Sedan har det gått ett par år, och nu kommer han igen med sitt ursprungliga förslag.

Herr Lövgrens motion är mycket kortfattad. Den innehåller inga nya moment, inga nya uppslag, intet nytt, som icke förefanns i hans föregående motion. Det enda nya är, att han kombinerat ihop den med bensinskatten. Utskottet har icke kunnat taga hänsyn till den sidan av saken, därför att den tillhör ett område, som ej faller inom utskottets verksamhetsområde. Hade herr Lövgren kommit med några fakta, några nya upplysningar, några nya saker i ärendet, kunde det varit möjligt, att utskottet intagit en annan ståndpunkt. Men då ingenting nytt föreligger i detta fall, kan jag ej förstå, att det varit möjligt för utskottet att intaga en annan ståndpunkt än den, som vi intogo för två år sedan.

Inom utskottet finnes det ju ingen norrlandsfiskare eller någon annan, som känner till dessa förhållanden, och därför hade det varit så mycket mer av behovet påkallat, att en del av de upplysningar, som herr Lövgren lämnat i dag, stått oss till buds i utskottet, och även att myndigheter och hushållningssällskap o. s. v. hade på något sätt givit tillkänna, att det föreligger behov av den åtgärd, som herr Lövgren här vill att riksdagen skall besluta. Men det finnes intet av allt detta i denna motion.

Nu vill jag framhålla, att utskottet icke ställt sig absolut avvisande till motionen. Vi ha endast framhållit, att en allt för stor skillnad beträffande dylika premier mellan Finland och Sverige icke bör förefinnas, utan att denna sak bör lösas genom förhandlingar med Finland. Ty sätter man skottpremierna i Sverige alltför höga, jämfört med förhållandena i Finland, kan det hända, att det kommer över en hel del sådana här svansskinn och underkäkar till Sverige, och att på det sättet svenska staten får betala skottpremier för sälar, som dödats i Finland, och vilka premier finska staten givetvis borde få betala.

Därför skulle jag vilja råda herr Lövgren, om han tänker komma tillbaka med sin motion, att han försöker få litet vidare utredning, och att han även

gör vad han kan för att få statsmakterna att träda i underhandlingar med Finland beträffande denna sak.

Nu säger herr Lövgren, att 50 mark, som enligt utskottets utlåtande skulle vara värda 4 kronor 70 öre, skulle med hänsyn till köpkraften i Finland motsvara 6 kronor 50 öre. Det finnes ingen utredning därom. Vi ha icke kunnat bilda oss någon mening om allt detta, och under sådana förhållanden har, som sagt, det icke varit möjligt för utskottet att intaga någon annan ställning nu än förra gången.

Jag ber således, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Johansson i Uppmälby, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller den i punkten 120 av jordbruksutskottets förevarande utlåtande nr 1 omförmälda, av herr Lövgren i Nyborg m. fl. väckta motionen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda punkt.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit den i ämnet väckta motionen.

Punkterna 121 och 122.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 123.

Lades till handlingarna.

Punkterna 124—126.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkterna 127 och 128.

Lades till handlingarna.

Punkterna 129—136.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 137.

Lades till handlingarna.

Punkterna 138—149.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
belöningar
för rovdjurs
dödande.
(Forts.)

Punkten 150.

Lades till handlingarna.

Punkten 151.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 152.

Lades till handlingarna.

Punkten 153.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Föredrogos vart för sig andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtanden:

nr 1, med anledning av väckt motion angående införande av obligatorisk anmälningsplikt vid konstaterad lungtuberkulos; och

nr 2, med anledning av väckt motion angående vidtagande av vissa åtgärder för åstadkommande av ett effektivare bekämpande av olaglig sprithantering.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 13.

*I fråga om
begagnandet
av cyanväte till
förgörande
av ohyra och
andra djur.*

Vid härpå skedd föredragning av andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion angående utredning m. m. i fråga om begagnandet av cyanväte till förgörande av ohyra och andra djur yttrade:

Herr Forssell: Herr talman, mina herrar! Det är sant, att det föreliggande utskottsutlåtandets avstyrkande är enhälligt, men när man läser utskottets motivering, får man onekligen ett starkt intryck av att utskottet, så att säga, varit på vippen att tillstyrka ett bifall till motionens utredningskrav i fråga om cyanvätemetodens användande. Utskottet har uppenbarligen tagit på denna fråga med allt det allvar, som frågan onekligen förtjänar, ty det gäller ju människoliv.

Utskottet erinrar visserligen om att frågan helt nyligen har varit föremål för behandling inom regeringen, och att regeringen har utfärdat skärpta bestämmelser rörande användandet av detta omtalade cyanväte, men utskottet binder sig icke vid någon auktoritetstro. Det hedrar utskottet. Utskottet har gjort en egen utredning och har anlitat medicinalstyrelsens och annan sakkunskap; ett par yttranden äro bifogade till utskottsbetänkandet. Vid studiet av dessa yttranden har utskottet ävenledes kommit fram till vissa värdefulla påpekanden, som jag hoppas, att kammaren har beaktat.

Med anledning av ett uttalande från tillförordnade förste stadsläkaren Magnus Herrlin i Stockholm har utskottet särskilt fäst sig vid den brist på organisation, som föreligger inom desinfektörskåren, och har påpekat, att här utan tvivel återstår något att göra. Utskottet framhåller, att vid den fortsatta behandlingen av detta ärende bör undersökas, om icke de tillståndsbevis, som hädanefter komma att fordras, må kunna begränsas till visst distrikt. Detta är ju ett ganska viktigt resultat av den utredning, som utskottet har gjort på ett erkännansvärt sätt.

Visserligen är, som sagt, utskottet enhälligt i sitt avstyrkande, men i alla

fall förefaller det, som om Kungl. Maj:t hade anledning att mindre fästa sig vid den avstyrkande klämman än vid innehållet i motiveringen till denna kläm. Jag vill också till regeringen rikta en hemställan, att den måtte, trots den avstyrkande klämman, med uppmärksamhet följa frågans vidare utveckling, detta så mycket mera som jag tror, att ytterligare synpunkter skulle kunna på goda grunder framföras, som visa, att det sannerligen icke är bra, som det är, på detta område.

I det utlåtande, som medicinalstyrelsen har avgivit, förekommer det -- på sid. 5 i utskottets utlåtande -- ett uttalande om att de gjorda skärpningarna av bestämmelserna ha tillkommit »efter förslag av personer med ingående kunskap om och praktisk erfarenhet i föreliggande fråga». Tager man del av den dossier i detta ämne, som ligger i socialdepartementets arkiv, befinnes det emellertid, att vid det ståndpunktstagande, som regeringen har träffat vid utfärdandet av dessa bestämmelser, har den på ett ganska förvånansvärt sätt gått förbi det enda önskemål i detta stycke, som har framförts av överståthållarämbetet i Stockholm. Inom parentes sagt tror jag nog, att det skulle ha varit till fördel för utredningens allsidighet, om utskottet även hade frågat överståthållarämbetet. När frågan kom från regeringen, remitterade överståthållarämbetet den till polismästaren, och polismästaren frågade tredje polisintendenten. Denne avgav sedan ett yttrande, och detta tredje polisintendentens utlåtande gjordes av polismästaren och överståthållarämbetet till respektive polismästarens och överståthållarämbetets eget utlåtande.

I detta tredje polisintendentens betänkande förekommer det ett efter mitt förmenande ganska intressant moment. Tillförordnade polisintendenten Cederstrand säger nämligen, att det bör påpekas, att vid utredningar, verkställda av kriminalpolisen under senare år av en del förgiftningsfall vid desinfektion med cyanvätegas, har det uttrönts, att gasen utträngt ur lokaler, där rökning företagits, och inträngt i ovanpå, under eller intill belägna bostadsrum genom springor mellan väggar, tak eller golv, vilka öppningar desinfektören icke känt till och ej heller ansett sig skyldig att taga reda på antingen genom undersökning på platsen eller genom granskning av ritningar till byggnaderna etc. På grund härav, säger polisintendenten, synes mig anledning föreligga att taga under övervägande, huruvida icke i kungl. kungörelse rörande denna sak borde införas ett stadgande, innefattande skyldighet för desinfektören att före anmälan till hälsovårdsnämnden, som skall ske, så snart desinfektion skall äga rum, sätta sig in i lokalförhållandena samt i sin anmälan till hälsovårdsnämnden lämna upplysning om dessa lokalförhållanden. Betydelsen, fortsätter polisintendenten, av att tvinga desinfektören till en sådan undersökning torde vara uppenbar. Dels måste han då erhålla en viss kännedom om förefintligheten åtminstone av större otätheter i lokalen, dels förefinnes, i händelse av olycka, en av honom själv lämnad uppgift om lokaler nas beskaffenhet. I många fall, tillägges det, är detta säkerligen en god källa vid bedömandet av frågan, om vederbörande skall ställas under åtal för sitt sätt att utföra arbetet.

Detta var alltså tredje polisintendentens förslag, och jag tror mig veta, att detsamma omfattas med stor enhällighet av polismyndigheterna i Stockholm. Man vill alltså, att före en desinfektion skall desinfektören göra en noggrann okulärbesiktning och eventuellt också granska byggnadsritningarna, men han skall icke gömma de iakttagelser, som han därvid gör, i djupet av sitt hjärta, utan han skall ha skyldighet att fixera sina iakttagelser på papperet. Denna rapport skall sedan lämnas in till hälsovårdsnämnden, och denna plan för desinfektionen ha sedan polismyndigheterna att tillgå i händelse av olycka såsom en ganska god hållhake på vederbörande.

Jag har icke kunnat finna, att denna, såvitt jag förstår, ganska starka ga-

I fråga om begagnandet av cyanväte till förgörande av ohälsu och andra djur.
(Forts.)

*I fråga om
begagnandet
av cyanväte till
förgörande
av ohyra och
andra djur.*

(Forts.)

ranti, som föreslagits av överståthållarämbetet — det är ju i alla fall den myndighet, som har kanske den största erfarenheten inom polisvärlden i landet om dessa saker — har blivit medtagen i den utfärdade kungl. kungörelsen och icke heller i medicinalstyrelsens särskilda föreskrifter om denna sak.

Det är också att märka, att polisintendenten tillägger, att givetvis skulle man kunna gå ännu längre och föreskriva tillstånd av vederbörande hälsovårdsnämnd, innan i varje särskilt fall rökning med cyanvätegas finge äga rum. Han tillägger emellertid, att denna restriktion kanske får ställas på framtiden.

Detta har nu varit några synpunkter, som det förefaller mig att det vore skäl att taga i betraktande vid den fortsatta behandlingen av detta spörsmål. Jag har i min motion tillåtit mig att erinra om denna tredje polisintendentens ståndpunkt, och jag har också påpekat, att man kunde införa väsentligt starkare bestämmelser rörande vakthållning från desinfektörens sida under pågående rökning.

Jag fick helt nyligen också höra ett uppslag från polishäll, där man med stort bekymmer ser dessa risker på cyanväterökningens område, som jag här skall tillåta mig att framföra. Det har nämligen föreslagits, att man före rökningen med giftiga gaser skulle anställa en provrökning med en ogiftig gas av samma tyngd men med en viss lukt, så att man i förväg kunde få kännedom om hur röken sprider sig i byggnaden. Man måste ju härvidlag komma ihåg, att risken är ganska stor. Jag har hört talas om fall, som jag från polishäll fått bekräftade, då cyanvätegas trängt igenom icke blott de väggar, som skilja rum från rum i samma våning eller i samma hus, utan även trängt igenom dubbla brandväggar från den ena fastigheten till en annan. Sådant lär verkligen ha förekommit. Jag har fått privata uppgifter härom, och då jag hörde mig för på polishäll, fick jag, som sagt, bekräftat, att det verkligen hade inträffat.

Nu säger utskottet i sitt utlåtande, att alla tänkbara försiktighetsåtgärder böra provas, innan man går till att införa ett förbud. Jag vill då säga, att ett förbud är ett mycket hårt ingrepp, och jag instämmer i denna sats, att alla tänkbara försiktighetsåtgärder först böra provas. Men jag tror mig nu ha uppvisat, att här finnas ytterligare vägar att gå, som böra provas, men icke äro prövade i den nu utfärdade kungl. kungörelsen och medicinalstyrelsens föreskrifter i saken.

Ja, herr talman, nu sägs det visserligen, och det får man också höra, att går man in för den vägen med dessa stränga föreskrifter, då kan det bli för dyrt och åstadkomma för stora ekonomiska kostnader. Då vågar jag emellertid ifrågasätta, om det icke ligger en motsägelse i den ståndpunkten, som man intager, när man säger så; ty man säger å andra sidan också, att obehaget med denna ohyra är så stort, att man får taga den mycket beklagliga risken att offra människoliv. Men när det kommer att kosta pengar, börjar man att hesitera. Då menar jag, att detta hänger icke riktigt ihop. Ty anser man, att hela saken är av den betydelse, att man vill taga risken av ett människoliv, då skall man väl också kunna betala ganska mycket, innan man avvisar de anvisade metoderna.

Ja, herr talman, jag ber att få återkomma till min utgångspunkt, nämligen min förhoppning att regeringen skall vara tillmötesgående och mera observera utskottets motivering än dess avslagsyrkande kläm.

På sakens nuvarande stadium — jag vill nämligen gärna höra vad man från utskottets sida har att säga — skall jag icke göra något yrkande.

Herr **Holmström** i Gävle: Herr talman! Det är givetvis med stor tillfredsställelse, som utskottet hört de erkännssamma ord, som den ärade motionä-

ren yttrat angående utskottets behandling av motionen. I den förhoppningen, att de synpunkter, som motionären här anført, komma att i den mån, de icke kunna inneslutas i det, som sagts från utskottets sida, beaktas av vederbörande myndigheter, ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

I fråga om begagnandet av cyanväte till förgörande av ohyra och andra djur.

(Forts.)

Herr Forssell: Herr talman! Efter utskottsordförandens yttrande är det ännu mera än förut klart, att tyngdpunkten i diskussionen om denna sak ligger, icke i betänkandets kläm, utan i betänkandets motivering — för att inte tala om motionen och kammardebatten.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 14.

Härefter upptogs till behandling statsutskottets utlåtande, nr 5, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Sedan herr talmannen anmält ärendet till handläggning, begärdes ordet av

Herr Jansson i Falun, som yttrade: Herr talman! Jag ber att få föreslå, att det nu föreliggande statsutskottsutlåtandet nr 5 måtte föredragas punktvis med uppläsning endast av kantrubrikerna, därest icke annat föredragnings sätt av någon kammarens ledamot påkallas.

Denna hemställan bifölls.

Punkterna 1 och 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 4.

Lades till handlingarna.

Punkten 5.

Utskottets hemställan bifölls.

Härpå föredrogs *punkten 6*, angående anslag till offentliga arbetsförmedlingen i riket m. m.; och yttrade därvid:

Ang. anslag till offentliga arbetsförmedlingen i riket m. m.

Herr Röing: Herr talman! Kungl. Maj:ts förslag i föreliggande punkt är tyvärr ej så klart formulerat, som man skulle önskat, och det är svårt att få något verkligt grepp om de framlagda förslagens egentliga innebörd.

Det är fråga om *tvenne* var för sig viktiga spørsmål, nämligen 1:o) *vägledning vid yrkesval för ungdom* och 2:o) *förmedling av platser åt ungdom*. Båda frågorna stå i ett visst sammanhang med varandra, men äro i öfrigt till sin natur rätt olika. I statsverkspropositionen lämnas på över fyra tätt tryckta sidor en ingående redogörelse för ett utlåtande, avgivet i mars 1927 gemensamt av kommerskollegium, socialstyrelsen och skolöverstyrelsen. Detta utlåtande sysselsätter sig till väsentlig del med frågan om *yrkesrådgivning*. Då jag ej är speciellt insatt i dess problem, skall jag i stort sett förbigå frågan om yrkesrådgivningen. De tre ämbetsverkens utlåtande har dock efterlämnat

Ang. anslag
till offentliga
arbets-
förmedlingen
i riket m. m.
(Forts.)

nat ett allmänt intryck av en byråkratisk syn på hithörande problem. I propositionens referat av detsamma säges det t. ex., att arbetsförmedlingen bör hava till sitt förfogande vägledande individualuppgifter från skolan rörande den avgående skolungdomen samt äga tillfälle till närmare muntliga överläggningar med lärarpersonalen. Därefter skola enligt förslaget arbetsförmedlingens tjänstemän, på grundval av skolans iakttagelser rörande den unge, giva denne — och väl också hans föräldrar — praktisk vägledning, så att den unge så vitt möjligt inkopplas på områden, där han passar, och undviker sådana, för vilka han kan ha visat sig sakna nödvändiga förutsättningar.

För en vanlig, det praktiska livets man, som ej är speciellt inne i sociala och pedagogiska finesser, förefaller det, mina damer och herrar, att vara en onödigt krånglig och väl till slut även dyrbar apparat. Det är förmodligen i avsikt att få denna inkrånglade anordning att funktionera, som de tre ämbetsverken och Kungl. Maj:t förutsätta, att särskilda förordningar och bestämmelser komma att bli erforderliga »i avseende å den medverkan, som skall åligga skolan». Läraren skall med andra ord ställa ett vidsträckt skriftligt och muntligt avgivet material till förfogande för en tjänsteman, som först skall sätta sig grundligt in i vad läraren rapporterat. Sedan skall denne tjänsteman med ledning av det sålunda från skolan erhållna materialet koppla in den unge på ett område, där han passar, som det hette i det nyss citerade uttalandet, i fall han nu verkligen uppsökes av den unge eller hans föräldrar. Jag kan ej hjälpa, att jag efter mitt enkla sätt att se saken alldeles givet skulle föredraga att själv tala direkt med den, som känner pojken eller flickan, vare sig jag som arbetsgivare har en plats att tillsätta eller jag som målsman vill allvarligt samråda med en för den unge intresserad person om någon sysselsättning, i vilken jag lämpligen skall kunna söka få honom in. Hela den föreslagna apparaten ter sig för mig som en opraktisk skrivbordskonstruktion, vilken väl näppeligen får något varaktigt liv, om den skall utföras i verkligheten. Men om sakkunskapen dekreterar, att det måste vara på det sättet, så får jag väl böja mig.

Innan jag lämnar frågan om det s. k. yrkesvalet och de tre ämbetsverkens utlåtande, kan jag dock ej underlåta att framlägga ytterligare en ganska underlig fundering, som återfinnes i utlåtandet eller rättare i den promemoria, vilken upprättats inom socialstyrelsen på grundval av de yttranden, som inkommit från de olika arbetsförmedlingsanstalterna i landet. Det heter där på sid. 28 i nämnda utredning, att »en enhetligt ordnad ungdomsförmedling och yrkesrådgivning anses önskvärd bland annat ur synpunkten av att *ordna tillloppet till olika skolor och utbildningsanstalter* med hänsyn till näringslivets verkliga behov av olika kvalificerad arbetskraft». Tankegången refereras visserligen icke i propositionen. Min uppmärksamhet har blivit fäst på detsamma genom en tidningsartikel, och jag har ej kunnat underlåta att citera det. Anser verkligen riksdagen, att våra arbetsförmedlingsanstalter sitta inne med kvalifikationer att tjänstgöra som dylika regleringscentraler i våra större samhällen? För min del har jag ytterst svårt både att begripa och respektera den övertro på det allmännas förmåga att reglerande ingripa på samhälls- och näringsliv, som lysa fram ur ett dylikt uttalande.

Som jag nämnde, är det emellertid icke frågan om yrkesrådgivningen, som kommit mig att väcka en motion och att begära ordet i detta sammanhang. Jag har av flera orsaker i min hemstad kommit att taga närmare del av den utomordentligt välskötta och med allmän sympati omfattade verksamhet, som i Göteborg bedrivs från skolornas sida, då det gäller de ungas utplacering i arbetslivet. Jag tänker då närmast på folkskolorna, fortsättningsskolan och de högre folkskolorna. Ehuru jag nyss påpekat — jag skall om ett ögonblick återkomma därtill — att det är svårt att få ett klart begrepp om hur pass vittgående Kungl. Maj:ts förslag egentligen är, så råder dock i en punkt ingen som

helst tvekan, och det är däri, att ifall en kommun vill vidtaga åtgärder för undelättande av yrkesval och platsförmedling för ungdom, så måste den binda verksamheten vid den offentliga arbetsförmedlingen, för den händelse den skall kunna komma i åtnjutande av statsbidrag. Detta anser jag vara principiellt oriktigt av följande skäl. Den offentliga arbetsförmedlingen är en *kommunal* institution, till vilken i viss utsträckning utgår statsbidrag, ehuru den ojämförligt största delen av kostnaderna dock faller på kommunen. Om nu de kommunala myndigheterna i en stad äro ense därom, att det effektivaste arbetet just därstädes ernås genom att förlägga verksamheten till någon annan kommunal institution än arbetsförmedlingen, så kan jag ej förstå, varför de skola klavbindas just vid sistnämnda organ. Stat och kommun hava i detta fall identiskt samma intresse, nämligen att få största möjliga valuta för de gemensamt utlagda pengarna. Mina mångåriga erfarenheter från Göteborg föranledde mig därför att motionsledes yrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag endast med den ändringen, att bidraget skulle kunna utgå *oberoende av till vilken kommunal myndighet denna verksamhet huvudsakligen anslutes*. Jag anser allt fortfarande, att såväl statens som kommunens intressen därigenom bäst tillgodoses.

Vid en första genomläsning av statsutskottets här föreliggande betänkande föreföll det mig, som om utskottet i sin motivering tagit så stor hänsyn till och lagt så stor vikt vid att dylik verksamhet från skolans sida även främdeles skulle upprätthållas, att min huvudsakliga avsikt med motionen även efter ett beslut enligt utskottets förslag skulle vara nådd. Min övertygelse och erfarenhet är nämligen, att varje arbetsgivare, som har en god framtidsplats att erbjuda någon nybörjare, så noga som möjligt vill informera sig om alla möjliga omständigheter, som angå en sökande till platsen. I detta avseende kommer skolornas platsförmedling alltid att ha ett givet försteg framför den offentliga arbetsförmedlingen, och jag tager för givet, att statsbidrag icke i längden skall kunna vägras en genom den lokala skolmyndigheten väl skött sådan verksamhet, om den är av större omfattning.

Den tolkning av utskottsutlåtandet, som offentliggjordes i en av gårdagens huvudstadstidningar, Svenska Dagbladet, har emellertid föranlett mig att med skärpt uppmärksamhet taga del av detsamma. Den nyss påtalade oklarheten i formuleringen av Kungl. Maj:ts förslag har icke skingrats genom utskottsutlåtandet. Så vitt jag kan finna, framgår ej med önskvärd tydlighet, huruvida Kungl. Maj:ts förslag avser *enbart* platsförmedling eller *både* yrkesrådgivning *och* platsförmedling. Departementschefen yttrar nämligen på sid. 29 att: »*åtgärder till underlättande av yrkesval samt till ernående av en rationell arbetsförmedling och arbetsanskaffning för de unga* torde vara av behovet starkt påkallade, ej minst med hänsyn till den rådande ungdomsarbetslösheten.» Det heter vidare, att de i socialstyrelsens senaste skrivelse ifrågasatta försöksanordningarna, såvitt på förhand kan bedömas, synas i huvudsak vara praktiska och lämpliga, samt att chefen för ekklesiastikdepartementet förklarar sig icke hava någon erinran att framställa mot förslaget, i vad det innefattar viss medverkan från skolväsendets sida. Här gäller det således *både* yrkesrådgivning *och* arbetsförmedling. När det omedelbart därefter (sid. 20) blir fråga om insatser från statens sida, talas emellertid *endast* om platsförmedling och arbetsanvisning för ungdom, och uttrycket »statsbidrag till nu ifrågavarande ändamål» i början av andra stycket å sid. 20 måste, såvitt jag förstår, anses syfta på orden »platsförmedling och arbetsanvisning» i närmast föregående stycke. Jag anholder därför att till herr statsrådet och chefen för socialdepartementet få rikta en fråga, huruvida ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag innebär, att anslag beviljas till den offentliga arbetsförmedlingen *både* för yrkesrådgivning *och* för arbetsförmedling eller om det gäller *enbart* anslag för platsförmedling och arbetsanvisning. Frågan är av desto större vikt, som utskottets

Ang. anslag
till offentliga
arbets-
förmedlingen
i riket m. m.
(Forts.)

Ang. anslag
till offentliga
arbets-
förmedlingen
i riket m. m.
(Forts.)

utlåtande direkt hänför sig till propositionen. Utskottet yttrar nämligen: »I likhet med departementschefen anser utskottet, att med hänsyn till den rådande ungdomsarbetslösheten åtgärder till underlättande av yrkesval samt till ernående av en rationell arbetsanvisning äro av behovet påkallade. De anordningar, som härutinnan av Kungl. Maj:t nu föreslagits, har utskottet ock ansett vara av beskaffenhet att böra förordas.» Men i nästa mening heter det: »Utskottet tillstyrker alltså, att *arbetsförmedlingen för de unga* ordnas i överensstämmelse med Kungl. Maj:ts förslag», det vill med andra ord säga, att statsbidrag tillstyrkes för *arbetsförmedling* åt de unga enligt de grunder, Kungl. Maj:t föreslagit. Yrkesvalsrådgivningen omnämnas däremot icke här heller.

I fortsättningen uttalar utskottet sin förväntan, att skolorna komma att fortfara med sin förtjänstfulla verksamhet med arbetsförmedling, men utskottet anser det ligga i sakens natur, att denna verksamhet så gott som uteslutande måste avse endast den ungdom, som under varje läsår avslutar sin skolgång. Men då yrkesrådgivningen just sker i samband med förmedlingen av en första plats, synes mig utskottets uttalande i denna punkt stämma väl överens med den anförda formuleringen, att anslaget till arbetsförmedlingsanstalterna endast skall avse *arbetsförmedling*. Emellertid skulle det vara av värde, att den riktiga tolkningen av utskottets yttrande i denna punkt kommer till uttryck i kammarens protokoll. Innan jag erhållit svar, herr talman, på denna fråga, skall jag icke tillåta mig att nu framställa något yrkande.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Pettersson**: Herr talman! Den föregående ärade talaren förklarade, att han såsom motionär kunde finna sig tillfredsställd med det svar, han erhållit på sin motion i utskottets motivering. Jag å min sida har icke heller något att erinra mot utskottets motivering. Då vi sålunda i huvudsak tyckas vara ganska ense, skulle det kanske också vara onödigt, att jag nu yttrar mig, men då talaren ställde ett par frågor till mig, har jag nu begärt ordet för att svara honom.

Den stora och grundläggande tanken i arbetsförmedlingen är, att arbetsförmedlingen under det allmännas medverkan skall vara en på förhand bestämd mötesplats mellan arbetsgivare och arbetssökande, en plats sålunda, där arbetsgivaren kan få den arbetskraft, han behöver, och där den arbetssökande kan få den plats, som han önskar. Nu har arbetsförmedlingen hos oss verkat under ett kvarts sekel. Den har varit utsatt för kritik och rönt motstånd, men dess grundläggande tanke har bestått provet.

Utmärkande för vår tid äro de talrika årskullarna i ungdomsåldrarna och den arbetslöshet som för dem yppat sig. Arbetslösheten är ju för den enskilde en mycket tung börda. Men tyngst drabbar den väl dessa ungdomar, som, när de komma ut i livet, finna, att de håla, där de hade tänkt kunna inpassa sig, äro tilltäppta. Det lider därför intet tvivel, att det är en plikt för samhället, för staten såväl som för kommunerna, att göra vad som göras kan för att på lämpligt sätt organisera anvisningen av de arbetsmöjligheter för ungdom, som verkligen finnas.

Nu är det ju så, att arbetsförmedlingen redan står öppen för de unga. Vad som behöves är att göra denna arbetsanvisning effektivare än vad den nu är. Det föreliggande förslaget går därför ut på att det allmännas verksamhet på detta område skulle organiseras i nära samverkan med skolan under utnyttjande av lärarnas individuella kännedom om de unga, men i alla fall så, att tyngdpunkten av verksamheten skulle förläggas till den offentliga arbetsförmedlingen.

I anledning av den föregående ärade talarens ordande särskilt om yrkesvalsrådgivning, vill jag i detta sammanhang framhålla, att förslagets kläm ju går ut på ett anslag till *arbetsförmedling*. Det talas icke i själva klämman om

yrkesvalsrådgivning, vilken ju är en förberedande åtgärd. Det är dock svårt att alldeles skilja ifrån rådgivningen rörande val av yrke från den verksamhet, som det här särskilt gäller, nämligen arbetsförmedlingen.

Ang. anslag
till offentliga
arbets-
förmedlingen
i riket m. m.
(Forts.)

Nu har skolan anmält sig som intresserad mellankommande part och genom sina målsmän förklarat, att skolan på grund av sin bättre kännedom om ungdomen är mera skickad att taga hand om denna verksamhet. I anledning därav vill jag först fästa uppmärksamheten på att redan i början av arbetsförmedlingens verksamhet, närmare bestämt år 1907, denna fråga här i Stockholm var föremål för en ingående undersökning och utredning av intresserade kommunala myndigheter. Resultatet av denna utredning blev, att man stannade just för den linje, som nu i propositionen förordas.

Det förslag, som här har framlagts, är resultatet av en undersökning, verkställd av de centrala verk, som representera undervisningssynpunkterna, de sociala synpunkterna och näringslivets synpunkter, d. v. s. skolöverstyrelsen, socialstyrelsen och kommerskollegium. Dessa ämbetsverk, som väl måste anses sitta inne med all erforderlig erfarenhet på detta område, ha enhälligt förordat den linje, som föreslås i propositionen. Det är därför icke riktigt rätt av den föregående ärade talaren att föraktfullt kalla detta förslag för en skrivbordsprodukt. Det är riktigare att kalla det sakkunskapens och erfarenhetens votum. Jag menar, att redan denna omständighet a priori talar för förslaget. I än högre grad tala emellertid de verkliga sakskalet för detsamma.

Ingen kan förneka, att många skollärare utfört ett synnerligen förtjänstfullt arbete genom att förhjälpa sina elever till platser, när de slutat skolan. Det är också klart, att just på detta område de personliga krafterna äro av mycket stor betydelse. Det behövs personligt intresse och insatser av personlig kraft för att kunna vara till nytta. Lika litet som någon vettig människa vill förmena föräldrarna att hjälpa sina barn att få lämpliga platser, när de skola ut i livet, lika litet kan någon på allvar vilja förmena lärarna att göra sina elever samma tjänst. Särskilt ligger det nära till hands, att en lärare skall kunna ge sina elever lämpliga råd, när det gäller att välja yrke. Denna lärarens rådgivning skall väl också, såsom jag redan antytt, föregå den verksamhet, som går ut på att anskaffa platser.

Vad som emellertid föreslås i propositionen och vad det här närmast gäller, är att få en fast organisatorisk grund för arbetsförmedlingen. Man säger då, att skolan i detta hänseende är åtminstone lika lämplig som den offentliga arbetsförmedlingen. Jag undrar emellertid, om man icke härvidlag, när man talar om skolan och skolans förmåga, råkar ut för det vanliga missödet vid användandet av kollektiva begrepp och abstrakta ord, nämligen att detta kollektiva eller abstrakta ord icke riktigt täcker verkligheten. »Skolan», »skolväsendet», »Sveriges skolväsende», »den ena eller andra stadens skolväsende» äger icke någon individuell kännedom om lärjungarna, utan den, som sitter inne med den individuella kännedomen om lärjungarna, är naturligtvis den enskilde läraren. Det är hans kännedom om sina lärjungar, som är det värdefulla. Man kan å andra sidan icke heller tänka sig, att en enskild lärare skall kunna tjänstgöra såsom arbetsförmedlingsanstalt för lärjungarna, utan vad som behöves är, att den enskilde lärarens personliga kännedom om sina elever på ett eller annat sätt förmedlas till en central, som kan tjänstgöra såsom arbetsförmedlingsanstalt. Jag menar då, att lika väl som denna den enskilde lärarens personliga kännedom kan förmedlas till en skolcentral, lika väl kan den naturligtvis förmedlas till den allmänna arbetsförmedlingen.

Mången menar nog att man bör stanna vid att låta skolan och den offentliga arbetsförmedlingen få tjänstgöra på detta område sida vid sida, men icke yrka att den ena eller den andra skall ha försteget. I det avseendet vill jag hänvisa till vad jag förut sagt, nämligen, att den bärande huvudtanken i fråga

Ang. anslag
till offentliga
arbets-
förmedlingen
i riket m. m.
(Forts.)

om den offentliga arbetsförmedlingen är, att den skall vara en på förhand överenskommen *mötesplats* mellan arbetsgivare och arbetssökande. Om två personer komma överens om att mötas, välja de naturligtvis *en* mötesplats och icke två. På samma sätt är det praktiskt, att de arbetssökande och arbetsgivarna komma överens om *en* central, där de skola mötas, och enligt mitt förmenande är det då lämpligast att välja arbetsförmedlingsanstalten.

Jag menar nämligen, att bäst skickad att utföra detta arbete är den anstalt, som bäst känner till arbetsmarknaden och som står i den närmaste kontakt med näringslivet, och det kan icke bestridas, att den offentliga arbetsförmedlingen i det avseendet har övertaget över skolan. Ju mera omfattande syn denna central har över arbetsfältet och ju mera fullständigt den känner till marknadens olikartade anställningar, desto bättre är den skickad för sin uppgift. Men ju mera inskränkt dess syn och dess erfarenhet är, desto större blir risken, att de anställningar, som anskaffas åt ungdomen vid dess utträde i livet, mera komma att tillhandahållas på en slump, beroende på att vederbörande just då har den eller den anställningen i beredskap men icke kan på en gång rada upp alla möjligheter för den arbetssökande.

Slutligen är i detta hänseende icke att glömma den viktiga omständigheten, att skolans i och för sig oförnekliga möjlighet att göra en nyttig insats dock egentligen endast visar sig, när ungdomen lämnar skolan. Det kan emellertid hända, att ungdomen mycket snart efteråt åter behöver anlita arbetsförmedlingen, och då har icke skolan samma möjligheter att vara till nytta. Vad arbetsförmedlingsanstalten i detta avseende kan betyda, framgår icke minst av förhållandena i den stad, som representeras av den föregående ärade talaren, nämligen Göteborg. Enligt de uppgifter, jag fått från Göteborgs arbetsförmedlingsanstalt, ha under föregående år icke mindre än 3,094 platser anskaffats åt ungdomar i sjuttonårsåldern och därunder. Av dessa platser hava icke mindre än hälften gått till ungdomar i sexton- och sjuttonårsåldern. Intressant är också, att antalet platser, som i Göteborg förmedlats åt ungdomen, växt år ifrån år och att de fördela sig tämligen jämnt på årets olika månader.

Jag menar, att av detta framgår, att ungdomen visat sig behöva de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna. Då så är förhållandet, är det lämpligt, att ungdomen så snart som möjligt kommer i kontakt med dem, vilket ingalunda utesluter, att läraren har en synnerligen viktig uppgift att fylla dels beträffande rådgivning i fråga om valet av yrke och dels också beträffande anskaffandet av platser. Det är således icke meningen, att en anordning i överensstämmelse med detta program skulle innebära, att de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna skulle få något monopol på verksamheten eller att man skulle söka förhindra den nyttiga verksamhet, som lärarna i skolorna utöva. Å andra sidan vill jag dock för fullständighetens skull tillägga, att det icke gärna kan tänkas, att man skulle utfärda ett förbud för arbetsförmedlingsanstalten att i sammanhang med anskaffandet av platser åt den platssökande ungdomen inlåta sig i resonemang med ungdomen och giva den ett eller annat råd i fråga om valet av yrke.

Till sist vill jag framhålla, att denna fråga varit under debatt och utredning ganska länge, och när nu de på området mest sakkunniga myndigheterna kommit till enighet i fråga om den bästa linjen, vore det önskvärt, att man också finge gå fram på den. Den omständigheten, att man inom statsutskottet lyckats åstadkomma enighet i detta fall, synes också borge för ett lyckligt resultat.

Herr Rydén: Herr talman! Jag skall yttra mig mycket kort för att icke riva upp någon debatt. Jag vill blott säga, att det yttrande, som statsrådet

här hållit, representerar icke i åtskilliga hänseenden den mening, som ligger till grund för statsutskottets utlåtande. Den kompromiss, som ingåtts, bäres upp av en allmän uppfattning om det riktiga däruti, att man beträffande den ungdom, som lämnar skolan, icke får på något sätt motarbeta eller kringskära den verksamhet, som utövas av skolans män och kvinnor, när det gäller att dels skaffa dessa lärjungar platser och dels giva dem råd beträffande valet av levnadsbana.

*Ang. anslag
till offentliga
arbets-
förmödlingen
i riket m. m.
(Forts.)*

Jag vill bara säga detta i allra största korthet. Ty om jag icke missuppfattade det, kunde jag icke i herr statsrådets anförande finna någon tanke, som gav stöd åt en farhåga, som varit uppe, att det vore meningen att på något sätt fullständigt stänga eller tränga tillbaka den frivilliga och mycket nyttiga verksamhet, som utövats av skolans män och kvinnor vid sidan av deras egentliga uppgift. Med den motivering, som statsutskottet givit, anser jag för min del, att de farhågor, som från skolans representanter hysts, icke behöva kvarstå. En riktig tydning av statsutskottets utlåtande lämnar fastmera fullständigt obundna möjligheter för skolan att arbeta, som den hittills gjort, för att hjälpa sina lärjungar fram i livet.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Detta ärende har en god stund diskuterats i statsutskottet. Man trodde, att saken nu vore så tillrättalagd, att en diskussion i kammaren vore överflödig. Då emellertid motionären här så ingående berört detta ärende, torde det dock böra sägas från statsutskottets sida, att de synpunkter, som han lägger på frågan särskilt för staden Göteborg — Stockholm och Malmö stå i liknande förhållande — kunna icke anföras för landet i stort sett, utan de gälla endast för dessa tre städer.

Det förefaller egendomligt, att man från skolans håll tillbakavisar den hand, som sträcker ut för att utom den hjälp skolan ger samarbeta med arbetsförmedlingen på detta område. Det må tillåtas mig att säga kammaren, att om det på något socialt område behöves samarbete, så är det enligt min mening att tillvarata den ungdom, som, sedan den lämnat skolan, i mycket stor utsträckning, utan sysselsättning, driver omkring på gator och torg. Det är mycket viktigt, att både hem, skola och arbetsförmedling samarbeta för att skaffa denna ungdom arbete. Ty, som Luther sade: »arbete befordrar hälsa och välbästand samt förhindrar många tillfällen till synd». Det kan tillämpas även i detta fall.

Vi böra vara tacksamma härutinnan för den hjälp, Kungl. Maj:t genom propositionen givit de goda krafter, som arbeta på detta område.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Röing: Herr talman! Jag ber att få tacka herr statsrådet för det svar, han lämnat på min fråga. Sedan herr Rydén lämnat en redogörelse för innebörden av den kompromiss, som inom statsutskottet fullständigt enhälligt kommit till stånd, och sedan herr Rydén även i en punkt tagit avstånd från statsrådets tolkning av utskottets motivering, har jag intet annat yrkande att framställa än bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Som tiden nu var långt framskriden, beslöt kammaren, på hemställan av herr talmannen, att uppskjuta den vidare behandlingen av förevarande utlåtande ävensom handläggningen av övriga å föredragningslistan upptagna ärenden till kl. 7 e. m., då enligt utfärdat anslag detta plenum komme att fortsättas.

§ 15.

Interpellation. Herr talmannen gav nu på begäran ordet till herr **Hansson** i Stockholm, som yttrade: Herr talman! Till den socialdemokratiska riksdagsgruppen har ingått en skrivelse med förmälan, att ett stort antal värnpliktiga vid örlogsvarvet i Karlskrona kommenderats att utföra det arbete, som nedlagts av de strejkande. Liknande kommenderingar lära ha förekommit vid kronans varv i Stockholm. De värnpliktiga kunna icke vägra att lyda order, såvida de icke vilja riskera stränga straff.

Det synes mig vara i högsta grad upprörande, att på detta sätt de värnpliktiga kommenderas till strejkbryteri. Den värnpliktiga ungdomen inkallas till tjänstgöring för att erhålla militär utbildning, icke för att tagas i anspråk under konflikter med de civila arbetarna. Det tillkommer regering och riksdag, att vaka över, att missbruk i detta avseende icke förekommer.

Jag anhåller om kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för försvarsdepartementet få framställa följande frågor:

1. Har herr statsrådet sig bekant, att värnpliktiga i stor utsträckning kommenderas till strejkbryteri vid kronans varv?

2. Har herr statsrådet för avsikt att vidtaga åtgärder till förhindrande av detta missbruk av kommandorätten över de värnpliktiga?

Ifrågavarande anhållan bifölls.

§ 16.

Interpellation. Ordet lämnades härpå till herr **Holmgren**, som anförde: Herr talman! Rederiaktiebolaget Svenska Lloyd har nyligen i en till Konungen ställd skrivelse gjort framställning om statens medverkan till förbättrande av sjöfartsförbindelserna med England på sådant sätt, att bolaget skulle erhålla ett rederilån på 1,500,000 kronor, dels ock ett särskilt lån på 1,000,000 kronor för vardera av två nya snabbgående fartyg för routen Göteborg—London.

Kommerskollegium, som yttrat sig i ärendet, har tillstyrkt Kungl. Maj:t att avlåta proposition till riksdagen att mot säkerhet bevilja ett lån på 1,800,000 kronor, och övriga hörda korporationer tillstyrka mer eller mindre livligt ett statsunderstöd.

Utvecklingen av den svenska handelssjöfarten är en nationell angelägenhet av stor betydelse. Rederinäringen påverkar nämligen handelsbalansen direkt genom de intjänta frakterna. Näringen kämpar för närvarande med en utomordentligt hård konkurrens från utlandet, och som ett allvarligt tecken kan anföras, att den svenska andelen i sjöfarten på Sverige, som under år 1926 uppgick till 50.8 %, under 1927 nedgick till 46.1 %.

Därest icke åtgärder från vår sida snarligen vidtagas för en förbättring av förbindelserna mellan Sverige och England, är fara för handen att möta konkurrens från utlandet, som kan skada eller omintetgöra det verk, som svensk företagsamhet uppbyggt under en lång följd av år.

På grund härav får jag anhålla om andra kammarens tillstånd att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få rikta följande interpellation.

Har regeringen för avsikt att under innevarande riksdag avlämna proposition angående statsmakternas medverkan till förbättrandet av Sveriges sjöfartsförbindelser med England, och därest proposition ej är att motse, vilka åtgärder ämnar regeringen vidtaga i anledning av Rederiaktiebolaget Svenska Lloyds framställning?

Jämväl blev denna anhållan av kammaren bifallen.

§ 17.

Herr *Ödström* avlämnade en motion, nr 464, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 210, angående försäljning av vissa kronoegendomar och upplåtande av lägenheter från sådana egendomar.

Nämnda motion bordlades.

Kammarens ledamöter åtskildes härafter kl. 4.29 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Lördagen den 24 mars.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Herr talmannen anmälde till fortsatt handläggning statsutskottets utlåtande, nr 5, angående regleringen för budgetåret 1928—1929 av utgifterna under riksstatens femte huvudtitel, innefattande anslagen till socialdepartementet.

Punkten 7.

Lades till handlingarna.

Punkterna 8—11.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 12.

Lades till handlingarna.

Punkten 13.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 14.

Lades till handlingarna.

Punkterna 15—17.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 18.

Lades till handlingarna.

Punkterna 19 och 20.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Ang. *utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona m. m.* *Punkten 21*, angående anslag till utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona m. m.

Uti innevarande års statsverksproposition hade Kungl. Maj:t under punkten 29 av femte huvudtiteln föreslagit riksdagen att till utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona m. m. för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 43,500 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte till utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona m. m. för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 38,500 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herr *Strindlund*, vilken yrkat avslag å Kungl. Maj:ts förslag i ämnet.

Sedan punkten föredragits, yttrade:

Herr Strindlund: Herr talman! Den fråga, som vi nu ha att taga ståndpunkt till, gäller ju enligt rubriken i huvudtiteln utvidgning av tvångsarbetsanstalten i Landskrona. Det gäller sålunda icke denna anstalts vara eller icke vara utan, som nämnts, en viss utvidgning.

Då man skall taga ståndpunkt till denna liksom till andra frågor, gäller ju egentligen att veta, vilket resultat man vill nå med förslaget. Då man ser efter, vilken motivering, som anföres för denna utredning, finner man, att i den kungliga propositionen såväl i fjol som i år ävensom i utskottets utlåtande har man motiverat den med att man vill erhålla möjlighet till en uppdelning eller, som man säger, gruppering av de internerade vid anstalten. Men denna uppdelning av de internerade kan väl i och för sig icke vara något självändamål, utan uppdelningen måste väl ha något syfte. Det är väl någonting man vill nå genom denna uppdelning, och detta får man reda på i den skrivelse från anstaltens styrelse, som i fjolårets proposition var återgiven. Man ville genom gruppering försöka åstadkomma något resultat i uppfostrande syfte på detta klientel. Men då anser jag mig böra fråga, om herrarna, som stå för utskottets utlåtande, majoriteten inom utskottet, verkligen tro, att det går att nå något resultat i uppfostrande syfte vid denna anstalt och med det klientel, det här gäller. Det har av socialstyrelsen gjorts en viss utredning beträffande denna vårdanstalt eller, rättare sagt, kvinnliga tvångsarbetsanstalt under åren 1916—1924. Om man skulle kunna tänka sig nå något resultat av den uppfostrande verksamheten vid anstalten, borde det först och främst kunna nås hos dem, som icke förut varit straffade eller internerade. Jag finner mig därför först föranlåten helt kort återgiva, vad denna utredning har sagt just om den grupp, som icke förut undergått tvångsarbete eller någon gång varit ådömd frihetsstraff. Det säges härom:

»Omkring två tredjedelar (65.5 %) av dessa voro vid intagningen å Landskronaanstalten under 25 år. Även om sålunda denna grupp till mycket stor del utgöres av unga personer, är det dock icke alldeles ovanligt, att en kvinnlig lösdrivare först efter uppnådda 35 års ålder blir ådömd tvångsarbete för första gången. Beträffande — — — 8.7 % av gruppen har detta varit fallet. Dessa — — — tvångsarbetare motsvara icke mindre än 16.1 % av hela antalet tvångsarbetare, tillhörande åldersklasserna 35 år och äldre. Det synes vara av intresse att dröja något vid denna lilla grupp, vilken dock måste betraktas som den i bestraffningshänseende mera godartade delen av förevarande klientel, och se till, huru den är sammansatt.

Det visar sig då, att densamma består av följande slags individer. 5 bettlerskor, varav 3 psykiskt abnorma, 4 fattighjon (2 abnorma), 10 alkoholister (5 abnorma och 2 tjuvaktiga), 2 vanetjuvar (1 abnorm), 2 s. k. berglärkor (1 tjuvaktig), 2 kopplerskor (1 abnorm), 1 abnorm vagabond, 1 abnorm i Landskrona m. m. 1 äventyrlig, mångårig prostituerad samt 1 abnorm spåkvinna. Sammanlagt hava sålunda 5 visat sig vara tjuvaktiga och icke färre än 15 eller halva antalet företett tydliga tecken på psykisk abnormitet. Härtill må erinras, att på grund av de förhållanden, under vilka denna undersökning verkställdes, förefintlig abnormitet i många fall icke torde hava kommit till synes, varför uppgifterna härom äro att betrakta såsom alltför låga.»

Jag vill tillägga, att redan nu sker ju vid denna anstalt en viss gruppning eller uppdelning, bestående däri att det *bästa* materialet bland dem, som komma till Landskronaanstalten, skiljes ifrån och skickas till en filial, nämligen till Hildero. Men enligt en uppgift, som den avdelning av utskottet, som besökte såväl anstalten som filialen, fick av föreståndarinnan där, kan bland därifrån utgångna 200 intagna endast 1, enligt föreståndarinnans uppfattning, anses hava blivit förbättrad. Då vågar jag verkligen ifrågasätta, om man har anledning tro på något resultat med denna uppfostningsverksamhet ens ibland de bättre av detta klientel. Och går man till de övriga, som finnas vid anstalten, kan man ur samma redogörelse, som förut omnämnts, finna, att »de ostraffade, recidiverande tvångsarbetarna i åldern 25—30 år hava hunnit med att undergå tvångsarbete i genomsnitt 4 gånger och i åldern 35—40 år 7 gånger. För 40—50-åringarna är motsvarande antal 8 och för 50—60-årsgruppen 13 gånger. En kvinna i vårt land av tvångsarbetartyp, som ihållande hängiver sig åt asocialt liv på sådant sätt, att väl lösdriagarlagen men däremot icke strafflagen är på henne tillämplig, blir sålunda, om hon uppnår 50 års ålder, under sitt liv i regel omhändertagen å tvångsarbetsanstalt ett tiotal gånger. Denna siffra, som gäller de ostraffade av den oförbätterliga typen, synes giva ett starkt stöd för yrkandena på en omläggning av samhällets åtgärder mot de notoriskt asociala individerna.»

Inför denna redogörelse och inför det intryck, som vi vid vårt besök där nere fingo, finner jag det icke vara annat än på sin plats, om man, då man ställes inför frågan om en utvidgning av anstalten, verkligen ifrågasätter, huruvida en dylik kan vara ändamålsenlig, då man icke kan förutsätta, att därigenom skall kunna vinnas det allra minsta resultat. Jag har dessutom den uppfattningen, att dessa arbetsanstalter hava en synnerligen liten plats — om man resonerar om tvångsarbetsanstalter överhuvud — emellan våra nuvarande arbetshem, som det åligger landstingen eller, om man så vill, kommunerna att upprätthålla, och våra fängelser. Därtill kommer, att vid fjolårets riksdag beslöts att även övertaga Norrköpings fängelse och där inrätta en interneringsanstalt.

Jag ber också, för att vara så kortfattad som möjligt, att få framhålla, att jag tror, man mycket väl skulle kunna ifrågasätta, huruvida det nu icke borde vara mera ett kommunalt än ett statligt intresse att upprätthålla dessa anstalter av Landskronatypen, som vi nu närmast hålla oss till. Detta gör jag kanske mest av den anledningen, att rekryteringen till dessa anstalter huvudsakligen sker ifrån de större städerna, men även därför att en stor del av det klientel, som där finnes, sannerligen icke är några ungdomar, utan det är jämförelsevis många av dem, som äro rätt gamla, och som jag skulle vilja beteckna som rena fattigvårdsobjekt. I den redogörelse, jag förut omnämnt, omtalas också, att under de år, den omfattar, hava icke mindre än 108 av dem, som vid Landskronaanstalten varit intagna, varit över 40 år gamla.

Jag skall också tillägga ytterligare en sak, nämligen att jag tror beträff-

Ang.
utvidgning av
tvångsarbets-
anstalten
i Landskrona
m. m.
«Forts.»

Ang.
utvidgning av
tvångsarbets-
anstalten
i Landskrona
m. m.
(Forts.)

fande Landskronaanstalten, att den kommer sannerligen icke att bli någon billig historia. Vi ha ju litet erfarenhet av vad det vill säga att börja på att reparera och bygga på gamla förfallna hus. Och här ha vi just ett sådant, som med säkerhet i framtiden kommer att visa sig bliva synnerligen dyrbart. Då invänder man mot detta, att läget för denna anstalt är synnerligen idealiskt. Jag skall medgiva, att det är idealiskt ur bevakningssynpunkt. Men jag går icke heller längre. Ty vi torde väl ändå hava kommit underfund med att det brister i en hel del andra avseenden. Det betänkligaste där nere var, att det, enligt vad som uppgavs, var ganska svårt att skaffa tillräckligt arbete. Men det är väl ganska meningslöst att hava en tvångsarbetsanstalt, där det kanske tryter på arbetstillgång för de internerade.

Ytterligare vill jag erinra, att enligt vad som upplysts, ligger lösdrivarlagen nu under omarbetning. Och kanske inom icke så avlägsen framtid hava vi att förvänta ett nytt förslag till sådan lag.

Lägger jag tillsammans allt detta, som jag nu sagt, så kommer jag till det resultatet, att vi måste taga frågan i hela dess vidd under förnyad omprövning. Det måste utarbetas en plan icke endast för Landskronaanstalten, som också statsutskottets majoritet efterlyst, utan jämväl rörande hela denna vårdform, om jag så må säga. Klart är ju, att om den t. ex. skulle resultera i att vi där komma att ha en interneringsanstalt fränkopplad sitt uppfostrande syfte, så kommer en dylik anstalt icke att ställa samma krav på bostadsförhållandena, som en anstalt måste göra, därest man har kanske såsom huvudsyfte att nå ett resultat ur uppfostringssynpunkt. Då kan jag heller icke finna annat, än att det under sådana förhållanden icke är lämpligt att nu gå på utvidgning av anstalten. Ty jag vill poängtera, att den utvidgning, som här är föreslagen, icke är motiverad med att man skulle vinna något nämnvärt antal flera platser, utan den är uteslutande motiverad med att man skulle komma till resultat ur uppfostringssynpunkt. För egen del har jag den uppfattningen, att om man skall nå något resultat med ifrågavarande folkelement, må man inrikta sig på *förebyggande* åtgärder. Jag tror aldrig, att man kommer någon vart, därest man skall börja försöka förbättra dessa människor, sedan de kommit så långt, att de blivit dömda till tvångsarbete.

Nu vet jag på förhand, att man kommer att svara, att även om jag har alldeles rätt i sak, så kan man icke gärna avslå denna statsutskottets framställning, som går i huvudsak ut på ett bifall till Kungl. Maj:ts förslag, av det enkla skälet, att riksdagen på begäran av Kungl. Maj:t i fjol gick in för denna anstalt för nuvarande ändamål. Men jag kan icke finna det skälet avgörande, ty då jag är övertygad om, att man icke genom denna anstalt kan nå något resultat, så kan jag icke finna annat, än att man kunde använda medlen bättre än att odsla dem på statsutgifter för fullkomligt ineffektiva ändamål.

Då jag sålunda icke tror, att vi genom denna anstalt och genom denna utvidgning kunna nå det resultat, vi vilja nå med ifrågavarande anslag på femte huvudtiteln, så finner jag det enda logiska vara, att man icke gör denna statsutgift. Och det är därför, herr talman, som jag nu skall be att få yrka avslag på statsutskottets framställning under förevarande punkt.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Det skulle ju kunna vara motiverat att ingå på en mera principiell diskussion i denna fråga. Men jag anser, att med de många punkter, vi ha på huvudtiteln, kunna vi icke gärna syssla med denna sak nu, när riksdagen förra året på förslag av Kungl. Maj:t var med om att överföra de byggnader och de områden, som tidigare varit ställda under

försvarsdepartementet, till anstaltens styrelse i Landskrona. Då tog man väl för givet, att riksdagen i och med detta även gått in för att anstalten skulle bibehållas på den plats, där den nu ligger. Och det föranledde då förslag från Kungl. Maj:t om vissa arbeten, som där skulle utföras. Detta förslag från Kungl. Maj:t grundade sig på vad som var uppgjort av anstaltsstyrelsen, och likadant är det i år, d. v. s. det gäller en fortsättning av det arbete, som påbörjades i fjol. Och jag vill säga, att man lär väl näppeligen kunna avbryta fullföljandet av vad man i fjol gick in för att göra. Det hus, som det här är fråga om att omändra och inreda till förlägningsplatser, är långt ifrån förstklassigt; det skall jag gärna ge herr Strindlund rätt uti. Men jag tror, att med det fria läge, som byggnaden i fråga har, skall det bli möjligt att där få sådana platser, att de bliva rätt så acceptabla.

Ang.
utvidgning av
tvångsarbets-
anstalten
Landskrona
m. m.
(Forts.)

Herr Strindlund var inne på frågan, om denna anstalt borde vara en statens eller kommunens angelägenhet. Ja, det tillhör den principiella delen av spörsmålet, men jag skulle vilja fråga herr Strindlund: tror herr Strindlund, att kommunerna i orterna skulle kunna taga hand om alla dessa, som man här får internera? Jag tror för min del, att det vore rent omöjligt för kommunerna att gå i land med den saken. Och därför menar jag, att man får väl ändå se till, att kronan, som är den mäktigare, här träder till och åtar sig de förpliktelser, som samhället oavvisligen har skyldighet att här ikläda sig.

Herr talman! Jag menar, att det kan icke vara möjligt, att vi i år avslå det förslag, som här föreligger. Därigenom skulle man avbryta eller försvåra möjligheten för vederbörande styrelse att på ett något så när humanitett sätt fullgöra de åtaganden, som den har iklätt sig. Och det är på grund därav som jag för min del icke kan finna annat, än att vi nog få fullfölja den plan och den tankegång, som förelåg förra året.

Jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Vidare anfördes ej. Efter av herr talmannen givna propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på avslag å såväl berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

Punkterna 22—24.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 25, angående vissa anslag till alkoholistvården.

Under punkten 33 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att

Ang.
vissa anslag
till alkoholist-
vården.

dels av det utav 1926 års riksdag beviljade anslaget å 150,000 kronor till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. för budgetåret 1928—1929 såsom extra reservationsanslag anvisa ett belopp av 35,000 kronor;

dels till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 135,000 kronor;

dels till statens kostnader för farliga alkoholist m. m. för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 5,000 kronor;

dels till bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor;

dels till resor vid tvångsinternering av alkoholist m. m. för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 10,000 kronor;

samtliga anslag att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel;

Ang.
vissa anslag
till alkoholist-
vården.
(Forts.)

dels ock medgiva, att av nyssnämnda anslag till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader finge till erkända alkoholistanstalten Hemmet Gunnarskog för budgetåret 1928—1929 utgå bidrag till driftkostnaderna med ej mindre ett belopp av 1 krona för dag och vårdplats än även ett belopp för vård dag, som med 1 krona understeg det till övriga erkända alkoholistanstalter utgående statsbidraget.

I sammanhang med Kungl. Maj:ts förevarande förslag hade utskottet till behandling förehått följande motioner, nämligen:

de likalydande motionerna nr 86 inom första kammaren av herrar *Bärg* och *Oscar Olsson* samt nr 170 inom andra kammaren av herr *Olsson* i Gävle m. fl., vari föreslagits, att riksdagen måtte besluta att till interneringskostnader i vissa fall för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 5,000 kronor; samt

de ävenledes likalydande motionerna nr 190 inom första kammaren av herrar *Bergman* och *Leander* samt nr 326 inom andra kammaren av herr *Johanson* i Huskvarna m. fl., vari yrkats, att riksdagen måtte å riksstaten för budgetåret 1928—1929 å femte huvudtiteln under avdelningen Alkoholistvård uppföra ett anslag å 5,000 kronor till bidrag till interneringskostnader i vissa fall att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte, med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag och i anledning av ovanberörda motioner

I) av det utav 1926 års riksdag beviljade anslaget å 150,000 kronor till främjande av nykterhetsnämndernas verksamhet m. m. för budgetåret 1928—1929 såsom extra reservationsanslag anvisa ett belopp av 35,000 kronor;

II) till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 135,000 kronor;

III) till statens kostnader för farliga alkoholist m. m. för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 5,000 kronor;

IV) till bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 15,000 kronor;

V) till resor vid tvångsinternering av alkoholist för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra förslagsanslag av 10,000 kronor; och

VI) till interneringskostnader i vissa fall anvisa ett extra förslagsanslag av 4,000 kronor;

samtliga anslag att utgå av statsverkets fond av rusdrycksmedel; ävensom

VII) medgiva,

att av nyssnämnda anslag till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader finge till erkända alkoholistanstalten Hemmet Gunnarskog för budgetåret 1928—1929 utgå bidrag till driftkostnaderna med ej mindre ett belopp av 1 krona för dag och vårdplats än även ett belopp för vård dag, som med 1 krona understeg det till övriga erkända alkoholistanstalter utgående statsbidraget.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herr *Olsson* i Kullenbergs-
torp förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte med bi-
fall till Kungl. Maj:ts förslag

I.	— — — — —
II.	— — — — —
III.	— — — — —
IV.	— — — — —

V. —————
 samtliga anslag ————— av rusdrycksmedel;
 VI. avslå motionerna I: 86 och 190 samt II: 170 och 326; ävensom
 VII. medgiva,
 att av ————— utgående statsbidraget.

Ang.
 vissa anslag
 till alkoholist-
 vården.
 (Forts.)

Mom. I—IV.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Härefter föredrogs i ett sammanhang mom. V och VI. Därvid anförde:

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag har tillåtit mig att av-
 giva en reservation vid ifrågavarande punkt, och, ehuru jag står såsom ensam
 reservant, var det nog icke så i statsutskottet, att man stått så absolut samlad
 i frågan. Det synes mig verkligen, som om Kungl. Maj:t:s förslag på denna
 punkt varit mycket väl grundat. Det gäller nämligen här enligt motionerna,
 att staten skulle gå in för att lämna ett anslag på 5,000 kronor för att man
 skulle kunna internera farliga alkoholister, och att staten skulle taga hela kost-
 naden på sig. Nu framhåller herr statsrådet i propositionen, att på ifrågava-
 rande områden hava vi under den senaste tiden gått fram så, att halva kostna-
 den för kommunerna bortfaller. Det är icke mer än hälften, som kommunen
 skall bidra med till interneringskostnader mot förr, och det spelar givetvis
 en mycket stor roll. På detta område hava åtskilliga lätnader företagits, och
 framför allt synes det, som om man vore beredd att bestämma en helt genom-
 gående princip, efter vilken man skulle gå fram i stort sett.

Nu är det ju naturligtvis här på detta område som på åtskilliga andra så,
 att, när en kommitté arbetat och innan Kungl. Maj:t riktigt har klarat upp,
 huru saken skall vara i stort sett, och avgivit förslag därom, så finns det all-
 tid några riksdagsmän, som väcka motioner i syfte att anvisa en liten genväg
 eller hur det skall kunna gå litet fortare än om man går den vanliga eller som
 jag skulle vilja kalla den, den säkrare vägen. Jag har rätt ofta opponerat
 mig mot detta system, och det kommer jag att göra fortfarande. Ty jag vill
 verkligen, att frågorna skola direkt prövas av Kungl. Maj:t, innan vi taga
 dem upp och själva avgöra dem. Nu kan man ju säga, att en prövning av
 Kungl. Maj:t i viss mån förekommit på denna punkt, då Kungl. Maj:t har för-
 klarat, att f. n. kunde Kungl. Maj:t icke vara med om saken. Men då den
 delen, om jag fattat det rätt, ingår i ett större förslag, så är det klart, att det
 mången gång icke lämpar sig att fatta beslut om en liten bit av ett förslag, ty
 det är icke säkert, att det passar, när man får det hela genomgående förslaget.
 Och överhuvud taget har det också sagts mig, att, när de stora förändringarna
 genomförts, det blir billigare med internering än det hittills har varit. Därför
 tror jag verkligen, att statsutskottets majoritet kunnat lugna sig, tills Kungl.
 Maj:t hade gått fram vidare på denna väg.

Jag skall icke här vidare uppehålla mig vid den andra punkten, som ju avser
 de fattiga kommunerna. Det är ett tämligen svävande begrepp, vad som avses
 därmed, och överhuvud tror jag, att när man agerar Kungl. Maj:t på fri hand,
 då bör man skriva mycket strikt, så det icke blir någon tvekan om vad man
 avser. Även den anmärkningen har jag att göra, att detta förslag om 4,000
 kronor icke är tillräckligt skarpt utmejslat. Det är ju icke att göra någon så
 stor affär av, det erkänner jag, men då behöver man icke göra någon så stor
 affär därav från den andra sidan heller och sätta i gång, innan Kungl. Maj:t
 har klart för sig, huru det skall inpassas i den övriga alkoholistlagstiftningen.

Herr talman, jag skall be att få yrka bifall till min reservation, som går ut
 på absolut detsamma som Kungl. Maj:t:s proposition.

Ang.
rissa anslag
till alkoholist-
vården.
(Forts.)

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Pettersson**: Herr talman! I statsverkspropositionen har icke begärts anslag till ifrågavarande ändamål av de skäl, som den föregående ärade talaren vidrörde. Utskottet har emellertid tillstyrkt ett anslag på 4,000 kronor. Jag har icke begärt ordet för att opponera mig mot detta anslag, men jag skall däremot be, att någon från utskottet ville något närmare precisera innebörden av utskottets förslag. Det föreslås, att det skulle utgå anslag till internering av farliga och kriminella alkoholister. De som förut yttrat sig i frågan ha använt rätt olika uttrycks-sätt. Socialstyrelsen har föreslagit, att totalt eller partiellt statsbidrag skulle kunna utgå i första hand beträffande »farliga alkoholister» men även i fråga om »andra kategorier av alkoholister» utan att närmare angiva vilka det skulle vara. 1925 års sakkunniga ha i sitt år 1926 avgivna betänkande med förslag till lag om åtgärder mot dryckenskap och fylleri m. m. ifrågasatt, att statsverket skulle vidkännas kostnad för vård av »farliga, otillräkneliga och vagabonderande alkoholister». I herrar Bergmans och Leanders samt herr Johanssons i Huskvarna m. fl. motioner har icke närmare angivits, vilka kategorier som härvid skulle komma i fråga, och det tyckes av sammanhanget framgå, att motionärerna härutinnan ställt sig på socialstyrelsens mindre markerade ståndpunkt. Och slutligen har i herrar Bärge och Oscar Olssons samt herr Olssons i Gävle m. fl. motioner, av sammanhanget att döma, avsetts, att bidrag skulle utgå beträffande kategorierna »farliga, otillräkneliga och vagabonderande alkoholister». Men sedan är i motiveringen infört begreppet »kriminella alkoholister» i samband med grupperna »farliga och vagabonderande» med utslutande av gruppen »otillräkneliga».

Det är av vikt att få detta klargjort med hänsyn till utskottets ställning till de olika förslagen. Utskottet vill som sagt, att endast de »farliga och kriminella» alkoholisterna skola utgöra de grupper, för vilka statsbidrag skall kunna påräknas, och då nu begreppet kriminell synes mig vara i någon mån svävande, är den fråga jag skulle vilja hava svar på således den: Avser man med uttrycket kriminella sådana som ha kriminellt föregående, som förut blivit straffade, eller menar man därmed sådana alkoholister, som enligt läkarintyg visat kriminella tendenser, eller avser man endast dem, som efter åtal förklarats otillräkneliga, eller, slutligen, avser man alla dessa grupper?

Herr **Jansson** i Falun: Herr talman! I fråga om det spörsmål, som herr socialministern framställt, ber jag att få hänvisa till den förklaring, som en ledamot av utskottet avgav i första kammaren, och som jag var i tillfälle att åhöra. Det är just vad vi byggt på och som vi anse också bör tillämpas, och jag menar, att det då bör kunna förstås, huru vi hava sett på saken inom utskottsavdelningen.

Vad sedan angår herr Olssons i Kullenbergstorp yttrande och hans avslagsyrkande, så brukar han ju alltid använda sig av den motiveringen, att han icke vill vara med om att agera någon extra Kungl. Maj:t, och det har han rasande rätt i, ty riksdagens statsutskott har ju icke till uppgift att agera Kungl. Maj:t. Men å andra sidan händer det rätt ofta, att om det finnes några grupper riksdagsmän eller enskilda riksdagsmän, som föra fram en fråga, som de anse vara av stor vikt och betydelse och som önskas löst i viss riktning, att riksdagen då går och bifaller sådana motioner. Det är icke första gången som så sker, det har skett förut, t. o. m. i dag, och icke kan man säga, att jordbruksutskottet har agerat extra Kungl. Maj:t för att det tillstyrkt en motion, eller att kammaren har agerat extra Kungl. Maj:t för att den bifallit herr Lövgrens motion, som här fick stor majoritet för några timmar sedan. Jag menar, det går så till, vad man sedan kallar det är en smaksak. Men jag vill säga, att här har framförts en synpunkt, ett förslag från motionärer, vari de

hemställt om anslag till vissa ändamål, som de ansett vara av sådan vikt och betydelse för fattiga kommuner, att vi funnit, att vi icke med gott samvete kunnat avstyrka förslaget. Jag är säker på att, om finansministern icke legat över departementschefen att han skulle pruta ned så mycket som möjligt, hade departementschefen även fört fram vad socialstyrelsen hade begärt.

Ang.
vissa anslag
till alkoholist-
vården.
(Forts.)

Det är det enkla skäl, som vi hava stött oss på, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr *Olsson* i Gävle instämde häruti.

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! Blott ett par ord. Vi hörde av den ärade ordföranden för statsutskottets tredje avdelning, att han ville krypta litet bakom vad kammaren gjort här i dag. Ja, tacka för det. Icke kan man begära, att kammaren skall vara bättre än statsutskottet, det lär väl, herr Jansson, vara alldeles ostridigt, det skall jag gärna gå med på att så är. Men icke är det bättre för det. Således håller jag ändock på det, att det nog är den klokaste vägen att säga ifrån allvarligt till Kungl. Maj:t vad man vill och så låta verkställigheten ske genom Kungl. Maj:t, som då får komma med förslag. Det visar sig nämligen, herr Jansson, nu, att herr statsrådet ställde frågor om vad herrarna rätteligen hava avsett med er regeringshandling, och herr Jansson blev själv tämligen bet på det; han gav blott en hänvisning till en annans förklaring. Det är nog vanskligt att taga det så att säga ex tempore och göra ihop något för tillfället, det vågar jag bestämt påstå. Men det är ganska sällan, att det kommer så fort till synes, som skedde här, när herr statsrådet ögonblickligen frågar: huru skall denna extra regeringshandling tilllämpas? Jag tror således, att jag har mycket gott fog för mig att här yrka avslag på detta förslag, som kommit från utskottet, och bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Det tror jag är säkrare att gå på, men om kammaren törhända anser på ett annat sätt, skall jag icke taga mig det synnerligen djupt.

Herr *Jansson* i Falun: Herr talman! Endast ett ord! Jag vill bara säga, att här är det icke riksdagen som blir den verkställande, utan riksdagen ställer belopp till Kungl. Maj:ts förfogande, och Kungl. Maj:t får sedan verkställigheten om hand. Vi äro fullt överens om det.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till vad utskottet i förevarande moment hemställt, dels ock på bifall till de förslag, som innefattades i mom. V och VI i den vid punkten fogade reservationen; och biföll kammaren vad utskottet i förevarande moment hemställt.

Mom. VII.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkterna 26—32.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 33.

Lades till handlingarna.

Punkterna 34—41.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang. hospital och asyler. **Punkten 42, angående hospital och asyler.**

Uti punkten 51 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att godkänna av Kungl. Maj:t framlagt förslag till stat för hospital och asyler, att tillämpas från och med budgetåret 1928—1929, ävensom att fatta vissa därmed sammanhängande beslut.

Kungl. Maj:ts förslag innebar, bland annat, att riksdagen måtte medgiva, att till Fredrika Bremerförbundets Lundakrets finge under i statsrådsprotokollet över socialärenden den 4 januari 1928 angivna villkor för budgetåret 1928—1929 av ordinarie förslagsanslaget till hospital och asyler utgå ett belopp av 6,000 kronor såsom bidrag till utövande av social hjälpverksamhet för sinnessjuka.

Utskottet, som icke haft något att erinra mot Kungl. Maj:ts förslag utom beträffande storleken av det ifrågasatta statsbidraget till Fredrika Bremerförbundets Lundakrets, hemställde, att riksdagen måtte

a) bestämma antalet ordinarie befattningar vid hospital och asyler på i momentet angivet sätt;

b) godkänna i momentet intagen stat för hospital och asyler, att tillämpas från och med budgetåret 1928—1929;

c) nedsätta det ordinarie förslagsanslaget till hospital och asyler, nu 9,800,000 kronor, med 700,000 kronor till 9,100,000 kronor; samt

d) medgiva, att till Fredrika Bremerförbundets Lundakrets finge, under i statsrådsprotokollet över socialärenden den 4 januari 1928 angivna villkor, för budgetåret 1928—1929 av ifrågavarande anslag utgå ett belopp av 3,000 kronor såsom bidrag till utövande av social hjälpverksamhet för sinnessjuka.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herr *Olsson* i Kullenbergstorp, vilken ansett, att utskottet bort hemställa om avslag å Kungl. Maj:ts förslag om statsbidrag till Fredrika Bremerförbundets Lundakrets.

Punkten föredrogs. Därvid anförde:

Herr *Olsson* i Kullenbergstorp: Herr talman! I föreliggande stora anslagspunkt ingår även ett jämförelsevis litet anslag, av Kungl. Maj:t föreslaget till 6,000 kronor och av utskottet nedprutat till 3,000 kronor. I bägge fallen gäller det nämligen, att det skall utgå till Fredrika Bremerförbundets Lundakrets för dess verksamhet till förmån för patienterna å sinnessjukhuset i Lund. Jag har naturligtvis alldeles klart för mig, att vad som än kan göras för dessa patienter, som sakna tillräcklig vård och hjälp av anhöriga och närstående, om de till äventyrs kunna bli förbättrade, så att de kunna få någon sysselsättning eller på något sätt komma till nyttig verksamhet, är en utmärkt sak. Det är icke tu tal därom. Vad som har särskilt tilltalat mig är just Korsbergaverksamheten, som jag tycker är en lämplig övergång för dem, som eventuellt bliva så duktiga, att de kunna sträva för sin utkomst i samhället. Det har skrivits också av utskottet, inte i år men förut, att det skulle vara synnerligen väl, om man i sammanhang med våra stora sinnessjukhusinrättningar kunde förena nödiga erfarenheter såsom nu sker i Korsberga. I det fallet tror jag icke det består någon öoverensstämmelse på någon punkt. Däremot får jag bekänna, att jag icke kan förstå, vad denna verksamhet egentligen har för något bärande och samlande fotfäste gemensamt med den verksamhet det här gäller. Jag tycker det är något så enastående, när Kungl. Maj:t föreslår ett bidrag av 6,000 kronor till en förening, som aldrig haft statsbidrag förut och endast avsetts, att den skulle fungera ett år. Det är väl något utomordentligt märkvär-

digt. Jag tycker verkligen, att finnes det något intresse för denna förening och dess verksamhet, borde den kunna stå över det året, så att man kunnat få klart för sig, hur man skulle organisera, om man överhuvud taget kan komma till någon organisation. Jag vet icke, om denna förening har något särskilt framsteg framför andra föreningar, därför att den heter Fredrika Bremerföreningen. Jag vet icke, om det namnet predestinerar till att den är något märkvärdigare än andra. Jag kan dock bestämt påstå, att eljest finnes väl ingen förening, vilken blott ämnar fungera ett år, som kan få statsbidrag. Jag letar fåfängt efter svar på frågan, vad det innerst bärande motivet är, varför denna förening skall behandlas så utomordentligt favorabelt i jämförelse med andra: men på utskottsavdelningen kunde jag icke få något svar på den frågan. Såsom ofta sker har utskottet här gått kompromissvägen, men jag kunde icke heller här förena mig med detsamma. Jag håller mera på att man principiellt går fram i fråga om olika föreningar någorlunda på ett och samma sätt och icke låter sig ryckas på detta sätt fram och tillbaka än med ett motiv och än med ett annat. Jag tror det blir synnerligen svårt både för statsrådet och ännu mer för utskotten, när motioner komma om bidrag till alla möjliga och omöjliga föreningar.

Det är på tid, att man ser litet upp med föreningsanslagen, eljest komma de att växa oss över huvudet. Det blir en uppsjö på likt och olik av föreningar, som komma och begära bidrag, och i många fall skulle det rentav kunna bli fördelaktigt, att staten tar en behövlig verksamhet i sin egen hand och klarar upp den ordentligt. Jag vill dock icke säga, att detta skall bliva uteslutande gällande regel, långt därifrån; men jag har tyckt mig märka, att många förenings närmaste uppgift är att försöka krasa till sig så stora anslag som möjligt. Någon gång förr eller senare kommer reaktionen mot dessa statsbidrag till dessa otaliga föreningar att göra sig gällande. Skulle det memento, som mitt anförande innebär, föra det med sig, att man vore litet mera kritisk, innan man gick in för att statsbidrag skulle delas ut till föreningar, så har min reservation mycket väl fyllt sitt ändamål.

Jag skall därför be att få yrka avslag på såväl Kungl. Maj:ts förslag som utskottets hemställan beträffande punkten d).

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Saken ligger så till, att herr Olsson i Kullenbergstorp och jag i denna fråga varit på ungefär samma linje, och inom avdelningen hade vi framlagt förslag om avslag på denna punkt. Vi motiverade detta med att hela saken, hur man skall förfara i föreliggande fall, ligger under utredning, och då ansågo vi lämpligt dröja med att lämna anslag till enskilda föreningar tills utredningen blivit klar. När sedan frågan kom inför statsutskottet in pleno, där som bekant Lund har kraftiga förespråkare, blev det en kompromiss framställd att stryka 3.000 kronor. Jag för min del gick med på kompromissen, och följaktligen åtligger det mig att yrka bifall till utskottets förslag. Men samtidigt vill jag säga det jag tror, att vi nog få vara litet försiktiga, då föreningar träda fram på nya verksamhetsområden och se till, att det icke blir en svärm föreningar, som vilja ha statsbidrag sedan de kört fast själva.

Med dessa ord ber jag att få yrka bifall till utskottets förslag.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Efter av herr talmannen först framställd proposition beträffande mom. a)—c) biföll kammaren vad utskottet i dessa moment hemställt.

Vidare gav herr talmannen i fråga om mom. d) propositioner dels på bifall till utskottets i nämnda moment gjorda hemställan, del ock på avslag å såväl

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 20.

*Ang. hospital
och asyl.*
(Forts.)

Ang. hospital och asyler. berörda hemställan som Kungl. Maj:ts framställning i ämnet; och blev utskott hemställan i förevarande moment jämväl av kammaren bifallen.
(Forts.)

Punkten 43.

Utskottets hemställan bifölles.

Punkten 44.

Lades till handlingarna.

Punkterna 45—51.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Punkten 52.

Lades till handlingarna.

Punkterna 53—56.

Vad utskottet hemställt bifölles.

Ang. bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka.

Punkten 57, angående bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka.

Kungl. Maj:t hade under punkten 65 av förevarande huvudtitel föreslagit riksdagen att till bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor.

I samband härmed hade utskottet till behandling förehåft de lika lydande motionerna nr 144 inom första kammaren av herr *Bärg m. fl.* och nr 238 inom andra kammaren av herr *Andersson* i Katrineholm *m. fl.*, däri yrkats, att statsbidrag till uppförande eller inrättande av hem för kroniskt sjuka måtte utgå jämväl till de anstalter, som av landstingen för ändamålet uppförts eller inrättats under åren 1919—1926.

Utskottets hemställan innefattade, att riksdagen måtte med avslag å ovanberörda motioner bifalla Kungl. Maj:ts framställning i ämnet.

Uti en vid denna punkt avgiven reservation hade herrar *Kvarnzelius*, *Andersson* i Råstock och *Carlsson-Frosterud* förklarat sig anse, att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte

a) med bifall till Kungl. Maj:ts förevarande förslag till bidrag till uppförande m. m. av hem för kroniskt sjuka för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 300,000 kronor; samt

b) med anledning av motionerna I:144 och II:238, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utredning, huruvida och i vilken utsträckning statsbidrag till uppförande eller inrättande av hem för kroniskt sjuka skulle kunna utgå jämväl till de anstalter, som av landstingen för ändamålet uppförts eller inrättats under åren 1919—1926, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Sedan punkten föredragits, anförde:

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Vid denna punkt ha tre av statsutskottets ledamöter avgivit en reservation. Jag skall därför, då jag är en av dessa reservanter, be att med ett par ord få redogöra för vad vi åsyftat med denna reservation. Jag skall försöka göra detta så kortfattat som möjligt och hoppas genomföra det programmet på cirka fem minuter.

Det förhåller sig nämligen på det sättet, att då Kungl. Maj:t vid föregående års riksdag framlade förslag om statsbidrag till inrättande av hem för kroniskt sjuka, så hade Kungl. Maj:t därvid gjort den begränsning, att dylikt byggnadsbidrag skulle endast få utgå för sådana hem för kroniskt sjuka, som upprättats efter 1927 års ingång. Nu var det så, att en del landsting redan tidigare upprättat hem för kroniskt sjuka; och departementschefen uttalade då till statsrådsprotokollet, att han ansåg det vara principiellt oriktigt och mindre vanligt att tillerkänna även dessa tidigare tillkomna anstalter statsbidrag, utan detta skulle endast tillkomma de efter 1927 års början inrättade.

*Ang. bidrag
till uppförande
m. m. av hem
för
kroniskt sjuka.
(Forts.)*

Då statsutskottet behandlade denna fråga i fjol hade det att i samband därmed behandla tvenne motioner väckta med anledning av detta Kungl. Maj:ts förslag, däri yrkades att riksdagen skulle besluta tillerkänna byggnadsbidrag även till de landsting, som redan före beslutets fattande hade gått i författning om att upprätta sådana anstalter. Statsutskottet, som givetvis i första hand fäste sig vid den stora princip, som låg i Kungl. Maj:ts förslag och ansåg det viktigast att genomföra denna, yttrade i sitt betänkande om Kungl. Maj:ts förslag och med anledning av motionerna, att det fanns visserligen behjärtansvärda synpunkter för ett bifall till motionärernas förslag, men man fann dock departementschefens motiv vara avgörande; och detta statsutskottets yttrande blev då riksdagens beslut.

När man då ser efter, vilka de motiv voro, som departementschefen hade anfört för att icke taga med nämnda landsting, så finner man, att ett av dessa motiv var ju den statsfinansiella synpunkten. Det låter i och för sig höra sig. Det hade kostat mera penningar att bifalla motionerna, d. v. s. om Kungl. Maj:t även hade tagit med vad motionärerna avsett. Men dessutom ansåg ju Kungl. Maj:t, såsom jag nämnde, att det var principiellt oriktigt och inte vanligt att göra en dylik utsträckning. Men när man granskar detta motiv från herr statsrådets sida, kan man icke finna, att det är synnerligen starkt. Om man ser efter hur riksdagen och Kungl. Maj:t togo på en liknande fråga vid 1920 års riksdag, då det gällde statsanslag för uppförande av epidemisjukhus, så finner man, att departementschefen beträffande denna sak till statsrådsprotokollet uttalade såsom följer: »Som bekant har hittills någon ovillkorlig skyldighet för landsbygdens vidkommande att åstadkomma epidemisjukhus icke förelegat. I den mån epidemisjukhus å landsbygden inrättats genom landstingens försorg, har detta därför föranletts av intresse och villighet till uppoffringar från vederbörande landstings sida. På sätt jämväl av riksdagen framhållits, synes billigheten kräva, att dylika landsting icke försättas i en ogynnsammare ställning i ekonomiskt avseende än de landsting, vilka hittills icke frivilligt företagit åtgärder i förevarande avseende. Jag finner därför rättvist, att landstingen må av statsmedel kunna erhålla ersättning även för kostnader, som före epidemilagens ikraftträdande nedlagts på uppförande eller inrättande av sådana epidemisjukhus, vilka befinnas motsvara epidemilagens fordringar.» Det fanns sålunda en påtaglig jämförelsemöjlighet, som herr statsrådet icke ansett vara bärig.

Vid behandlingen av denna punkt vid innevarande riksdag föreligga åter motioner från samma motionärer och med samma yrkande. Nu har statsutskottet helt knapphändigt endast hänvisat till sitt yttrande vid förra årets riksdag och uttalat, att sedan dess ingenting inträffat, som kunnat föranleda statsutskottet att i år intaga en annan ståndpunkt — punkt och slut — och därför yrkat avslag på motionerna även i år.

Nu ha vi reservanter icke kunnat komma ifrån, att det finnes ett både sakligt och moraliskt berättigande i det krav, som av motionärerna framställts. Redan då fattigvårdslagen antogs vid 1918 års riksdag, så gjorde departementschefen i motiveringen vissa principiella uttalanden till stöd för att staten

Ang. bidrag
till uppförande
m. m. av hem
för
kroniskt sjuka.
(Forts.)

borde ingripa och stödja landstingens åtgärder för upprättande av hem för kroniskt sjuka, och dessa principiella uttalanden från statsrådets sida godkände då riksdagen; och man får alltså anse, att riksdagen gick in för detta. På grund av detta utsändes från statens inspektör för fattigvården till landstingen cirkulär med begäran om att de skulle utse kommittéer, vilka finge sig uppdraget att framlägga en plan för upprättande av hem för kroniskt sjuka, därvid hänvisades till riksdagens principiella uttalanden. Sedermera, när något år gått och sådana kommittéer blivit tillsatta, inkallades dessa till en konferens här i Stockholm för att rådlägga om bästa sättet att förverkliga landstingens uppgift att upprätta hem för kroniskt sjuka. Därvid uttalades och medsändes varma vädjanden till dessa ombud att i sina respektive hemorter på bästa sätt söka verka för tillkomsten av sådana hem, och man hemställde till dem att icke vänta med detta tills den tioåriga respittiden var ute utan söka så fort möjligt vidtaga åtgärder, därvid man hänvisade på tanken, som låg bakom, att det förr eller senare skulle bli ett beslut om statsbidrag och att vederbörande då givetvis skulle få det statsbidrag, som komme att utgå. Nu ha, såsom redan från början redogjorts, sådana landsting, som åttlytt dessa vädjanden och sålunda av intresse för saken vidtagit åtgärder, innan detta statsbidrag införts, kommit att stå med tomma händer. De få intet statsbidrag enligt riksdagens beslut. Att detta måste åstadkomma en viss misräkning, ett visst misshumör i de landsting det gäller är tämligen mänskligt och självfallet, och detta ha motionärerna i år pekat på.

Vi reservanter ha då resonerat som så, att det torde väl icke vara lämpligt föreslå riksdagen att nu i år utan vidare gå ifrån det principiella beslut, som fattades förra året att utelämna dessa anstalter, utan vi ha i stället föreslagit, att riksdagen skulle avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t med hemställan om att denna fråga skulle utredas och Kungl. Maj:t därefter för riksdagen framlägga det resultat, vartill utredningen givit anledning. Det är nu mot denna lilla bakgrund, som vi reservanter gjort det yrkande, varom nu är fråga. Nu är denna sak, varom sålunda begäres utredning, av mycket liten omfattning, och denna utredning torde kunna genomföras genom socialdepartementets försorg utan mycket vare sig kostnader eller arbete; och resultatet av denna utredning kan ju icke leda till några framtida större statsutgifter, kanske på sin höjd föranleda till en engångsutgift av mycket måttliga proportioner. alldenstund de på detta sätt tidigare anskaffade vårdplatserna icke äro många här i landet.

Nu har ju första kammaren vid behandlingen av detta ärende tidigare i dag behjärtat det syfte, som reservanterna önskat tillgodose, och denna kammare har sålunda velat lämna sin medverkan till att denna fråga nu blir utredd, i det man utan votering bifallit reservationen och skrivelseförslaget.

Då nu frågan ligger på det sätt, som jag i allra största hast sökt uppdraga, vågar jag hysa den varma förhoppningen, att även andra kammaren, på sätt första kammaren tidigare gjort, behjärtar denna sak och bifaller reservationen om ett skrivelseförslag, så att en skrivelse därefter också kunde avlåtas. Med stöd av detta mitt lilla yttrande, herr talman, ber jag att få yrka bifall till reservationen.

Herr Andersson i Katrineholm: Herr talman! Efter det anförande, som här hållits av en av reservanterna, skall jag inskränka mig till att bara peka på några fakta.

Jag vill erinra om att motionärernas förslag går för det första ut på att de bidrag, varom här är fråga, icke skulle tillfalla andra än de landsting, som ha, innan lagen om bidrag till uppförande av hem för kroniskt sjuka kom till

stånd, uppfört sådana hem i full övensstämmelse med nu gällande fattigvårdslag.

Jag vill därtill lägga, att vid den sistnämnda lagens genomförande i riksdagen det mycket kraftigt ifrån det utskotts sida, som hade att handlägga den kungl. propositionen till nu gällande fattigvårdslag, betonades, att frågan om hem för kroniskt sjuka vore en fråga, som i första rummet borde ankomma på landstingen att lösa samt att, för att underlätta landstingens uppgifter i det avseendet, bidrag borde tillkomma landstingen till både byggnads- och driftkostnader; men att riksdagen då uttalade, att grunderna, varefter dessa bidrag borde utgå, skulle närmare utredas av Kungl. Maj:t. Såsom den föregående ärade talaren pekade på, utsändes från fattigvårdsinspektörens sida till landstingen särskilda cirkulär, och ifrån dåvarande socialministerns sida togs initiativ till sammankallande av en konferens med intresserade från landstingen i detta avseende. Härvid underströks ytterligare, att det ställts i utsikt, att staten skulle bidraga med anslag till kostnaderna för upprättande, underhåll och drift av hem för kroniskt sjuka.

När man lägger samman detta och likaså friskar upp minnet med att riksdagen tidigare beslutat tillämpa precis det tillvägagångssätt, som vi motionärer hemställt om i ett analogt fall, nämligen när det gällde upprättandet av epidemisjukhus, så må det väl i all rimlighets namn icke förvåna någon av kammarens ärade ledamöter, om man uti landstingen följde dessa klara anvisningar och satte i gång byggnadsarbeten för uppförande av hem för kroniskt sjuka, även om man icke då kände till *hur* statsbidrag härför komme att utgå.

Det förefaller något egendomligt, om de landsting, som följt dessa anvisningar från riksdagen, ifrån regeringshåll och ifrån myndigheters sida, sedermera skulle straffas på så sätt, att när Kungl. Maj:t en gång fick sin utredning färdig om grunderna för bidrags utgående till hem för kroniskt sjuka, då skulle alla de, som tidigare löst denna fråga, icke få något bidrag alls. Reservanterna ha nu föreslagit, att denna fråga skall omprövas och de säga, att denna utredning skall gå ut på »huruvida och i vilken utsträckning» bidrag skall utgå till dessa nyss nämnda hem, som under åren 1919—1926 blivit uppförda. Mot den form, vari detta förslag föreligger, kan man med skäl tycka, att riksdagen icke borde ha något att erinra.

Jag tillåter mig, herr talman, att till statsrådet och chefen för socialdepartementet rikta den frågan, om icke även han anser det vara rimligt, att man omprövar denna sak för att se, om man kan få någon lösning för att hjälpa de landsting, vilka följde de anvisningar, som gåvos 1918 och något senare och vilka löste denna fråga, innan grunderna för statsbidrags utgående till hem för kroniskt sjuka voro av riksdagen fastställda.

Herr talman, jag hemställer om bifall till den reservation, som vid denna punkt avgivits av herr Anderson i Råstock m. fl.

Häruti instämde herrar *Söderberg, Ahl* och *Jonsson* i Eskilstuna.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag skall icke inlåta mig i någon diskussion om de synpunkter, som den siste ärade talaren anförde gent emot utskottet, ty den saken behandlades ju i fjol — det bleve blott en repetition och det är ju samma åhörare i år som förra året. Resultatet blev ju då, att kammarerna avlog motionen i fråga. Nu medger jag gärna, att herr Carlsson-Frosterud i år lagt upp saken på ett elegantare sätt, men i sak är det ingen ändring. Jag kan nämligen icke förstå, att det skulle ha någon betydelse att avlåta en skrivelse till Kungl. Maj:t, om man icke därvid underförstode, att man ville vara med om det som motionärerna önska.

Men i så fall får frågan en mycket stor räckvidd. De två frågorna på hu-

Ang. bidrag
till uppförande
m. m. av hem
för
kroniskt sjuka.
(Forts.)

Ang. bidrag
till uppförande
m. m. av hem
för
kroniskt sjuka.
(Forts.)

vudtiteln, som vi senast diskuterade, gällde små och begränsade ämnen, men om man i detta fall går in för den princip, som ligger bakom motionerna, kan man svårigen nu bedöma konsekvenserna. Ty med samma rätt som man här säger, att man bör lägga det hela retroaktivt och ge anslag till dem, som uppfört sjukhus för kroniskt sjuka, innan staten beslutat om några bidrag, med samma rätt kan man komma med liknande yrkanden i andra fall. Det är däri det farliga ligger, att om staten gör ett aldrig så litet avsteg från vad som är det normala — nämligen att först fatta beslut och sedan låta detta vara grund för både vad som det gäller i det särskilda fallet och för framtiden — så blir gärdet upprivet; man begär sedan jämkningar i det man säger, att här eller där äro förhållandena någorlunda ensartade. Om man i ett fall låter hjärtesträngarna röras och åsidosätter vad god ekonomi kräver, så får man inte tro, att man sedan är ifrån det hela, utan man finner, att nästa år eller åren därpå hagla konsekvenserna. Särskilt på den avdelning av statsutskottet, som jag tillhör, får man verkligen veta vad konsekvenser betyda. Om man icke strikt håller på principen i detta fall, ser jag ingen möjlighet att komma till något rimligt resultat. Ty om den ene menar, att vad som skett på hans område står i god överensstämmelse med ett riksdagsbeslut, som sedan fattas, så kommer sedan nästa och vill flytta gränsen för jämkningarna ytterligare några månader eller år tillbaka o. s. v. i det oändliga. Vad som här föreslås att besluta kan sedan åberopas såsom prejudikat på många andra områden. Förut har dock alltid gällt, att varje gång man velat anlägga en förnuftig ekonomisk syn på ett spörsmål, har man varit rädd att besluta retroaktivt; all retroaktiv tillämpning av ett beslut måste åtminstone bestämmas mycket noga vid beslutets fattande. Och i detta fall kan man ju icke säga, såsom så ofta annars, att det gäller fattiga enskilda personer. Man bör icke så lätt kringgå beslut, som riksdagen fattat så nyss som föregående år. Herr Carlsson-Frosterud tog saken visserligen lätt och menade, att ett skrivelseförslag var någonting helt annat än ett bifall till fjolårets motioner. Nej, det är nog en bit ur samma stycke, och därför skall jag, herr talman, be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Pettersson**: Herr talman! Herr Andersson i Katrineholm riktade en fråga till mig, och jag skall besvara den. Om jag fattade herr Andersson rätt, var det hans mening, att jag skulle ge tillkänna, om jag icke tyckte att reservanternas yrkande vore mycket rimligt. Nu är det i allmänhet så, att vederbörande departementschef icke brukar lägga sig i, om riksdagen skall besluta en skrivelse till Kungl. Maj:t eller icke. Det är naturligtvis av grannlagenhet mot riksdagen, som statsråden avhålla sig från ett sådant ingripande, och jag tycker detta är en riktig praxis.

Min mening i saken har jag uttalat i fjol till statsrådsprotokollet, då det var fråga om förra årets proposition. Skälet till mitt ståndpunktstagande var framför allt hänsynen till det statsfinansiella läget. Det var ont om pengar, och man ville såvitt möjligt undvika att komma med framställningar om nya skatter. Dessutom invercade också det skäl, som herr Carlsson-Frosterud anförde. Han har mot detsamma invänt, att det finnes precedensfall på att man lämnat statsunderstöd till anstalter, som voro uppförda innan vederbörande beslut fattades. Däri måste jag ge honom rätt, men det finns också precedensfall i den motsatta riktningen.

Om nu emellertid herr Andersson i Katrineholm är mycket envis och menar, att jag väl ändå kan säga min mening utan att därför öva någon påtryckning på kammaren, så vill jag förklara, att, med hänsyn till de omständigheter, som äro av herrar Andersson och reservanterna anförda, med hänsyn särskilt till de bestämda yttranden, som från ansvarigt håll fälldes, när fattigvårdslagen

antogs, och med hänsyn slutligen till den mycket försiktiga form, som reservanternas valt för sin hemställan, det förefaller mig, att reservationen icke innebär någonting, som kan kallas orimligt.

Ang. bidrag
till uppförande
m. m. av hem
för
kroniskt sjuka.
(Forts.)

Herr Carlsson-Frosterud: Herr talman! Jag vill gentemot herr Olsson i Kullenbergstorp säga, att hur han än bemödar sig, lär han icke lyckas att här få fram några konsekvenser för andra frågor än den som det nu gäller, nämligen frågan om de vid vederbörande tidpunkt befintliga vårdplatserna för kroniskt sjuka inom vissa landstingsområden. Man behöver sålunda icke befara, att man kommer att gå längre i framtiden såsom resultat av ett bifall till den föreliggande reservationen. Herr Olssons i Kullenbergstorp argument voro naturligtvis blott de obotfärdigas förhinder; någon saklig innebörd kan jag icke finna däri. Jag tror, att särskilt efter de upplysningar, som herr statsrådet lämnat, andra kammaren gör rätt uti att bifalla det försiktigt avfattade förslaget om ifrågavarande skrivelse och sålunda ansluta sig till reservationen.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Jag vill vitsorda vad departementschefen och herr Carlsson-Frosterud sagt, att det skrivelseförslag, som det här är fråga om, är mycket försiktigt hållet, t. o. m. så försiktigt, att det ser alldeles oskyldigt ut. Det begäres endast, att man skall undersöka, huruvida landsting, som tidigare låtit uppföra hem för kroniskt sjuka, må få någon ersättning för byggnadskostnader retroaktivt. Men jag skulle vilja fråga, om *primärkommunerna* skola lämnas utanför eller icke. Jag vill icke i och för sig sätta mig emot, att saken efter en skrivelse till Kungl. Maj:t utredes, men jag menar, att man därvid skall taga med allt, som kan komma i fråga. Landstingen äro ju mera bärkraftiga än kommunerna. Jag skulle därför vilja rikta den vädjan till departementschefen, att — om en utredning kommer till stånd — det undersökes dels frågan om primärkommunernas ställning i detta fall och dels frågan om den inverkan, som genomförandet av berörda önskemål kan ha på andra områden, där staten för närvarande lämnar byggnadsbidrag, såsom beträffande tuberkulossjukhus och andra anstalter. Jag är mycket intresserad av att en *sådan* utredning verkställs: i så fall kan riksdagen se, hurudant läget är och vilka konsekvenser reservanternas förslag kommer att leda till. Det är som sagt min uppfattning, att det icke finns någon möjlighet att ge landstingen retroaktiva bidrag och lämna primärkommunerna utanför.

Till sist vill jag säga, att vi inom tredje avdelningen i utskottet trodde, att när riksdagen så nyss som i fjol intagit principiell ståndpunkt till frågan om retroaktiva bidrag den saken icke nu borde tagas upp på nytt. I år återkomma emellertid motionärerna och de ha vunnit understöd av tre reservanter, som i stället föreslå en skrivelse i ämnet till Kungl. Maj:t; detta yrkande har också vunnit majoritet i första kammaren, och det kan väl hända, att så blir fallet även här.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och förklarade herr talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den senare propositionen.

Herr Olsson i Kullenbergstorp begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller den vid punkten 57 av statsutskottets förevarande utlåtande nr 5 fogade reservationen, röstar

Ja;

Ang. bidrag
till uppförande
m. m. av hem
för
kroniskt sjuka.
(Forts.)

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda punkt.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit den vid utlåtandet fogade reservationen.

Punkterna 58—71.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Ang.
bidrag till
anordnande av
vissa sjuk-
transporter.

Punkten 72, angående bidrag till anordnande av vissa sjuktransporter.

Under punkten 80 av förevarande huvudtitel hade Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att till bidrag till anordnande av vissa sjuktransporter, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med i statsrådsprotokollet angivna grunder, för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 53,000 kronor.

Utskottet hemställde, att riksdagen måtte till bidrag till anordnande av vissa sjuktransporter, att utgå, i huvudsaklig överensstämmelse med av utskottet förordade grunder, för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 3,000 kronor.

Vid denna punkt hade reservation avgivits av herrar *Wallés, Carl A. Carlsson, Hallin, Hansén, Anderson* i Råstock och *Jansson* i Falun, vilka ansett att utskottet bort hemställa, att riksdagen måtte till bidrag till anordnande av vissa sjuktransporter, att utgå i huvudsaklig överensstämmelse med av reservationerna förordade grunder, för budgetåret 1928—1929 anvisa ett extra reservationsanslag av 53,000 kronor.

Efter föredragning av punkten yttrade:

Chefen för socialdepartementet herr statsrådet **Pettersson**: Herr talman! Utskottet har funnit sig icke kunna tillstyrka propositionens förslag om anslag till s. k. egna läkarebilar. Detta förslag är föranlett av en skrivelse av år 1920, vari riksdagen begärde utredning, huruvida och på vilket sätt det skulle kunna åstadkommas bättre transporter av sjuka till och från sjukhus på landsbygden. I det utskottsutlåtande, som låg till grund för riksdagens beslut, uttalades, att man avsåg en utredning av alla de spörsmål, som innefattades i den stora frågan, sålunda icke endast transport av sjuka. Röda korsets överstyrelse, som haft Kungl. Maj:ts uppdrag att utreda ärendet, har i anledning därav avlämnat en ganska vidlyftig plan till fullständigt ordnande av sjuktransportväsendet på landsbygden. Överstyrelsen föreslår däri förbättring av järnvägarnas sjuktransportmedel, anslag till sjuktransportaeroplan, anslag till skidbåtar och slädfordon för transport av sjuka och slutligen anslag till flera olika slag av sjukbilar. Av alla dessa förslag har jag förordat anslag endast till skidbåtar och s. k. egna läkarbilar. Utskottet har däremot tillstyrkt endast det förstnämnda av dessa bägge anslag.

Propositionens förslag beträffande läkarbilarna går ut på att det skulle lämnas bidrag, ett belopp av minst 1,000 och högst 2,500 kronor till anskaffande, drift och underhåll av läkarbilar, under förutsättning, att sådana bilar voro inrättade på det sättet, att de kunde rymma en sjuk person i liggande ställ-

ning, och att de vore försedda också med bär. Anslag skulle utgå dels till tjänsteläkare dels till landsting, landskommuner, kommunalförbund och sjukvårdsföreningar. Villkor för åtnjutande av anslag skulle bl. a. vara, att vederbörande förbunde sig att under två år hålla bilen tillgänglig för transport av läkare på deras tjänsteresor, för transport av sjuka till sjukhus och för transport av distriktsbarnmorskor och distriktssköterskor, då dessa skulle på sjukbesök, som vore särskilt trängande. Utom detta anslag skulle utgå ersättning efter taxa motsvarande självkostnaden för transport av läkare, sjuka, barnmorska eller sjuksköterska, dock icke till läkare i den händelse han själv var ägare av bilen och icke heller om läkaren i samma bil också skjutsade sköterska eller barnmorska.

Nu har utskottet som sagt avstyrkt detta anslag. Utskottet anser nämligen att den föreslagna anordningen är behäftad med bristfälligheter, särskilt i det avseendet att ordningen för utnyttjandet icke skulle bli tillfredsställande. Jag antager att utskottet menar, att man icke på förhand har klarlagt, huru det skulle ställa sig med begagnande av bilarna, då flera funnes, som skulle ha dem, o. s. v. Och av diskussionen i första kammaren framgår, att man anser det vara en brist, att det icke föreligger förslag om chaufförer till bilarna. Jag erkänner gärna, att förslaget kunde vara mera i detalj utformat, och att det kanske vore bättre, om anslaget kompletterats med ett anslag till chaufförer. Men jag håller i alla fall före, att den planerade anordningen, sådan den framgår av propositionen, skulle vara ägnad att göra nytta. Jag vill erinra om, att förslaget endast är en ytterligare utvidgning av de principer, som på detta område redan tillämpas i vissa ödemarksområden. Och vidare vill jag framhålla, att anordningen ju är att betrakta såsom ett försök. I den händelse det skulle visa sig, att anordningen verkligen är förenad med olägenheter, finge man se till att avhjälpa dem. Jag håller i alla fall bestämt före, att det vore en stor fördel att ha en bil med anordning för transport av liggande sjuk på åtskilliga håll, där man annars icke skulle vara försedd med sådant transportmedel. Och det vore bättre att ha en bil, som vore försedd med ifrågavarande särskilda anordningar, än att ha en bil utan sådana. För övrigt vill jag framhålla, att de myndigheter som haft att yttra sig över Röda korsets förslag, i allmänhet ha tillstyrkt just detta förslag. De andra förslagen ha varit mera utsatta för kritik, men detta har man funnit lämpligt och praktiskt.

Jag vågar naturligtvis icke påstå, att detta är någon stor fråga. Men jag vill å andra sidan också säga, att den därför ingalunda är oviktig. De, som någon tid vistats på landet, känna nog till, vilka lidanden som tillskyndas sjuka därigenom, att lämpliga transportmedel icke finnas till hands, och litet var torde också ha reda på, att när det gäller transport av sjuka, det ofta är mycket viktigt, att transporten kan ske omedelbart, och att det finnes fall, då en hastig transport kan tjäna till att rädda människoliv. Jag undrar, om icke just dessa omständigheter borde vara ägnade att få kammaren att bevilja detta anslag. Till sist vill jag tala om, att första kammaren med mycket stor majoritet bifallit reservationen. Jag vågar, herr talman, hysa den förhoppningen, att andra kammaren skall komma till samma resultat.

Herr Jansson i Falun: Jag vill gärna erkänna, att det var ett behjärtansvärt moment i Kungl. Maj:ts förslag, men det är också ett behjärtansvärt moment i den nu föreliggande reservationen. Nu är det ju som departementschefen redan har påpekat så, att anslag utgår till vissa läkarbilar i ödemarksdistrikten. Men vi ha flera län inom vårt avlånga och vidsträckta land, som ha mycket långa avstånd till läkare, och jag menar, att det kan vara fullt berättigat, att man sträcker ut denna hjälp, så att även dessa må kunna få ett visst bidrag till anskaffande av ett fortskaffningsmedel av nu ifrågavarande slag. Jag

*Ang.
bidrag till
anordnande av
vissa sjuk-
transporter.
(Forts.)*

Ang.
bidrag till
anordnande av
vissa sjuk-
transporter.
(Forts.)

kan icke finna annat, än att det så principiellt nära hör samman med det anslag, som riksdagen beviljat till rikets ödemarksdistrikt, att man mycket väl kan gå in för vad här föreslås. Det är ingen ny princip, man går in för, utan det är bara det, att man utsträcker tillämplighetsområdet av en gammal princip att gälla över hela landet. Men den summa, som här föreslås, är så knappt tilltagen, att det är självklart, att man måste begränsa sig till de län, där avstånden äro som längst, och där läkarna ha de största och vidsträcktaste distrikten. Jag har för övrigt icke något vidare att tillägga. Jag skall be att få ge min fulla anslutning till den synpunkt, som har framförts från statsrådsbänken, och be att få yrka bifall till den reservation, som är bifogad den nu föredragna punkten.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Jag talade nyss i en annan fråga om konsekvenser. Man har sagt, att det icke är så farligt med konsekvenser. Det hela inskränkte sig ju bara till den fråga, som för tillfället diskuterades. Men nu har ju både herr statsrådet och den siste ärade talaren varit inne på den tankegången, att man bör bevilja detta anslag, just för att det endast är en konsekvent tillämpning av en linje, man förut gått in för. De anse, att man som en konsekvens därav skall taga detta förslag, och småningom sträcka ut tillämpningen från ödemarksområdena till hela landet. Man får taga det etappvis, mena herrarna. Konsekvenser kommer man sålunda inte ifrån.

Jag hoppas i alla fall, att en annan konsekvens av sjukvården i ödemarksområdena skall man slippa ifrån. Ehuru man beträffande vården av de sjuka i ödemarksområdena gått in för, att aeroplan skola hämta dem till sjukhus, hoppas jag i alla fall, att herr statsrådet icke vill gå in för att detta skall ske i hela landet. Då kanske herrarnas konsekvenser bliva väl stora.

Då man ser detta förslag fristående och icke hänger upp sig på konsekvenser, kan jag icke finna annat, än att detta i stort sett endast blir ett anslag åt tjänsteläkarna. Ty en tjänsteläkare, som reser ut, skall ju ha precis lika stor reseersättning ändå. Vad han enligt detta förslag får för bilen, blir ju för honom nästan en ren vinst. Den där förändringen, som behöver göras med bilen, för att den skall kunna taga in en sjukbår med en sängliggande sjuk, är sannerligen icke så stor eller kostar så mycket pengar. Jag tycker vi så nyligen haft löne reglering för provinsialläkarna, och därvid togo synnerlig hänsyn till storleken och vidlyftigheten av deras distrikt, att man icke behöver ge dem ytterligare förmåner. De löner de fingo voro, tycker jag, för resten icke så njugga. De ha ju dessutom en viss inkomst även på — jag vet icke om jag vågar kalla det så — sportler. De ha ju särskild ersättning för receptskrivning, sjukbesök m. m. Jag tror alltså icke, det är så klenst ställt för tjänsteläkaren, att man behöver tillgripa denna metod för att förbättra hans lön. Det var det första jag ville säga. För det andra skulle bilen ha en mycket allmännyttig uppgift. Den skulle skjutsa läkare och sjuka, barnmorskor och sjuksköterskor. Ja, i vad ordning de egentligen skulle äga rätt disponera bilen, det är ju svårt att säga. De flesta i utskottet tyckte i alla fall, att den där sammanblandningen skulle nog bliva synnerligen besvärlig, och vi ansågo, att saken väl ändå finge ordnas så, att bilen skulle vara läkarens bil. Då man nyligen reglerat lönerna för läkarna, ha vi icke ansett det vara lämpligt att nu gå in för understöd i form av »bilpengar». De allra flesta läkare använda ju numera bilar vid sjukresor. Många läkare ha skaffat sig egen bil och äro sina egna chaufförer, och det går alldeles förträffligt. Jag har inte hört dem ifrågasätta, att det skulle vara nödvändigt att anskaffa kungl. statsbilar. Nu har naturligtvis statsrådet alldeles rätt i att riksdagen år 1920 skrev och begärde en utredning. Det var under den stora ekonomiska galenskapens tid, de där åren 1917, 1918, 1919,

1920 och en liten bit in på år 1921. Sedan nyktrade man till en smula, men under den där tiden hade folk olyckligtvis för mycket pengar, och då funderade man ut alla möjliga sätt att bli av med pengarna. Så gjorde både de enskilda och staten. Jag tror ändå, att folk i allmänhet nyktrat till litet sedan dess. Statsrådet och chefen för socialdepartementet har också starkt beskurit Röda korsets anslagsyrkanden. Emellertid förstår jag icke, varför statsrådet, när det gällde att välja mellan dessa yrkanden, förordat just förslaget om att staten skulle lämna bidrag till dessa gemensamma bilar för läkare, sjuksköterskor och barnmorskor. Jag hade bättre förstått, om han föreslagit, att staten skulle bidraga till anskaffande av ambulansbilar.

Så länge vi ha det så ordnat, att staten skall sörja för inrättande av sinnessjukanstalter och landstingen för övriga sjukvårdsinrättningar, bör anskaffandet av bilar för sjuktransport vara en landstingens och icke en statens angelägenhet. De pengar, staten kan avvara för sjukvårdsändamål, böra i första hand användas till förbättrande av sinnessjukvården, som för närvarande är mycket sämre ordnad än den allmänna sjukvården. Så länge staten icke klarat sinnessjukvården, bör staten låta landstingen sköta den övriga sjukvården. Jag tror, det är en mycket förnuftig uppdelning, och ju mera var och en sköter sitt, desto bättre går det. Först när staten ordnat sinnessjukvården på ett tillfredsställande sätt, kan det enligt min uppfattning bli tal om att staten skall lämna bidrag till den allmänna sjukvården, naturligtvis dock endast under förutsättning, att staten då befinner sig i en sådan ekonomisk situation, att staten kan göra det. Vad som är av vikt för staten, det är att sköta sinnessjukvården litet bättre än hittills. Landstingen kunna nog skaffa bilar för sjuktransporter, och läkare, sjuksköterskor och barnmorskor de få väl liksom vi andra försöka komma fram ändå utan sådana här konstifika bilar.

Herr talman, jag skall bedja att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Jansson i Falun: Herr talman! Jag skall endast be att få påpeka vad som står i den kungl. propositionen och som finns refererat i utskottets utlåtande. Det är icke så, som man här synes vilja göra gällande, att bidrag till anskaffande och underhåll av bilar skall utgå endast till läkare. Bidrag skall utgå även till landsting, landskommun, förbund av dylika kommuner eller till sjukvårdsförening. Alla, som deltagit i det kommunala arbetet, veta, vilken fördel det innebär för en kommun att kunna skaffa sig en bil av ett eller annat slag för sjuktransport.

Herr Olsson i Kullenbergstorp framhöll olägenheterna av att bilarna voro avsedda att användas av så många olika personer: läkare, sjuksköterskor, barnmorskor etc., men, herr Olsson i Kullenbergstorp, nog blir det väl ändå så pass praktiska människor, som komma att söka anslag, så att man icke behöver ha så stora bekymmer för den saken.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Olsson i Kullenbergstorp: Herr talman! Den siste ärade talaren trodde, att det skulle bli så pass praktiskt folk, som finge hand om dessa understöd, att de kunde ordna upp saken med bilarna. Om man inför så opraktiska bestämmelser, som här föreslagits, hjälper det sannerligen inte mycket, hur praktiska de människor än äro, som skola tillämpa bestämmelserna. Vad beträffar anslaget storlek så har jag funnit det anmärkningsvärt, att man satt ett så billigt bete som 50,000 kronor på kroken. Hur mycket tro herrarna egentligen det får läggas till, om den stora omfattande plan, som här skisserats, skall sättas i verket. »Tjänsteläkare» är ju ett mycket vidsträckt begrepp. Tjänsteläkare det är ju (bland andra) varenda stadsläkare. Här är ett briljant tillfälle till miljonrullning, och bifaller riksdagen nu vad departementschefen

Ang.
bidrag till
anordnande av
vissa sjuk-
transporter.
(Forts.)

Ang.
bidrag till
anordnande av
vissa sjuk-
transporter.
(Forts.)

föreslagit, komma herrarna naturligtvis som vanligt att draga ut konsekvenserna: »Har den fått, så bör väl också den och den och den få.» Jag vill ännu en gång upprepa vad jag nyss sade: Äro vi icke mest betjänta med att låta landstingen tills vidare sköta den vanliga sjukvården och vad därmed äger sammanhang, under det att staten försöker att klara sinnessjukvården litet bättre än hittills skett. Det tycker jag är förnuftigt, och då behöva vi icke de här bilhistorierna, ty då får landstingen sköta om anskaffande av sjuktransportbilar, och läkarna skaffa sig nog bilar själva tänker jag, om de icke ha det förut. Hela detta olycksaliga förslag har sitt ursprung i den onödiga riksdagsskrivelsen 1920, men förhållandena ha ju på så många sätt gestaltat sig annorlunda, än de voro 1919 och 1920, att vi icke behöva taga det så hårt, om vi icke kunna efter bokstaven följa alla de skrivelser vi varit med om att besluta under den till sina följder så olyckliga högkonjunktur, som under världskriget och åren närmast efteråt rådde i vårt land.

Jag vidhåller mitt yrkande.

Herr **Karlsson** i Vätö: Herr talman! Eftersom detta förslag indirekt är en följd av min motion 1920 skall jag bedja att få säga några ord med anledning av herr Olssons i Kullenbergstorp yttrande. Herr Olsson i Kullenbergstorp representerar en del av vårt land, vars järnvägsnät på kartan ser ut som ett stort spindelnät, men så gott om järnvägar ha icke övriga delar av Sverige, och därför kunde det vara till mycken nytta, ifall det lämnades anslag till läkarbilar.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den vid utskottets utlåtande fogade reservationen, ty jag tror, att riksdagen, om riksdagen bifaller densamma, därigenom bidrager till fyllandet av ett länge känt behov.

Herr **Kristensson** i Göteborg: Herr talman! Jag tror, att för det här omtalade tidigare beslutet i dag på framställning av enskild motionär förelåg mycket starka skäl; men i denna punkt skulle jag verkligen vilja vädja till kammaren att följa utskottets förslag. Kungl. Maj:ts proposition grundar sig, såvitt jag förstår, på en utredning som icke är så noggrann och omfattande, som man haft rätt att fordra, då det gäller ett alldeles nytt anslag till ett nytt ändamål. Jag tror nog saken kan vara behjärtansvärd beträffande vissa landsdelar, men det hastar nog icke mera, än att vi kunna vänta något år på ett nytt förslag. Ett sådant förslag bör innehålla litet mera detaljerade bestämmelser och lämna upplysningar angående de oklara punkter, som herr Olsson i Kullenbergstorp här har påpekat, så att riksdagen verkligen kan veta vad riksdagen går in för och vilka konsekvenser ett riksdagsbeslut i ämnet kan komma att få.

Jag ber därför, herr talman, kort och gott, för att icke förlänga debatten, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan i förevarande punkt, dels ock på bifall till den vid punkten fogade reservationen; och fann herr talmannen den senare propositionen vara med övervägande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr *Olsson* i Kullenbergstorp, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller den vid punkten 72 av statsutskottets förevarande utlåtande nr 5 fogade reservationen, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit utskottets hemställan i berörda punkt.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet.

Herr talmannen tillkännagav, att han funne tvekan kunna råda om omröstningens resultat, vadan namnupprop verkställdes. Därvid avgåvos 91 ja och 75 nej, varjämte 12 av kammarens ledamöter förklarade sig avstå från att rösta.

Ang.
bidrag till
anordnande av
vissa sjuk-
transporter.
(Forts.)

Kammaren hade alltså bifallit den vid punkten fogade reservationen.

Punkten 73.

Lades till handlingarna.

Härpå föredrogs *punkten 74*, angående anslaget till landshövdingarna, och uttrade därvid:

Ang. anslaget
till lands-
hövdingarna.

Herr **Olsson** i Kullenbergstorp: Herr talman! I den föreliggande punkten i utlåtandet behandlas en motion, som är allt annat än väl skriven, men som i alla fall går ut på att eftersom andra tjänstemän få vidkännas något löneavdrag, när de utöva riksdagsmannaupdrag, så borde även landshövdingarna få göra det.

När landshövdingarnas lönereglering, vilken som bekant ägde rum år 1925, behandlades i utskottet och i riksdagen, var det större spörsmål än det motionären nu framför, som dryftades. Då gällde det t. ex. landshövdingarnas medlemsskap i bolags- och bankstyrelser, och då slogs man om huruvida lönen skulle utgå på det ena eller andra sättet i dessa fall. Härigenom distraherades man, så att detaljerna lämnades åt sidan för de stora »skramlande» problemen, vilka föranledde åtskilliga tvister av teoretisk natur. Eftersom man nu inte såg upp den gången med den sak, som motionären här berört, så lär det väl inte vara mycket att göra åt den saken nu, men annars erkänner jag gärna, att i princip har motionären rätt, därom är icke tu tal. Då nu emellertid denna lönereglering är gjord och det har lämnats i Kungl. Maj:ts hand att klara upp de närmare detaljerna, så anser jag icke, att riksdagen honnettemang kan göra något åt saken. Jag beklagar emellertid djupt, att på den avdelning, som på sin tid hade den förberedande behandlingen av detta ärende om hand, det icke fanns någon som såg upp. Jag vet ju, att det sannolikt icke hade betytt något i realiteten, om man verkligen sett upp, men då hade man åtminstone icke behövt uppbära förebråelsen för att man inte sett upp, då saken nu bringats på tal. Sedan hade det ju berott på kamrarna, hur det hade gått i fortsättningen.

Som saken nu ligger, kan det som sagt icke göras något i anledning av motionen och jag har endast velat göra detta uttalande. Jag har alltså, herr talman, intet yrkande att göra.

Herr **Jansson** i Falun: Jag finner mig föranlåten att begära ordet, ty det var ett yttrande av den föregående ärade talaren, som jag icke vill låta stå oemotsagt i protokollet. Han sade, att det var av förbiseende, som den av motionären framförda frågan icke tagits upp, när löneregleringen för landshövdingarna verkställdes. Jag ber då att få nämna, att saken icke ligger till så, ty den frågan beaktades noga vid arbetet med denna lönereglering.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 75.

Lades till handlingarna.

Punkterna 76—84.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Punkten 85.

Lades till handlingarna.

Punkterna 86 och 87.

Vad utskottet hemställt bifölls.

Herr förste vice talmannen övertog nu ledningen av kammarens förhandlingar.

§ 2.

Föredrogs statsutskottets utlåtande, nr 46, i anledning av Kungl. Maj:ts framställning angående godkännande av viss överenskommenhet mellan kronan och Östersunds stad; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 3.

*Ang.
en reservstat
för furirer vid
Gotlands
trupper.* Vid härpå skedd föredragning av statsutskottets utlåtande, nr 47, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående organiserande av en reservstat för furirer vid Gotlands trupper, begärdes ordet av:

Herr **Gardell** i Gans, som anförde: Herr förste vice talman! Som statsutskottet enhälligt bifallit Kungl. Maj:ts proposition angående organiserande av reservtrupper på Gotland, så är det egentligen inte mycket att säga. Jag anser mig dock, herr förste vice talman, skyldig, att från denna plats uttala några tacksamhetens ord till vederbörande myndigheter.

Den, som i dessa dagar varit i nationalmuseum och sett de där samlade fornminnena från Korsbetningen vid Visby, kan göra sig en föreställning om de hemska strider, som i forna tider utkämpats på Gotland, och den som vill göra en resa till Östergarns kyrkogård och se den minnesvård, som rests över begravna tyskar, kan också få en föreställning om de krigets fasor, som utspelets vid Gotlands kuster under det sista världskriget. Här se vi alltså exempel på att så snart krig råder i norra Europa, så är Gotland alltid mer eller mindre utsatt för krigets fasor. Det var därför med ledsnad, som gotlänningarna sågo försvaret beskäras så kraftigt för några år sedan. Det har dock varit en liten ljuspunkt för oss, när vi sett, hurusom Kungl. Maj:t välvilligt upptagit frågan om ett anslag för organiserande av reservtrupper på Gotland. Om förslaget också icke sträckt sig så långt, som vi tänkt oss, så vilja vi dock uttala vår glädje över vad vi fått, och vi hoppas att vi härigenom skola få en befälsstam, med vars hjälp vi, om ett krig än en gång skulle bryta ut, skola kunna hindra fienden att landstiga.

Jag skulle därför vilja uttala ett tack till regeringen för dess välvilliga upptagande av förslaget. Jag anser mig även skyldig att från denna plats uttala ett tack till general Schmidt för det intensiva arbete han nedlagt på uppgörandet av detta förslag.

Slutligen skulle jag härifrån vilja uttala en önskan, att statsmakterna alltid ville se till, att Gotlands försvar hålles i ett effektivt skick.

Herr talman, jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Vidare yttrades ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 4.

Föredrogs vart efter annat statsutskottets utlåtanden:

nr 48, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående om- och tillbyggnad av garnisonssjukhuset i Skövde m. m.;

nr 49, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till underhåll av vetenskapsakademiens, av makarna Mittag-Leffler donerade matematiska bibliotek;

nr 50, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående inredande av en hiss i Lunds universitets historiska museum;

nr 51, i anledning av Kungl. Maj:ts under punkt 126 av statsverkspropositionens åttonde huvudtitel framlagda förslag angående uppförande av biblioteksbyggnad för tekniska högskolan;

nr 52, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående bidrag till vissa kostnader för skolundervisning åt barn till befattningshavare vid telegrafverkets radiopejlstationer m. m.; och

nr 53, i anledning av väckt motion om användande av överskottsmedel för försåld skog från kyrkoherdebostället i Östmarks församling till restaurering av församlingens kyrka.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 5.

Å föredragningslistan var härefter uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 22, i anledning av väckta motioner om upphävande av tullen å karbidkväve.

Ang.
upphävande
av tullen
å karbidkväve.

I två likalydande, till bevillningsutskottet hänvisade motioner, nr 154 i första kammaren av herr *Scderholm m. fl.* och nr 261 i andra kammaren av herr *Weibull m. fl.*, hade föreslagits, att riksdagen måtte besluta, att rubriken 1228 i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse: Karbidkväve (kalkkväve) fritt.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Reservationer hade likväl avgivits:

av herrar *K. Oscar Ericson* och *Nilsson* i Hörby, vilka yrkat bifall till motionerna; samt

av herr *Örne*.

Utskottets hemställan föredrogs. Därvid yttrade:

Herr Weibull: Herr talman! I de svåra tider, som jordbruket nu har att genomlida, böra enligt min mening alla medel anlitas, som äro ägnade att stödja produktionen.

I den motion jag m. fl. väckt ha vi påpekat, hurusom i det närmaste hälften av det i vårt land producerade karbidkvävet går till export. Tullen på detta gödningsämne, som ursprungligen utgjorde 5 kronor per 100 kilogram karbidkväve, men år 1926 nedsattes till halva beloppet har sålunda icke den betydelse, som man från början avsåg.

Utskottet har såvitt jag kan förstå nöjt sig med att föreslå denna frågas hänskjutande till 1928 års tullkommitté, som ju har att behandla frågor om tullsänkningar eller tullhöjningar för industrien och jordbruket.

Då nu första kammaren redan på förmiddagen har tagit reservationen, vilket

Ang.
upphävande
av tullen
å karbidkväve.

innebär bifall till motionen, så vill jag nu hemställa, herr talman, om bifall till den vid utskottet fogade reservationen.

(Forts.)

Herr Bengtsson i Kullen: Herr talman! För min del har jag ingenting emot, om kammaren nu vill bifalla de föreliggande motionerna. Anledningen till att jag tillhör utskottsmajoriteten, framgår av den motivering, som här är bifogad betänkandet. Såsom synes, har utskottet yrkat avslag på motionerna med den motiveringen, att denna fråga skall utredas av 1928 års tullkommitté. Detta är väl också en fråga, som särskilt lämpar sig för utredning av kommittén i fråga, ty här kan man ju säga, att det gäller ett kombinerat jordbruks- och industriintresse.

Jag kan dock i detta sammanhang icke underlåta att uttala min förvåning över huru bondeförbundet i detta fall har ställt sig.

När det som här, gäller en relativt obetydlig tullfråga, då reservera sig bondeförbundets representanter mot att hänvisa frågan till utredning av 1928 års tullkommitté, men när det för en tid sedan gällde en så viktig fråga för hela vårt lands jordbruk som köttullen och vi andra höllo före, att denna fråga vore av så stort intresse för jordbrukarna och av så brådskande natur, att den borde separat behandlas, då förklarade samma bondeförbund, att det kunde de icke gå med på, den frågan skulle behandlas just av 1928 års tullkommitté.

Jag har, som jag förut sagt, herr talman, ingenting emot, om kammaren bifaller motionerna, men jag har velat göra detta uttalande.

Herr Björklund: Herr talman! Då vi fingo denna fråga till behandling inom bevilningsutskottet, hade jag för min personliga del den uppfattningen, att man från den partibildning så att säga, som jag tillhör, skulle komma att gå på bifall till motionen, och så hade väl också blivit fallet, om inte utskottet fått mottaga vissa yttranden i saken. Sålunda inkommo yttranden dels från lantbruksstyrelsen, som ju måste anses vara den mest sakkunniga myndighet på detta område, som vi ha här i landet, dels också från kommerskollegium. Härutöver fingo vi mottaga en del sakliga upplysningar i ärendet. Lantbruksstyrelsen, vars utlåtande omförmäles i den i utskottets betänkande intagna historiken, säger för sin del, att jordbruket såsom sådant borde vara mest betjänt av att man här tog upp en utredning på en enda gång av hela detta spörsmål. Styrelsen vill därför ha ärendet hänskjutet till 1928 års tullkommitté för att denna skall få tillfälle att taga ståndpunkt till frågan i vad mån det kan anses riktigt att företaga den sänkning av tullen, som det här är fråga om.

Både industrien såsom sådan och lantbruksstyrelsen såsom vårt lantbruks förnämsta ställföreträdare här i landet samt kommerskollegium, ha allesammans avstyrkt denna motion och säga, att det som för närvarande skulle kunna tillföras lantbruket, om man sänkte denna tull, det har ingen som helst betydelse, ty det karbidkväve det här gäller, säljes icke inom landet i sådan omfattning, att det går att genom tullens borttagande bereda lantbrukarna någon lättnad.

Inför dessa klara och bestämda påståenden från de myndigheter, som haft att yttra sig i ärendet, måste naturligtvis utskottet komma till den uppfattningen, att man icke borde gå på bifall av motionerna utan hänskjuta denna motion liksom en hel del andra motioner, som väckts i tullärenden, till 1928 års tullkommitté.

Nu har första kammaren tagit reservationen vid detta utlåtande. Ja, jag skulle nästan våga påstå, att man kan betrakta detta som en ren sinkadus. Såvitt framgår av de yttranden, som avgivits av hörda myndigheter, och så långt utskottet kunnat utröna, talar allting för att låta ärendet vila, tills det

blivit prövat i sammanhang med den utredning, som 1928 års tullkommitté skall företaga. Jag ber därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Ang.
upphävande
av tullen
å karbidkväve.
(Forts.)

Härmed var överläggningen slutad. Herr förste vice talmannen framställde propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och förklarade herr förste vice talmannen sig anse svaren hava utfallit med övervägande ja för den förra propositionen. Herr *Weibull* begärde emellertid votering, i anledning varav efter given varsel följande voteringsproposition upplästes och godkändes samt anslogs:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 22, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit de i ämnet väckta motionerna.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för ja-propositionen, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 6.

Föredrogos vart för sig bevillningsutskottets betänkanden:

nr 23, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa inrikes postavgifter; och

nr 24, i anledning av väckt motion om nedsättning av tullen å visst slag av stärkelse.

Kammaren biföll vad utskottet i nämnda betänkanden hemställt.

§ 7.

Vidare upptogs till behandling första lagutskottets utlåtande,

nr 20, i anledning av väckta motioner om utredning angående ändrade bestämmelser rörande maskiners hänförande till fast egendom m. m.

Ang.
maskiners
hänförande till
fast egendom
m. m.

Första lagutskottet hade till behandling förehåft två inom riksdagen väckta, till lagutskott hänvisade motioner, nr 37 i första kammaren av herr *Karl E. Andersson* och nr 65 i andra kammaren av herr *Jonsson* i Risinge.

I motionerna, vilka voro likalydande, hade föreslagits, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhölla, att Kungl. Maj:t måtte verkställa utredning rörande lämpligheten av sådan ändring av 3 § i lagen den 24 maj 1895 angående vad till fast egendom är att hänföra, att maskiner och dylikt hänfördes till lös egendom i större utsträckning än nu vore fallet så långt detta låte sig göra utan att inteckningshavares berättigade intressen trädades för nära, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen kunde föranleda.

Utskottet hemställde, att förevarande motioner icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 20.

Ang.
maskiners
hänförande till
fast egendom
m. m.
(Forts.)

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr **Jonsson** i Risinge: Herr förste vice talman! Många av kammarens ledamöter undra nog, varför jag väckt denna motion, då den i huvudsak kommer in på industriens område. Jag har gjort det därför, att jag som nämndeman fått vara med om att avkunna domar, som jag anser stridande mot det allmänna rättsbegreppet, liksom jag anser, att den nuvarande lagen ger rum för processer och — det må jag också säga — advokatyr.

Om man betraktar den utredning, som ligger till grund för 1895 års lag, så finner man, att den påbörjades på grund av en skrivelse från riksdagen år 1885, alltså för cirka 43 år sedan. Att förhållandena på dessa år förändrats betydligt, måste väl alla erkänna. På det byggnadstekniska området hava stora förändringar skett, likaså på det maskintekniska området. Byggnaderna uppföras numera så, att man kan placera vilka maskiner som helst och var som helst på golvet i fabriks husen. I fråga om maskinerna har ju, kan man säga, olikheten mot förr blivit ännu större. När jag då samtidigt vet, att de stora bolagen eller för övrigt vilken fabriksägare som helst betrakta och bokföra alla sina maskiner i en fabriksbyggnad som lös egendom, då tycker jag, att det är märkligt, att lagen ovillkorligen skall fastslå, att de skola vara fast egendom. Man har talat om, var gränserna skulle gå, och det är ju svårt att finna en gräns rörande vad som skall hänföras till fast eller lös egendom. Det må jag gärna medgiva. Men det enklaste sättet enligt min mening skulle vara att betrakta alla maskiner som lös egendom. Många processer och tvister skulle då undvikas. Man har i många fall velat, att t. ex. fastsättandet av maskinerna skulle vara avgörande. Det är ju detsamma som jag pekat på i den motion, som jag här framburit. Är en maskin fastsatt t. ex. vid ett betonggolv med svavlade bultar, som det heter, är han intimt förbunden med fastigheten och anses som fast egendom. Är han däremot fastsatt med träskruv, är han lös egendom.

För att belysa, att det kan råda skilda meningar, vill jag taga ett litet exempel från en process förra hösten vid den häradsrätt, där jag sitter nämndeman. Ett bolag hade nämligen gjort konkurs. Fastigheten såldes och inteckningshavarna köpte den. Då ville konkursboet sälja sina maskiner. Nej, det gick icke, ty de, som köpt fastigheten, lämnade icke ut maskinerna. Det blev stämning, och vittnen inkallades. Jag får säga, att det var egentligen från denna process som jag fått det intrycket, att det måste vara något galet med lagen. Det är därför, som jag kommit fram med denna motion. Tre vittnen hördes från vardera sidan, och dessa hade de allra mest kompetenta egenskaper, de hade tagit examen vid skolor som tekniska högskolan och Chalmers institut etc. samt vidare haft praktisk erfarenhet i in- och utlandet. Tre av dem förklarade helt bestämt, att det vore lös egendom, medan de tre andra förklarade, att det vore fast egendom. Vad skall man tycka och tänka, när man sedan skall avkunna dom på detta? Det lyckades icke för mig att driva min mening igenom, ty jag hävdade den uppfattningen, att det skulle anses för lös egendom. Jag fick icke lös mer än en såg, som hängde i taket. Den ansågo de vara lös egendom.

Jag skall icke upptaga kammarens tid så här sent på kvällen. Jag vill bara fästa mig vid en rad i utskottets motivering.

Ursäkta mig, jag skulle också vilja nämna, hur viktigt det är att avfatta lagarna tydligt, ty bara ett enda litet ord kan betyda så mycket. Den nuvarande lagen säger, att till fast egendom skola hänföras motor m. m., som för sin användning kräver och jämväl vilar på fast, från grunden berett underlag. Hade det där lilla ordet »särskilt» fått sitta emellan på detta ställe, såsom lagberedningen vid lagens förberedande behandling föreslagit — departementschefen tog bort detta ord — hade mycket varit klarlagt i denna sak även beträff-

fande våra nuvarande förhållanden. Ty skulle det bevisas, att något hörde till fast egendom, skulle man kunna säga: Ja, var god och bryt upp golvet och se efter om det är någon särskild anordning på det stället av golvet där maskinen står mot vad det är på de ställen, där det nu icke står någon maskin.

Jag kommer nu fram till det uttryck, varmed utskottet har velat avfärda motionen. Det är en antydning, som jag så väl kan fatta och förstå, och jag kan säga lagutskottets ärade ledamöter, att jag har förstått den och skall rätta mig därefter. Men då jag samtidigt är i tillfälle att fästa lagutskottets ärade ledamöters uppmärksamhet på en sak, vill jag göra en vördsam vädjan från ett mycket stort antal av Sveriges folk, att när ni skriver lagarna, så skriv dem så, att folk förstår dem. Skriv dem så, att icke den ena paragrafen upphäver den andra. Då har ni gjort vårt land en ofantlig tjänst, och då behöva icke så många processer förekomma.

Herr talman! Jag har, såvitt jag kan se, en fast grund att stå på, och jag yrkar bifall till min motion.

*Ang.
maskiners
hänförande till
fast egendom
m. m.
(Forts.)*

Herr talmannen återtog nu ledningen av förhandlingarna.

Herr **Lindqvist** i Halmstad: Herr talman! Jag hade icke väntat, att den föregående ärade talaren skulle göra något yrkande. Det är ju ett enhälligt lagutskott, som står för avslagsyrkandet på denna motion. Jag trodde, som sagt, att han icke skulle bry sig om, att göra något yrkande. Nu skall jag för min del be att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Den lag, det här är fråga om och vilken motionären vill hava ändring i, är så gammal som från 1895. Jag har ju ingen anledning att betvivla, att det kan vara så, som den ärade talaren säger, att han som nämndeman varit med om att det har blivit tvist och process på grund av bestämmelserna i lagen. Men det förefaller dock — och så har det förefallit oss i utskottet — som om klagomålen över denna lag vore begränsade till ett ganska ringa antal. Ty hade missnöjet varit så allmänt, som herr Jonsson i Risinge säger, är det tydligt, att då hade det kommit fram klagomål här i riksdagen tidigare och på annat sätt än vad nu varit fallet.

Såvitt vi kunnat finna, har icke motionären kunnat förebringa tillräckliga skäl för sitt yrkande. Vi hava den uppfattningen, som vi också uttalat här i utskottets utlåtande, att denna lag är sådan, att man icke bör utan särskilt tvingande skäl gå in för att ändra densamma. Ty det är mycket viktigt, att sådana bestämmelser som de här ifrågavarande äro så fasta och kända som möjligt, och ifrån den synpunkten är det bäst, ifall man har en gammal och känd lag.

Jag skall, herr talman, nöja mig med att med de ord, jag sagt, yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr **Johansson** i Brånalt: Herr talman! Jag var till följd av ledighet icke närvarande i första lagutskottet den gången, då denna fråga behandlades i utskottet. Hade jag varit närvarande, hade jag med all säkerhet avgivit en reservation mot detta utlåtande. Ty det är verkligen behövt, att här införas en betydligt större bestämdhet vid tolkningen av de förhållanden, som denna lag omfattar, särskilt beträffande skillnaden mellan fast och lös egendom. Detta skulle lända till gagn icke minst för inteckningshavarna, som hava inteckning i ett företags både fasta och lösa egendom. Det är mångfaldiga processer, som yppats till följd av den otydlighet, som nu ligger i just denna tolkning av vad som skall hänföras till den fasta eller den lösa egendomen. Det är ett faktum.

Ang.
maskiners
hänförande till
fast egendom
m. m.
(Forts.)

Jag har själv vid olika tillfällen haft erfarenhet på detta område. Jag skall för att bekräfta detta bara meddela, att det var en förening, som trätt i likvidation och som hade en fastighet med maskiner inmonterade i fabriken i fråga. Denna förening trädde, som jag nämnde, i likvidation, och försäljning av såväl den fasta som den lösa egendomen skulle verkställas. Vi, som voro likvidatorer — jag var en av dem — höllo en undersökning om hur skiftet skulle ske vid försäljningen i fråga. Vi kunde då icke bilda oss något omdöme, och då anlidade vi den efter vårt förmenande mest skicklige jurist, som stod till förfogande — han var till och med juris doktor — för att biträda oss vid detta särskiljande. Han var snart sagt lika klok som vi. Han hade en del prejudikat och sådant, men han kunde icke ens vid jämförelse med dessa prejudikat komma till en verklig ståndpunkt, som han enligt vad han uttalade kunde stå för.

I detta fall synas verkligen skäl föreligga för att söka åstadkomma ett bättre särskiljande i lagen angående vad som skall tillhöra den fasta eller den lösa egendomen. Det är alldeles nödvändigt. Men att göra på det sätt, som motionären föreslagit att göra ändringen, kan jag för min del icke anse vara så lyckligt. Därför har jag i detta fall icke något yrkande att göra. Men såsom livligt övertygad, att ett förtydligande av denna lagparagraf är alldeles nödvändigt för att undvika processer, såväl mellan inteckningshavare som övriga, måste jag intressera mig för en snar lösning på bästa sätt av denna fråga.

Efter härmed slutad överläggning gav herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till de i ämnet väckta motionerna; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 8.

Föredrogos vart för sig jordbruksutskottets utlåtanden:

nr 14, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen gjorda framställning angående tillfälliga lönetillägg åt vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare i vad rör jordbruksärenden; och

nr 15, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående ombyggnad av värmeanläggningen vid veterinärhögskolan.

Kammaren biföll vad utskottet i dessa utlåtanden hemställt.

§ 9.

Härefter föredrogs jordbruksutskottets utlåtande, nr 16, angående reglering av utgifterna för kapitalökning för budgetåret 1928—1929 i vad angår jordbruksärenden.

Punkten 1.

Utskottets hemställan bifölls.

Punkten 2.

Lades till handlingarna.

Punkten 3.

Utskottets hemställan bifölls.

§ 10.

Vidare föredrogos vart för sig

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av väckt motion, II: 309, angående viss ändring i uppbördsreglementet; och

andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, i anledning av motion om beredande åt ordförande i ecklesiastik boställsnämnd av rätt till ersättning för postporto, skrivmaterial och protokollslösen.

Kammaren biföll vad utskotten i nämnda utlåtanden hemställt.

§ 11.

Slutligen företogs till avgörande andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion angående ändring i olika avseenden av tjänstgörings- och avlöningsförhållanden för värnpliktiga och stamanställt manskap inom försvarsväsendet.

*Fråga om
värnpliktigas
m. fl.
tjänstgörings-
och avlönings-
förhållanden.*

Uti en inom andra kammaren väckt och till dess femte tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 308, hade herr *Samuelsson m. fl.*, under framhållande av vissa krav rörande tjänstgörings- och avlöningsförhållanden för värnpliktiga och stamanställt manskap inom försvarsväsendet, föreslagit, att riksdagen ville i skrivelse till regeringen anhålla, att regeringen måtte verkställa utredning och för riksdagen framlägga förslag i de uti motionen berörda avseenden.

Utskottet hemställde, att förevarande motion måtte av andra kammaren avslås.

Vid utlåtandet var emellertid fogad reservation av herrar *Laurén, Rudén, Svedman, Lundgren* och *Jonsson* i Risinge, vilka ansett att utskottets hemställan, som de biträdde, bort grundas på annan i reservationen intagen motivering.

Sedan utskottets hemställan föredragits, anförde:

Herr Laurén: Herr talman! Då denna fråga behandlades i femte tillfälliga utskottet, rådde inom utskottet fullständig enighet om att motionen skulle avslås. Beträffande motiveringen var utskottet däremot delat i två hälfter, och den majoritet, som nu står för motiveringen, hade turen att vid voteringen få sin motivering antagen som utskottets. Vi reservanter kunde dock inte gå med på denna motivering av det skäl, som kammaren här finner. Majoriteten ger nämligen motionärerna på hand en del utfästelser, vilka vi icke kunde godkänna. Bland annat står det på sidan 1 i utlåtandet beträffande lagen av den 16 juni 1906 om förbud mot deltagande i sammankomster, där det kan antagas förekomma försök till krigslydnadens undergrävande, följande: »Utskottet finner för sin del icke denna lag nödvändig, men motionärerna äga ju möjlighet att utan särskild utredning göra framställning till riksdagen om lagens upphävande.» Ett sådant uttalande kunna som sagt reservanterna icke godkänna. Det finns ju flera ställen i utlåtandet, som vi skulle kunna göra invändning mot, men jag antar, att kammaren håller mig räkning för att jag icke ingår i vidare resonemang om dessa utan inskränker mig att yrka, att som motivering måtte antagas vad av reservanterna här föreslagits och att kammaren med den motiveringen måtte avslå motionen.

Herr Samuelsson: Herr talman! Jag kan inte lova att fatta mig så kort som den föregående ärade talaren. Jag skall emellertid inte här ingå på vår

*I fråga om
värnpliktigas
m. fl.
tjänstgörings-
och avlönings-
förhållanden.*

(Forts.)

principiella ståndpunkt till militärväsendet överhuvud taget; den torde kam-
maren känna till. När vi nu, på grund av de övriga partiernas ställning till
spörsmålet, ha ett militärväsende, så anser jag trots allt, att man bör se till
att de människor, som utgöra militärmanskapet, bli behandlade något så när
på samma sätt som andra medborgare i samhället.

Utskottet påstår i sitt utlåtande, att de värnpliktiga och det fast anställda
militärmanskapet ha samma fri- och rättigheter som andra medborgare. Det
skulle ha varit intressant, om utskottet kunnat med exempel bestyrka vad ut-
skottet här påstår.

Det förhåller sig enligt mitt förmenande i stället så, att militärmanskapet
blir både andligt, politiskt och ekonomiskt förtryckt. Dessa människor för-
bjudas närvara på en hel del möten; de få icke bilda vilka organisationer som
helst; de kunna med andra ord icke tillvarataga sina intressen i något avse-
ende. De bli kommenderade utan vidare till gudstjänster, religiösa akter samt
nationalistiska akter och en del tillställningar, vilka för många av dem äro
motbjudande. Då kan man väl icke säga, att de åtnjuta samma fri- och rät-
tigheter som andra medborgare. Jag skall villigt erkänna, att militärmanska-
pet borde ha samma rätt, samma frihet som andra medborgare, när de enligt
kapitalistisk syn äro satta att försvara det nuvarande samhället. Då man går
in på utskottsutlåtandet, finner man, att utskottet självt påpekat en del punk-
ter, där det visas, att militärmanskapet långt ifrån har samma fri- och rät-
tigheter som andra medborgare. Utskottet pekar — den senaste talaren var
inne därpå — exempelvis på lagen av den 16 juni 1906 angående förbud att
närvara vid vissa sammankomster o. d. Det mest iögonfallande i fråga om
skillnaden i dessa avseenden mellan militärmanskapet och andra medborgare
är krigslagens bestämmelser. Dessa medborgare, vilka påstås ha samma fri-
och rättigheter som vi, skola stå under särskilda krigslagar, efter vilka det
skall dömas, när det gäller en hel del rättsfall, som borde kunna behandlas,
såsom när det gäller andra medborgare, vid civil domstol. Det är enligt mitt
förmenande demagogi att här komma med det påståendet, att militärmanskapet
har samma friheter och samma rättigheter som andra medborgare. Det förvå-
nar mig, att socialdemokraterna, som stå för detta utlåtande, kunna komma
fram med något sådant. Jag är övertygad om, att de flesta därvid måste ge
mig rätt. Socialdemokraterna borde väl i de punkterna åtminstone kunna va-
ra med på samma linje som motionärerna.

I nästa punkt i utlåtandet påpekar man, att motionärerna hava, när de ifrå-
gasatt en omorganisation, tagit med både likt och olik; de ha tagit upp en
hel del saker, som kunna beslutas utan riksdagens hörande. Ja, det är riktigt,
det förekommer i motionen en hel del spörsmål, beträffande vilka regeringen
själv skulle kunna besluta eller vidtaga förändring utan riksdagens hörande
eller åtgärd från riksdagens sida. Då vi emellertid under årens lopp hava haft
högerregering, hava haft socialdemokratisk regering och hava haft frisinna-
d regering och framställningar från militärmanskapet flerfaldiga gånger under
dessa år kommit rörande de av oss påpekade förhållandena, så har vederbö-
rande regering icke vidtagit någon åtgärd. Det finns då enligt mitt förmenande
ingen annan väg att gå än att komma in till riksdagen för att medelst ett riks-
dagens beslut få ändring på en hel del av dessa punkter.

Varför tog t. ex. inte den socialdemokratiska regeringen initiativ till änd-
ringar på åtskilliga av de punkter, som utskottet självt har pekat på i motive-
ringen till sitt utlåtande? Om den socialdemokratiska regeringen hade gjort
det, så hade denna motion i många punkter varit överflödig. Då hade det kan-
ske varit onödigt att komma fram med den till riksdagen. I vår motion kräva
vi blott ett tillmötesgående av den önskan, som i flerfaldiga framställningar
från militärmanskapet framkommit om ändringar på dessa punkter, och vi

anse den enda riktiga vägen vara, att riksdagen behandlar spörsmålen och beslutar om dem.

Sedan behandlar utskottet punkt för punkt en del av de i motionen upptagna spörsmålen. Man säger bland annat här, att det finns intet förbud för militär-manskapet att tillhöra politisk eller facklig organisation. Jag må säga: Vad är det för resonemang, särskilt då av socialdemokratiska ledamöter? Det är väl snart sagt icke någon enda militärförläggning, där generalorder icke är utfärdad om förbud för manskapet att besöka folkets hus. På en del platser är t. o. m. militärvakt utställd vid folkets hus för att förhindra militären att infinna sig på möten. Det är möjligt, att numera en socialdemokratisk talare kan få tala på de olika militärförläggningarna, men försök exempelvis med en kommunist! Han må tala över snart sagt vilket ämne som helst, rösträttsfrågan eller vad som helst som icke angår militära spörsmål, så var övertygad om att militärvakt är utsänd och att militär icke får infinna sig på ett sådant möte. Jag har i det fallet flerfaldiga exempel från Boden, den närmaste militärförläggningsplatsen i min trakt.

För övrigt känna vi till, hur denna lag, som utskottet åberopat, lagen av den 16 juni 1906, tillämpas. Var man överhuvud taget å förläggningsplatserna talar om socialism, kan man vara övertygad om, att det från officerarnas sida göres gällande, att sådana tal äro något som förstör disciplinen bland militärerna, och man sätter ögonblickligen förbud för militären att besöka möten, där sådana tal hållas.

Utskottet är för övrigt svävande beträffande åtskilliga av de punkter, vi åberopat, särskilt när det gäller utkommendering av militär vid arbetskonflikter. Utskottet säger i sin motivering, att riksdagen 1925 opponerade sig mot militärs användande vid arbetskonflikter. Ja, det är riktigt, det gjorde riksdagen. Det finns t. o. m. socialdemokratiska ledamöter här i kammaren, som mer än en gång protesterat mot militärens användande vid arbetskonflikter, men ändå användes militären. Den har använts, kan man säga, från den första strid, arbetarna hade mot arbetsgivarna, 1879 års strid i Sundsvall, den har använts sedan undan för undan, år för år, och den kommer att användas, därest inte riksdagen vidtager några åtgärder för att förbjuda militärens användande i striden mellan kapital och arbete. Utskottet är för övrigt icke självt säkert på denna punkt. Det säger: »Därest stadgande i strafflagen anses möjliggöra utkommendering av militär i inre konflikter, står det motionärerna fritt att göra framställning till riksdagen om stadgandets upphävande.» — Det står alltså motionärerna fritt, men dessa socialdemokrater i utskottet anse sig icke vilja göra något för att få ett förbud mot militärens användande i arbetskonflikter. Jag förstår inte, varför de socialdemokratiska ledamöterna jämt och ständigt inte vilja göra något, när det gäller detta för arbetarklassen viktiga spörsmål?

Nästa stycke i motiveringen behandlar våra krav i fråga om de värnpliktigas dagavlöning, familjebidraget, rätt för manskapet till semester med full lön, skyldighet för företagare att återtaga värnpliktig i sin tjänst, fria resor vid semester till och från hemorten m. m. Utskottet anser, att dessa spörsmål äro av natur att i samtliga kunna utan föregående utredning göras framställning om ändringar till riksdagen. Tro verkligen de socialdemokratiska ledamöterna i utskottet, att när det gäller dessa viktiga, vittomfattande spörsmål för militärmanskapet, vi skulle, därest vi hade kommit med krav på en omorganisation för sig, kunnat få riksdagen med därpå utan utredning, alldeles särskilt då i vad gäller den viktiga punkten angående arbetsgivares skyldighet att återtaga värnpliktig i sin tjänst efter värnpliktens fullgörande? Envar förstår ju, att när det gäller dessa spörsmål det är nödvändigt med utredning. Det sist angivna spörsmålet har mer än en gång behandlats i riksdagen. Det

I fråga om värnpliktigas m. fl. tjänstgörings- och avlöningsförhållanden.
(Forts.)

*I fråga om
värnpliktigas
m. fl.
tjänstgörings-
och avlönings-
förhållanden.
(Forts.)*

har till och med från borgerligt håll ansetts olämpligt och oriktigt, att arbetsgivare behandla de värnpliktiga på sätt som nu sker. Trots detta är utskottet icke villigt att göra något, utan det bara hänvisar till att motionärerna kunna gå fram utan utredning. Det värsta är, enligt mitt förmenande, att den värnpliktige, efter det han fullgjort sin värnpliktstjänst, får stå utan arbete, vare sig han är ungkarl eller familjeförsörjare. I regeln är det ju så, att arbetsgivaren ansett sig tvungen att skaffa en ersättare för den värnpliktige och när den värnpliktige kommer tillbaka, efter att ha fullgjort ett verk i samhället, som de olika partierna krävt av honom, står han där arbetslös. Detta borde väl om något uppmärksammas av riksdagen. Riksdagen borde särskilt på den punkten se till att få lagbestämmelser, som ålägga arbetsgivaren att återtaga den värnpliktige.

Det mest typiska ifråga om utskottets motivering äro dock ställningen till krigslagstiftningen. Utskottet påpekar, att denna fråga ligger för utredning inom justitiedepartementet, men att denna utredning är avbruten. Man säger från utskottets sida, att man förstår inte anledningen till, att man icke har fortsatt bearbetningen av denna utredning och kommit till något resultat. Trots detta vill utskottet icke vara med på att följa motionärerna och åstadkomma ett påskyndande för att verkligen få en ändring i detta fall, utan man lämnar detta enbart med en vädjan att denna utredning måtte fortsättas. Detta är väl om något en viktig fråga. Det är ju den mest härresande behandling, som genom krigslagarna kommer de värnpliktiga till del, och jag förmodar, att varje rättänkande människa måste anse, att ställningen för dessa medborgare bör ändras, så att de kunna bli behandlade något så när som andra medborgare.

I fråga om förstamajledigheten har det påpekats, att en generalorder är utfärdad och tillämpas. Ja, vi känna alla, hur denna generalorder tillämpas, hur man går till väga för att bereda de värnpliktiga ledighet den första maj. Vi arbetare, vare sig vi äro kommunister eller socialdemokrater, vilja alla ha ledigt den första maj. Vi vilja ha denna dag för att manifesteras våra krav till det borgerliga samhället, våra krav på det ekonomiska och det politiska området. Men man kan inte vara med om att få till stånd en lagbestämmelse, som tillerkänner även militärmanskapet samma rätt till ledighet den första maj som andra medborgare. Sedan denna generalorder tillkommit, har ju frågan varit behandlad ett par gånger inom riksdagen interpellationsvägen, och det har kunnat fastslås, att man vid de flesta regementen nonchalerar denna generalorder. Man försöker i stället ordna med en hel del arbeten för militären, vilka utan vidare kunde uppskjutas den första maj. Men man vill inte, att manskapet skall vara ledigt denna dag. Jag menar, att även här borde de socialdemokratiska ledamöterna, i fall viljan funnits, ha gått med på motionärernas förslag, så att man kunnat få en lagbestämmelse, som klart och tydligt ger belägg på, att de värnpliktiga i det fallet skola behandlas som andra medborgare. Det är sant, att man i det fallet kan föra klagan mot generalordern, men det känna alla till, hur dessa klagomål, som mer än en gång gjorts, upptagits; de ha icke lett till något resultat. Man fortsätter i samma tempo, och de kommer man att göra, därest inte riksdagen åstadkommer någon ändring.

I fråga om arbetstiden ha vi i motionen krävt, att militärmanskapet skall jämföras med andra arbetare och få exempelvis 48 timmars arbetsvecka. Utskottet säger mycket nonchalant i fråga om detta, att det inte kan vara med därpå, på grund av de militära övningarnas art och på grund av tjänstgöringstidens längd. Det är socialdemokrater i utskottet, som säga detta, socialdemokrater som under årtal själva kämpat för 48 timmars arbetsvecka eller åttatimmarsdagen. De vilja inte tillerkänna ungdomen, sina egna barn, 48 timmars arbetsvecka under den tid dessa fullgöra värnplikt. För övrigt, vad menar man med tjänstgöringens art? Varför vill man inte inom utskottet vara

med om att reformera en hel del av de nuvarande tjänstgöringsförhållandena, exempelvis vad gäller honnörsplikten, som ju för närvarande upptager en tredjedel av tjänstgöringstiden för militären? Varför vill man inte göra en ändring därvidlag? Eller vad menar man i fråga om tjänstgöringstidens längd? Anser man den vara för kort, vill man ha den förlängd, i fall man skulle vara med om ett så rimligt krav som att få arbetstiden nedsatt till 48 timmars arbetsvecka? Jag känner personligen en del fall från en tid, jag själv exerceerade, fall i vilka en del av ynglingarna under marscher, under fälttjänstövningar, manövrar o. d. blivit så uttröttade, utslitna, att de ramlat på vägarna och fått men för hela livstiden på grund av vad man krävt av dessa ungdomar i detta arbete. Jag menar då: nog borde väl åtminstone de socialdemokratiska ledamöterna ha sett till, att man hade kunnat få litet rimligare villkor i fråga om arbetstiden och tjänstgöringsförhållandena för militärmanskapet.

Utskottet säger i slutet av sitt utlåtande, att rätten för manskapet att utse förtroendemän för kontroll t. ex. av mathållningen och borttagande av tvångskommendering till religiösa akter och möten torde kunna ordnas genom föreskrifter från Kungl. Maj:t. Det känna motionärerna alltför väl till, men — som jag förut sagt — när det suttit regeringar av olika schatteringar, och när man vet, hur många hundra tals framställningar, som äro gjorda av såväl värnpliktiga som det fast anställda militärmanskapet om ändringar i dessa punkter, rimliga punkter, kan man säga, men ingenting göres från de olika regeringarnas sida, då är det nonsens, menar jag, att från socialdemokratiskt håll, såsom här i utskottets utlåtande har skett, tala om att man kan få föreskrifter enbart från Kungl. Maj:t. Då Kungl. Maj:t inte gör något, anser jag nämligen, som jag förut sagt, enda vägen vara, att riksdagen ser till, att det blir beslut och att verkligen Kungl. Maj:t ger föreskrifter med ändring efter dessa riksdagens beslut.

De av oss åberopade missförhållandena för militärmanskapet äro av den art i alla avseenden, att om man velat göra något i fråga om demokratisering för militärmanskapet, så har utskottet inte bort stanna vid platoniska uttalanden, för att möjligen visa välvilja i olika punkter, exempelvis tillstå, att det finns oegentligheter, utan då hade man också bort, menar jag, i handling visa, att man velat tillvarata militärmanskapets rätt i något avseende och gått med på motionärernas ståndpunkt.

Jag förstår så innerligen väl högern och högerns reservation, som ju herr Laurén talat för. Högerledamöterna vilja ju inte i något avseende vara med på en demokratisering av det nuvarande militärväsendet. De vilja ha det som det är, därför att, som reservanterna säga, ett bifall till motionärernas framställningar skulle verka upplösande på disciplinen inom försvaret. Dessa herrar förstår jag, men jag kan inte förstå socialdemokraterna, när man bland dem så varmt talar för dessa misshälligheters avhjälpande men inte vill göra något. Vill man göra något, borde man visa det i handling genom att gå med på motionärernas ståndpunkt, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

Herr Ahl: Herr talman! Jag skall med hänsyn till den sena timmen icke bli långvarig. Men jag skulle vilja säga, att den motion, som den kommunistiska gruppen väckt i den fråga, som nu föreligger, liksom det anförande, som herr Samuelsson nyss har hållit, skiljer sig på intet sätt i fråga om tonen, uppläggningsen och själva syftet från vad man har hunnit bli van vid från det hållet. Det är ju ganska vanligt, att kommunisterna här i kammaren lägga upp sina anföranden och sina motioner så att motiveringen utgöres av mer eller mindre oförskämda angrepp mot det socialdemokratiska partiet. Man får den känslan vid läsningen av dessa motioner, att meningen med dem icke så mycket varit att åstadkomma något praktiskt resultat från riksdagens sida utan fast-

*I fråga om
värnpliktigas
m. fl.
tjänstgörings-
och avlösnings-
förhållanden.
(Forts.)*

*I fråga om
värnpliktigas
m. fl.
tjänstgörings-
och avlönings-
förhållanden.*

(Forts.)

mera att utnyttja rätten att i en motion skriva ungefär vad man vill till att överösa en politisk motståndare med en del angrepp. Naturligtvis har man även inlett den motion, som ligger till grund för detta utskottsutlåtande, med ett av dessa sedvanliga angrepp mot det socialdemokratiska partiets politik. Och som kammaren hörde, gav herr Samuelsson med sitt anförande ytterligare belägg för antagandet, att det även i detta fall inte är sakfrågan, de värnpliktigas och militärmanskapets anställnings- och avlöningsförhållanden, som intresserar herr Samuelsson, men desto mera möjligheten att även i samband med denna motion ge luft åt sina fientliga känslor mot socialdemokraterna.

Fastän det måste sägas, att det egentligen är ganska hopplöst att diskutera sakfrågor med folk, vars hela handlande endast och allenast har sådana syften, har likväl utskottets socialdemokratiska del ägnat det mixtum compositum i motionsväg, som herr Samuelsson m. fl. här presterat, vederbörlig uppmärksamhet. Och vi ha därvid funnit, att det utredningsyrkande, som motionen utmynnar i, sedan man framställt inte mindre än 19 i tre olika grupper sammanförda och numrerade krav av den mest skilda art, är av sådan natur, att även om man skulle hysa vissa sympatier för en del i motionen uttalade tankar, så kan man likväl inte vara med om att begära en utredning på grundvalen av en motion av denna beskaffenhet. Den omspanner, som det heter i utskottets utlåtande, »hela området för det militära manskapets allmänna väl, dess rättigheter och tjänsteförhållanden». En del av de krav, som ingå i utredningsyrkandet, äro av den beskaffenhet, att de antingen innebära en orimlighet, exempelvis kravet på 1½ månads semester åt folk, som har en värnpliktstid av 140 dagar, eller också innebära en orättvisa mot de värnpliktiga själva, såsom exempelvis kravet i fråga om familjetillägget, där man begär, att familjetillägget skall rätta sig efter de värnpliktigas förutvarande månatliga inkomst, alltså bli större för den ene och mindre för den andre, och detta utan minsta hänsyn till att den, som har den största familjen att draga försorg om, därigenom kan komma att få det minsta familjetillägget. Jag skulle tro, att de värnpliktiga själva ha all anledning att betacka sig för en kommunistisk välvilja, som tar sig dylika uttryck. Men i fråga om de flesta av de i utredningsyrkandet framställda kraven gäller, att de röra sådana rättigheter, som militären redan har, som exempelvis rätten att bilda organisationer. Underofficersbefälsförbundets tillkomst är ju ett belägg för att denna rättighet redan finns. Rätten att tillhöra fackliga och politiska organisationer finns också redan, liksom rätten att överklaga myndigheters beslut. Och äro de inte av denna art, så utgöras de i stället av krav, som faktiskt riksdagen, och det ber jag att få betona för herr Samuelsson, utan föregående utredning kan fatta beslut om. Detta måste väl ändå anses vara fallet med kravet på höjning av de värnpliktigas dagavlöning, kravet på semester, kravet på lön under sjukdom o. s. v. Varför i all rimlighets namn skall man behöva utreda en sådan sak, som honnörspliktens borttagande? Den kan, såvitt jag förstår, göras till föremål för beslut utan någon föregående utredning. Men man har också rest krav på att utredning skall företagas på sådana punkter, där utredningen redan föreligger. Detta är fallet med krigslagstiftningen. Nu säger herr Samuelsson i sitt anförande, att det mest härresande i utskottsbehandlingen av kommunisternas motion ligger i att utskottet icke gjort någon direkt framställning om denna utrednings fullföljande. Men ett yrkande om bifall till motionen skulle ju innebära, att man begärde en ny utredning, fastän utredningen föreligger. Och därför har utskottet ansett det vara lämpligt att i stället uttala önskvärldheten av att denna utredning, som faktiskt ligger på någon hylla i justitiedepartementet, snarast möjligt föreläggas riksdagen. Detta uttalande har utskottet ansett sig böra göra därför att då riksdagen en gång skrev och begärde dessa utredningar, så får man väl antaga, att man menade, att de skulle föreläggas riksdagen en

gång, då de blevo färdiga, och inte bli liggande på en hylla i justitiedepartementet. Utan meningen var väl ändå, att de skulle föreläggas riksdagen. Dessa utredningar äro emellertid färdiga, och följaktligen finns det inte heller i det stycket någon anledning att yrka bifall till motionärernas utredningskrav.

Jag skulle till sist vilja säga, att om kommunisterna hyste ett sådant intresse för militärmanskapets rättigheter, som man här har velat annonsera, och alltså verkligen på allvar menade, att de påtalade förhållandena böra ändras, ja, då vore det väl den naturligaste sak i världen, att man kom med klara och preciserade yrkanden åtminstone på sådana punkter, där ingen utredning kan anses vara av nöden. Då man nu i stället har föreslagit, att allt detta skall begravas i en utredningskommitté, ja, då får man sannerligen den misstanken, att deras innersta önskan i grund och botten ändå kanske är den, att man skall konservera de orättvisor, som man har påpekat, för att de även i framtiden skola kunna fylla den enda uppgift, som för kommunisterna här i landet synes äga något värde, nämligen att tjänstgöra som tillhygge i den politiska kampen. Då jag, herr talman, för min del inte kan vara med om ett dylikt sätt att främja de värnpliktigas och militärmanskapets rättigheter, så tillåter jag mig för min del att yrka bifall till utskottets förslag.

I fråga om värnpliktigas m. fl. tjänstgörings- och avlöningsförhållanden.
(Forts.)

Herr Svedman: Herr talman! Som kammaren torde finna, utgör den av kammarens kommunistiska kvartett framburna motionen i försvarsfrågan en slags uvertyr till sommarens kommunistiska valopera. Det tema, som behandlas, är som sagt det försvarspolitiska inslaget i valprogrammet. Mina vänner socialdemokraterna inom utskottet ha funnit vissa satser, eller kanske jag skall säga vissa takter, i uvertyren vara av den beskaffenheten, att de skulle kunna ha utsikt att bli populära hos auditoriet, och därför ha de enats om en motive-ring, som på vissa punkter är ganska vänligt avfattad men som ändå tycks ha helt missförstått av motionärerna.

Samma utskottsmajoritet, som formulerat utlåtandet angående denna motion, hade för en tid sedan tillfälle att säga sina tankar om en annan motion i försvarsfrågan, en motion, väckt av herrar Fjellman och Pehrsson i Göteborg, angående omorganisation av kustförsvaret. Då skrev utskottet följande: »Då riksdagen så sent som år 1925 vidtagit en genomgripande omorganisation av försvarsväsendet och de ansvariga myndigheterna icke torde uraktlåta att göra framställning i det syfte motionärerna föreslå, om de finna sådana åtgärder vara nödvändiga, har utskottet icke kunnat tillstyrka bifall till motionen.» Man hade kunnat vänta, att utskottet med ungefär enahanda motivering nu skulle ha avvisat de framställningar, som gjorts i den nu behandlade motionen. Men så har icke skett, och jag vill bara i förbigående påpeka, att det kan vara av intresse att göra denna iakttagelse. För övrigt har ju utskottet varit fullständigt enigt om att motionen borde avslås.

Herr Spångberg var i tillfälle att i en reservation säga sin mening om den motion, jag nyss angav, nämligen den av herrar Fjellman och Pehrsson i Göteborg väckta, och han gjorde det lika kortfattat, som utskottet utlät sig över motionen. Herr Spångberg skrev nämligen: »Då motionen syftar till en ytterligare modernisering av militärväsendet med åtföljande stegrade kostnader, vill utskottet, med framhållande av att fullständig avrustning med det snaraste bör åstadkommas, hemställa, att andra kammaren måtte avslå motionen.» Det var då. Nu återfinnes herr Spångbergs namn under en motion, vari bland annat kräves: dagavlönings höjande till en krona per dag vid tjänstgöring på förlägningsorten och en krona femtio öre vid tjänstgöring i fält och till sjöss; familjetillägg för försörjningspliktig värnpliktig med minst 50 procent av genomsnittsinkomsten per månad; rätt för de stamanställda till minst en månads tjänstledighet med utbetande av full lön, portionspengar samt fria resor

*I fråga om
värnpliktigas
m. fl.
tjänstgörings-
och avlösnings-
förhållanden.*

(Forts.)

till och från hemorten efter varje sex månaders tjänstgöring; intet löneavdrag vid långvarig sjukdom. Ja, på detta sätt visar herr Spångberg i motionen sin omtanke om försvarsbudgetens begränsning nu.

Jag vet inte, huruvida de framställningar, som i motionen göras, äro hämtade från förhållandena inom Sovjetrysslands röda armé. Men med kännedom om varifrån kommunisterna i allmänhet taga sina förebilder, har man rätt att misstänka, att så är fallet. Det är klart, att dessa s. k. reformer eller förslag till reformer av försvaret inte äro framburna av kärleksfulla händer, som därmed vilja bevara, förbättra och stärka försvaret, utan att fastmera avsikten är att uppluckra, försvaga och rasera. Och därför, herr talman, anser jag, att det är klarare och rakare att kammaren avslår motionen på de skäl, som finnas angivna i den av herr Laurén m. fl. avgivna reservationen, till vilken jag ber att få yrka bifall.

Herr Engberg: Herr talman, mina herrar! Om jag varit medlem av femte tillfälliga utskottet, misstänker jag, att jag skulle förordat, att utskottets utlåtande fått följande lydelse: Då motionärernas förslag icke kan vara allvarligt menat, får utskottet hemställa, att herr Samuelssons m. fl. motion, nr 308, måtte av andra kammaren avslås. Det hade, herr talman, varit ur flera synpunkter tillfredsställande, att ett avstyrkande fått denna avfattning. För det första hade det blivit något billigare för statsverket med hänsyn till trycket. För det andra hade det varit att följa den gamla och enligt min mening goda regeln, att svaret alltid bör ställas i samma kasus som frågan.

Men, herr talman, när jag nu begärt ordet, så var det den ärade talaren, som försvarade motionen, motionären själv herr Samuelsson, som föranledde mig därtill. När jag lyssnade till honom, kom jag att tänka på vad Mirabeau en gång lär ha yttrat, när han första gången hörde Robespierre tala i franska nationalförsamlingen. Han sade då till en god vän: »Den där kommer att gå långt, ty han tror på allting han säger.» Jag beklagar, herr talman, att jag icke för min del skulle våga om herr Samuelsson fälla ett dylikt yttrande. Ty jag har snarare den uppfattningen, att han tror inte på någonting av vad han säger. Den sista ärade talaren hade vänligheten förutsätta, att motionärerna ville på svenska förhållanden applicera ett system, som de tagit såsom föredöme från ett annat land. Jag beklagar, herr Svedman, att jag nödgas hysa en rakt motsatt uppfattning. Jag har, inte minst de senaste månaderna, ägnat en smula intresse åt det utländska ideal, som föresvävar herr Samuelsson och hans vänner, och jag vågar försäkra herr Svedman, att finns det något, som är raka motsatsen till allt vad herrar motionärer här hemställt om, så är det just detta ideal. Jag slår upp motionen och läser följande: »Trots den omskrutna demokratin lever manskaper inom armén och flottan under förhållanden, som påminner om slaveriet och feodalismen. Det är berövat alla de mest elementära rättigheter, som tillerkännas andra medborgare. Det är utsatt för ett oerhört andligt, politiskt och ekonomiskt förtryck. Mannen i ledet är förbjuden att samlas med sina kamrater för att diskutera de förhållanden, under vilka han lever, eller politiska frågor av betydelse för honom och hans kamrater. Han kommenderas att delta i firandet av olika högtider med politisk i de flesta fall för honom motbjudande karaktär. Han får icke läsa vilken press, vilken litteratur han själv vill. Han är förbjuden att likt andra medborgare gå till aktion för förbättrande av sitt ekonomiska läge.» När jag läser detta stycke, herr talman, så nödgas jag göra den reflexionen, att här åtminstone har förebilden från ett annat land stått livs levande klar för författaren till den knaggliga prosa, jag här haft äran föreläsa. Ty i själva verket är det på det sättet, att samtliga de omdömen, som de ärade motionärerna ha panna att fälla om svenska förhållanden, de gälla i utomordentligt hög grad om det system, som

de hoppas att få lyckliggöra oss med men som jag för min del, herr talman, hoppas, att svenska folket alltid må vara befriat ifrån.

Vidare klaga herrar motionärer över socialdemokratien. Jag tycker icke, att det är tilltalande, herr talman, att man på statens bekostnad trycker sådana här agitationsbroschyrer. De böra med anlitande av de fonder, som för motionärerna kunna vara naturliga, helst utgå på det förlag de bruka anlita, när de vända sig till Sveriges allmänhet med sina oförgräpliga meningar.

Men den beskyllning, som riktats mot det parti jag har äran tillhöra, bör icke få stå oemotsagd. Det heter visserligen i den heliga skrift — det är aposteln Paulus, som använder uttrycket — att man icke bör tillbinda oxens mun, när han tröskar. Och jag föreställer mig, herr talman, att det paulinska ordet skulle kunna tillämpas på den ärade talaren på norrlandsbänken, men det finnes gränser, och jag anser, att gränsen här är nådd, när de ärade motionärerna icke draga sig för att citera Karl Marx' ord om arbetarlöjtnanter tillhörande den kapitalistiska klassen. När jag såg det, kom jag att tänka på Karl Marx, men på ett annat ord, som han fällde om ett slags lärjungar, av vilka han kände sig högeligen besvrad. Han utbrast: »Där jag utsatt drakar, har jag skördat loppor.» Jag ber om ursäkt, herr talman, att jag har den känslan, att om det förunnades den gamle mästaren att skåda dem, som här drapera sig i hans mantel, när de skriva motioner till den svenska riksdagen, skulle han kanske med ännu större skärpa ha återupprepat dessa ord.

Men vidare. Här beskylls nu den svenska ordningen för att den har så stränga krigslagar. Ja, herr Samuelsson, jag tror, att om herr Samuelsson ville överflytta på våra förhållanden de krigslagar, som gälla för hans ideal-land, då funnes det sannerligen anledning att liksom motionärerna tala om, att ett svalg är befastat mellan demokratien och en sådan ordning. Jag har en gång varit i tillfälle att i denna kammare erinra den ärade motionären och hans meningsfränder om ett uttalande av Bucharin gående därpå ut, att i Sovjetryssland få finnas flera partier, men på ett villkor, och det är, att när ett parti regerar, måste alla andra partier sitta i häkte. Jag sade den gången, att så ser demokratien ut där, och jag vill tillägga, att när man känner den oerhörda stränghet, som även i fredstid råder inom den sovjetryska armén, där arkebusering är det normala straffet för den minsta förseelse, och där allt pladder, som motionärerna ha i sin motion om hur manskapsklubbar och dylikt få organiseras, är där förvänt i sin fullständiga motsats, förvånas man över, att herrar motionärer ha panna att införa den svenska riksdagen komma med sådana påstående. Jag har för min del den bestämda uppfattningen, att de äro sist av alla skickade och kallade att vara läromästare och förmanare för oss i dessa stycken. Här heter det i herr Samuelssons nyss hållna anförande, att man kommanderas till nationalistiska akter. Jag tittar då och då i en publikation, som heter »Folkets Dagblad Politiken». Där publicerades till den röda arméns ära — den blev visst tioårsbarn för en tid sedan — en stor bilaga, som innehöll ett rikt illustrationsmaterial, där man fick se den röda armén paradera vid diverse tillställningar. Den hyllades på svensk botten av den framstående småborgarpoeten Ture Nerman i en dikt, som var översvallande full av beröm åt denna armé för dess utsökta disciplin o. s. v. Och preussare, som ha i blodet något av detta, som fanns i den gamla preussiska militarismen, ha vitsordat, att den drill, den exercis, den kadaverdisciplin som förekommer i den sovjetryska armén äro sådana, att icke ens under den Wilhelmiska militarismens glansdagar i Tyskland det fanns ett motstykke. Och då undrar jag, om herr Samuelsson icke skulle göra större nytta, om han riktade sina moralpredikningar till dem, som verkligen ha behov av dem, och där i mån av råd och lägenhet sökte skapa på det hållet förståelse för, att vår tid vill komma ifrån militarismens kadaverdisciplin och hela den anda, han brännmärker i motionen,

I fråga om värnpliktigas m. fl.

tjänstgörings- och avlöningsförhållanden.

(Forts.)

*I fråga om
värnpliktigas
m. fl.*

*tjänstgörings-
och avlönings-
förhållanden.*

(Forts.)

men där han glömmer, att han ej har rätt objekt, när han riktar sina erinringar mot sitt eget land, under det att de rätteligen borde riktas åt helt annat håll.

Nå, herr talman, det heter nu, att man ej skall skjuta på pianisten, han gör så gott han kan. Herr Samuelsson gör också så gott han kan. Det ingår nu en gång i förhållningsorderna, att man skall föra fram sådana här saker, samtidigt med att man skickar sina missionärer dit bort till ett annat land för att delta i stora hyllningar inför glänsande militära paradupptåg och vara med där och applådera, när de väl exerceerade och drillade soldaterna tåga fram för att delta i nationalistiska upptåg, vilka visserligen kunna draperas med andra färger, men i grund och botten äro en återupprepning av det nationalistiska spektakel vi sett i så många andra länder.

Nej, herr talman, det finnes en gräns. Det finnes en gräns för vad man får tillåta sig i den svenska riksdagen. Vi socialdemokrater ha ingen anledning att stillatigande finna oss i, att man smådar oss på detta sätt i framburna motioner, men vi socialdemokrater ha också skäl att säga, att vi ha som svenska män anledning reagera, när det smutsas på detta sätt i eget bo. Jag tillhör icke militarismens vänner, jag tillhör icke dem, som äro blinda för, att vi ha ofantligt mycket att bortarbета inom svenskt försvarsväsende, jag tillhör icke dem, som i likhet med föregående talare tror, att man på det området skall gå vidare på de linjer, som högern tänkt sig. Men jag tillhör däremot, herr talman, dem, som reagera med hela sin själ, när man ställes inför en trafik som denna, som ej besjålas av ett uns idealitet, utan vars enda syfte är att smutskasta och småda eget land och dess förhållanden samtidigt som man böjer knä och slickar stövelsulorna på dem, som i ett annat land drivit militarismen upp till former, för vilka vi betacka oss. Det är något, som måste sägas, när en sådan motion framlägges. Det är klart, att när en sådan motion, skriven som den är på ett sådant sätt, att man vore frestad tro, att skribenten placerat skrivverket mellan de organ, som för hans parti äro något naturligt, det är klart, säger jag att när en sådan motion föreligger på riksdagens bord här hemma, ha vi anledning att säga ifrån, att vi ej kunna vara med om vad som helst. Herrarna få gå ut i landet och predika från tribuner och talarstolar och i edra tidningar fritt och öppet, tack vare den svenska demokrati vi ha, tack vare den respekt för ordet frihet vi ha, tack vare allt detta, som man saknar på det håll, där maximen är att motståndarna till dem, som regera, skola sitta i häkte. Men jag må ju säga, att när den föregående ärade talaren i sitt föregående anförande uteslutande riktade sina beskyllningar mot det parti, som i detta land, såsom det socialdemokratiska partiet fått göra, fått hävda demokratiens grundsatser både i annat och i vad gäller försvaret, då blir man sannerligen upprörd, ty de herrar, som här knäböja för antidemokratiska och diktatoriska ideal, äro de sista, som skola ge råd och lärdomar åt oss socialdemokrater i detta stycke.

Ja, herr talman, jag förstår, att kammaren icke är redo att på stående fot bifalla det förslag som jag skulle tycka vara det rimligaste, nämligen att man sade så, som jag inledningsvis yttrade att då motionärens förslag icke torde vara allvarligt menat, så bifalles utskottets hemställan. Det tarvas ju kanske en utskottsprovning även av sådana synpunkter. Men jag nödgas säga å andra sidan, att femte tillfälliga utskottet har varit för generöst, varit för ädelmodigt gent emot ett papper sådant som denna motion. Det är därför, som jag, herr talman, tillåter mig hemställa om bifall till utskottets kläm men med strykande av hela dess motivering.

Herr Samuelsson: Herr talman! Det var ju intet oväntat, att herr Engberg skulle komma med utfall mot oss kommunister. Det förekommer ju dagligen. Och det går ju ännu bättre nu, när han har vid sin sida både högerpartiet, de

frisinnade och bondeförbundet, som fullkomligt omfamna honom och stå på samma linje, när det gäller kampen mot kommunisterna och Ryssland.

Jag rörde icke i mitt anförande det minsta vid Ryssland. Jag höll mig på svensk botten, men däremot var det ej herr Engberg förunnat att göra detta. Vad det än kommer fram från kommunistiskt håll, så hänvisas det till Ryssland, och man förvränger förhållandena, som man kan göra, när man vet, att man har den stora majoriteten på sin sida.

Jag vill för mitt vidkommande säga, att skulle den store mästaren Karl Marx hört herr Engbergs anförande, hört den ställning, socialdemokraterna trots allt intaga till militärväsendet, jämfört med den ställning, de intogo under socialdemokratiens första tid, undrar jag, om han skulle varit mindre bekymrad över herr Engbergs anförande än över mitt anförande och vår motion i spörsmålet. Jag tror, att motsatsen blivit fallet. Ty varför vände jag mig i mitt förra anförande mot socialdemokraterna? Jo, därför, att de stå för utskottets utlåtande. Alla de fem, som skrivit utlåtandet, äro socialdemokrater. Icke skämmas väl herrarna för ert utlåtande, så att ni därför ansett, att man ej skall nämna ordet socialdemokrati, när man talar om utlåtandet? Jag förstår det mycket väl. Jämför man er ställning för några år sedan i riksdagen, då ni var ett litet parti, och den kamp ni förde ännu i mina ungdomsår med eder nuvarande ställning, då förstår jag, att det är en sjuk och ömtålig sak. Det är ej någon rolig sak för socialdemokraterna, när det gäller en antimilitaristisk kamp, att minnas den kamp, som herrarna då förde.

Herr Engberg föredrog en del av motionen här. Jag vill ställa en fråga direkt till herr Engberg: det, som vi påtalat i motionen, är det icke även enligt svenska förhållanden så, att vårt påtalande är riktigt och rätt i alla avseenden? Herr Engberg står ej i kontakt med de värnpliktiga och militärmanskapet överhuvud, om han ej erkänner, att det är förhållandet. Nog borde frågan var mera viktig, särskilt när man vet, vilka otaliga framställningar, som äro gjorda, men jag förstår, att herr Engberg ej vill taga någon notis om dem, och kanske icke herr Ahl heller. Men då man känner dessa framställningar, som äro gjorda, borde frågan vara mera viktig för socialdemokraterna, än att de skola driva den till gäck och spe, för att därmed visa, att man ej vill göra något. Nu säger herr Engberg i de sista slutorden: »Visst är detta ett spörsmål för mig, visst vill jag göra förändringar, visst vill jag demokratisera militärmanskapets ställning och giva det vissa förmåner.» Det är bluff och intet annat, när man ej visar i handling, att man vill göra något.

Här har frågats, vad man överhuvud vill med vår motion. Vi ha i motionen följt de krav, som äro framförda från militärmanskapet sida, och som jag vågar påstå vara fullkomligt berättigade. Man talar om att vi ha förhållningsorder från Moskva och Ryssland. Hur var det, herr Engberg, när herrarna förde den antimilitaristiska kampen, när ni försökte förbättra militärmanskapet ställning och drevo agitation? Hade ni några förhållningsorder? Mina herrar, det hade ni ej, det var själva instinkten, som gjorde, att ni stodo i samröre med, i ett visst förhållande till dessa värnpliktiga. Ni ville hjälpa dem. Nu ha ni skilt er från dem. Nu stå ni på ungefär samma ståndpunkt som de borgerliga och ha gått ifrån er gamla socialdemokratiska syn på saken. Därför föra ni ett sådant språk som i dag, när det gäller förbättrade förhållanden för militärmanskapet.

Herr Ahl påstod, att motionen innehåller 19 krav. Det är riktigt. Men när den innehåller så många krav och det påpekas en hel del av dessa krav, som äro sådana, att deras genomförande fordrar ändringar i själva värnpliktslagen och själva militärorganisationen överhuvud, och när en hel del av dessa krav äro fullständigt sammanförda, så att man icke kan lösa det ena utan omändring av en annan paragraf, en annan punkt, då måste man, om man skall

I fråga om värnpliktigas m. fl. tjänstgörings- och avlöningsförhållanden.
(Forts.)

*I fråga om
värnpliktigas
m. fl.
tjänstgörings-
och avlönings-
förhållanden.
(Forts.)*

kunna göra något i detta fall, få en fullständig utredning av alla organisations förhållanden. När åter herr Ahl påpekar, vilket även gjorts i motivationen, att det finnes en hel del punkter, som kunna beslutas direkt på grundval av en motion, alltså utan utredning, så må detta vara riktigt. Men då dessa punkter sammanfalla med en hel del andra lagändringar, förstår var och en, att skall man göra något i detta fall, måste det ske på utredningsvägen.

Det krav exempelvis, som avser semester åt de värnpliktiga under tre veckor, är det för mycket, herr Ahl? Förvisso icke. Nu få de knappast ut någon semester eller någon permission. Det är snart sagt omöjligt, då det beror på officerskamarillans gottfinnande, i fall man beviljar permission. Och om de värnpliktiga få permission, kunna de i många fall icke komma till hemorten på grund av att de icke hava råd därtill. Då kräva vi i motionen fria resor till och från hemorten. Är det ett orimligt krav? Nej, förvisso icke. Det anser jag, att utskottets socialdemokratiska ledamöter borde kunna vara med om.

Jag kan med detta konstatera, herr talman, att socialdemokraterna i utskottet, som stå för detta utlåtande, vilja icke göra något för att förbättra ställningen för militärmanskapet, och därför kommer man med detta platoniska utlåtande. Hade man däremot velat göra något, så hade man kunnat göra det genom att gå med på motionen.

Herr talman, jag vidhåller mitt yrkande.

Herr Spångberg: Herr talman! Herr Ahl började sitt anförande med att säga, att kommunisternas motion vittnade om att det för dem vore icke huvudsaken att här föra fram de värnpliktigas krav utan det vore att komma åt det parti, som herr Ahl tillhörde. Ja, den som läser motionen — jag förvånar mig över, att herr Ahl icke gjort det — han finner socialdemokratien mycket litet nämnd i denna motion, under det att vi, såsom konstaterats, hava framfört 19 krav för de värnpliktiga och på några få sidor motiverat dessa. Jag skulle tro, att när man gör ett sådant påstående, som herr Ahl gjorde, då skulle man bevisa, i vilka fall vi i motionen oriktigt vänt oss mot socialdemokratien, så att herr Ahl därigenom finge anledning att uttrycka sig på det sätt, han gjort.

I de fall, då vi nämna socialdemokratien i våra anföranden och våra motioner, hava vi berättigad anledning därtill. När vi vidare polemiserar mot socialdemokraterna för deras ställning inom utskottet, skulle jag vilja tro, att detta i och för sig, såvida motiveringen eller vad vi anfört är riktigt i sak, icke är ett angrepp mot socialdemokratien.

Utav de krav, som vi hava framfört i motionen, nämnde herr Ahl, att semester vore alldeles för långt tilltagen i vår motion. Ja, vad hava vi sagt? Vi hava sagt beträffande semestern, att vi kräva för de värnpliktiga rätt till minst tre veckors sammanhängande ledighet med utbetalande av dagavlöning och portionspengar samt fria resor till och från hemorten efter två månaders tjänstetid, ävensom ledighetens inräknande i tjänstetiden. Jag anser, att det kravet är berättigat. Den, som vet, vilken ställning den värnpliktige kommer i, när han kommer ut på ett svenskt regemente, den förstår, att han mycket väl, för att han icke skall taga skada av vistelsen på regementet, behöver komma ifrån det den tid, som här är nämnd. Han är i behov av denna semester.

Beträffande utredningen om krigslagarna, huruvida de i fredstid skulle kunna avskaffas, och att en omarbetning av gällande strafflag för krigsmakten skulle äga rum, veta vi, hur det i årets statsverksproposition meddelats, att den utredning och bearbetning av föreliggande betänkande, som pågått, är

avbruten, och att det sålunda finnes alla skäl att besluta på nytt i den riktnin-
gen, då regeringen har handlat, som den i detta fall har gjort.

Jag skall icke upptaga kammarens tid så mycket, men jag har något velat
belysa utskottets ställning.

Så vill jag säga till herr Svedman, då han förmodar, att vi hämtat våra
uppslag från Ryssland, att vi hava icke i vår motivering nämnt Sovjetunion-
en, men däremot hava vi behandlat svenska förhållanden, militärmanskapets
och den värnpliktiges ställning i Sverige, och vi anse, att det är den saken,
som man bör resonera om och undersöka, huruvida det är berättigade eller obe-
rättigade krav, som här framförts.

Herr Engberg menar, att utskottet gått alldeles för generöst till väga gent
emot motionärerna. Enligt hans åsikt borde det endast hava stått i motive-
ringen, att motionen icke vore allvarligt menad och att den därför borde av-
slås. Han sökte lämna en del uppgifter, jag vet icke varifrån han fått dem.
De skulle gälla förhållandena i Ryssland. Han talade om, vilken andlig ter-
ror, som där rådde bland de värnpliktiga, vilket förtryck, som rådde, o. s. v.
Han påstod också, att arkebusering följde såsom normalt straff till och med
för de allra minsta förseelser.

Herr Engberg är känd såsom den, som i sin tidning framkommit med en
mängd falska beskyllningar, förfalskade uttalanden, förfalskade citat. Han
är känd såsom den där i sin tidning icke skyr att begagna vilka lögnaktiga
medel som helst, då det gäller att komma Sovjetunionen till livs.

Talaren avbröts här av herr **talmannen**, som yttrade: Jag får uppmana
talaren att icke uttrycka sig på sådant sätt om en riksdagskamrat.

Herr **Spångberg** fortsatte: Ja, herr talman! Det är möjligt! Men det är
sant vad jag anför, och jag kan bevisa vad jag säger.

Talaren avbröts här ånyo av herr **talmannen**, som yttrade: Jag upprepar
min tillsägelse!

Härefter fortsatte herr **Spångberg**: Sålunda, då jag hindras att bemöta, får
jag nöja mig med att ändå konstatera, att de rättigheter, som tillkomma de
värnpliktiga i Sovjetunionen, skulle den svenska ungdomen vara glad åt, om
den finge här i Sverige. Därtill kommer, att Sovjetunionens arbetar- och
bondeungdom känner med sig, att den är ute för att lära sig försvara något,
som är deras, för att lära sig försvara arbetarklassens intressen och sam-
tidigt inne på regementet lära sig förstå sitt människovärde och sin ställning
såsom arbetare. Det kamratskap, vill jag säga, som kommer till synes inom
den ryska armén och som man blir i tillfälle att konstatera, om man avlägger
ett besök vid ett ryskt regemente och som är omvittnat av många, som varit
i Sovjetunionen, det kamratskapet är något enastående och återfinnes icke i
något annat land. Den, som exerceerar beväring i Sverige, vet vad kadaver-
disciplin vill säga. Jag vill med förakt tillbakavisa det påstående, som herr
Engberg på detta omotiverade och falska sätt utslungat.

Man vill vidare göra gällande, att det är mycket demokratiska förhållanden
inom militärväsendet här i Sverige. Utskottet påstår i sitt utlåtande, att »när
svensk man såsom värnpliktig eller fast anställd befinner sig i militär tjänst-
göring är han alltjämt en medborgare med medborgarens fri- och rättigheter.
Alla försök att giva militären en medborgerlig särställning böra avvisas, och
det bör tillses, att de värnpliktiga och det fast anställda manskapet icke krän-
kas i sina medborgerliga rättigheter. Det tillkommer riksdagens militieom-
budsman och i sista hand regeringen att vaka häröver».

Andra kammarens protokoll 1928. Nr 20.

*I fråga om
värnpliktigas
m. fl.
tjänstgörings-
och avlönings-
förhållanden.
(Forts.)*

*I fråga om
värnpliktligas
m. fl.
tjänstgörings-
och avlönings-
förhållanden.
(Forts.)*

Ja, vi veta i det avseendet, hur det går. Vi veta i det avseendet, hur det förhåller sig på våra regementen. Det är alldeles riktigt, att vissa element hava rättighet att organisera sig. Det är alldeles riktigt, att vissa sammanslutningar, som kanske äro förbjudna — om icke i lagen så dock enligt herr Engbergs påstådda demokratiska grundåskådning — dock få lov att finnas vid regementena. Jag behöver bara erinra om vad som skedde i samband med polismästare Härlemans mobilisering här i Stockholm, varom jag i fjol riktade en interpellation till statsrådet och chefen för socialdepartementet. Det blev uppenbart sedermera, hur denna mobilisering hade utgått från fascistiska kretsar med rötter i svenska regementen och hurusom ett intimt samarbete ägt rum mellan den högsta ledningen av poliskretsarna och officerskretsar här i landet. Det är ingen tillfällighet att samtidigt som man vidtog dessa mobiliseringsplaner från polisens sida, så mobiliserade också fascistiska sammanslutningar ute vid positionsartilleriet sina trupper för beredande av — herr Engberg! — arbetarmord i detta land! Fascisterna hade samma natt som polismobiliseringarna ägde rum hela positionsartilleriet i sitt våld. En tidning skildrar förhållandena bland annat på följande sätt: »Ammunition utlämnades ur regementets förråd till alla fascister och till de stamanställda, som ansågos pålitliga, och det var intet knussel med de skarpa skotten. Dessutom fanns en låda om tusen skarpa skott på varje batteriexpedition samt två sådana lådor på officerarnas samlingsrum och en i vakten. Vakt utsattes vid varje logementsdörr, vid fönster, portar etc., och voro dessa vakter försedda med 100 skarpa skott vardera. Fascistofficerarnas beväpning var två armépistoler, modell 07.9 m. m. Telefonvakter utsattes och telefon uppsattes från officerarnas samlingsrum till alla batteriexpeditioner. Signalanordning upprättades mellan regementet och fascisternas tillfälliga hemliga högkvarter. — Ammunition överfördes i hemlighet från regementets förråd till fascisternas högkvarter! De, som verkställde denna överflyttning voro de här ovan presenterade furirerna Göransson och Jönsson.»

Det finnes här ett fotografi av den fascistsammanslutning, som fanns där ute på regementet. Där var bland annat en herre, som på ett ganska handgripligt sätt lät Per Albin Hansson förstå, att det existerar fascister här i landet, också medtagen.

Så fortsattes det vidare: »Enligt den hemliga order, som låg till grund för denna mobilisering, skulle ingen av de värnpliktiga väckas, men varje värnpliktig, som försökte lämna logementet, skulle skjutas ned! — Fascistledare vid positionsartilleriet är underlöjtnant Ivar Ljungman, son till förrådsförvaltare Ljungman och f. d. vitgardist i Finland.»

Ja, dessa rättigheter och rättigheter för dessa sammanslutningar finnas här i Sverige, men de rättigheter, som vi med allt skäl fordra i denna motion och som arbetar- och bondeungdomen gör anspråk på, att de genomföras, de finnas icke.

Det är ju icke lätt för socialdemokraterna här i Sverige att tala om vår demokratiska armé. Herr Engberg och även herr Ahl få finna sig i, att vi rikta några ord till dem ibland, att vi erinra dem om vad de gjort och vad de försöka att göra. Herr Engberg borde kunna räkna ut det efter sitt eget anförande här i kammaren, där han blandade in fullständigt ovidkommande saker, som han för övrigt icke hade den minsta aning om. Jag må säga, att efter herr Engbergs anförande då han säger, att han i motiveringen för utskottets avslagsyrkande på vår motion skulle vilja hava in, att motionen icke vore allvarligt menad, får man fråga sig, om man överhuvud taget har någon anledning att taga herr Engberg på allvar.

Det socialdemokratiska ungdomsförbundet här i landet sökte en gång skriva ett flygblad om den demokratiska armén och de goda förhållanden, som där

rådde. Det resulterade i, att när socialdemokratiska ungdomsförbundets medlemmar gingo ut för att sprida detta flygblad vid regementena, kördes de bort av befälet och fingo vid något tillfälle stryk för att de utdelade flygbladen. Så demokratiska äro förhållandena. Detta är litet belysande även för innehållet i herr Engbergs anförande här i dag.

*I fråga om
värnpliktigas
m. fl.
tjänstgörings-
och avlönings-
förhållanden.
(Forts.)*

Herr talman, jag yrkar bifall till motionen.

Herr **Pehrsson** i Göteborg: Herr talman! Jag anser efter detta pinsamma uppträde det vara av viss vikt, att det kommer till kammarens protokoll, att detta sista anförande hållits inför en tom kammare. Det har icke varit ett halvt dussin här inne utom kommunisterna. Det talar ett tyst men ett ljungande språk. Det säger, att hur olika meningar vi än hava, så äro vi eniga om vad som skall sägas till en främmande makts hejdukar: »Bort med fingrarna från svenska nationella värden och främst från Sveriges försvar!»

Herr talman! Jag hemställer om bifall till herr Engbergs yrkande.

Herr **Spångberg**: Herr talman! Till herr Pehrsson i Göteborg vill jag säga, innan han slinker ut genom dörren, att de övriga synas hava följt herr Pehrssons exempel. Den, som ser ut genom draperierna, finner, hur riksdagsmännen samlats där ute runt omkring och hur de titta fram som pojkar, som icke riktigt våga vara med. Det är vad som försiggått här.

Sedan vet jag icke riktigt, om det kan skänka riksdagen något särskilt anseende att man kan konstatera, huru herrarna kunna vara borta, då olika frågor behandlas. Detta har emellertid icke skett denna gång, fastän man icke vågat vara inne utan, som sagt, stått lyssnande runt omkring, vilket herr Pehrsson varit ett levande exempel på, då han smet in genom dörren för att säga sina ord, när jag slutade, och sedan smög sig ut igen för att lyssna.

Herr **Hansson** i Trollhättan: Herr talman! Jag vill icke riva upp någon diskussion för att bemöta vad som har blivit sagt från motionärernas sida. Det bemötandet har redan kommit kammaren till del genom det anförande, som hållits från socialdemokratiskt håll. Men jag skall i anledning av herr Engbergs yrkande om uteslutande av utskottets motivering säga, att utskottets socialdemokrater ansett, att från vilket håll än en motion väckts i denna kammare, så bör man behandla den sakligt och att de av motionärerna framställda yrkandena böra sakligt besvaras. Det vimlar i motionen av ovederhäftigheter. De äro också bemöta. Vi hava nämligen ansett, att de frågor, som behövt ett ordentligt svar, också blivit bemöta i den utskottets motivering, som socialdemokraterna samlat sig om.

På dessa skäl ber jag, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner på 1:o) bifall till utskottets hemställan, 2:o) bifall till den vid utlåtan- det fogade reservationen, 3:o) bifall till den i ämnet väckta motionen samt 4:o) bifall till det av herr Engberg under överläggningen framställda yrkan- det; och fann herr talmannen den förstnämnda propositionen vara med övervä- gande ja besvarad. Votering begärdes likväl av herr Laurén, varför herr tal- mannen för bestämmande av kontrapositionen ånyo upptog de återstående propositionerna, av vilka därvid den under 4:o) angivna nu antogs till kontra- proposition. I överensstämmelse härmed blev efter given varsel följande vote- ringspropositionen uppläst och godkänd samt anslagen:

*I fråga om
värnpliktigas
m. fl.
tjänstgörings-
och avlönings-
förhållanden.
(Forts.)*

Den, som vill, att kammaren bifaller femte tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 7, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren bifallit det av herr Engberg under överläggningen framställda yrkandet.

Sedan kammarens ledamöter härefter intagit sina platser samt voteringspropositionen blivit ännu en gång uppläst, företogs omröstning med tillämpning av uppresningsförfarandet; och befanns därvid flertalet hava röstat för nej-propositionen, vadan kammaren bifallit det av herr Engberg under överläggningen framställda yrkandet.

§ 12.

Herr *Forssell* avlämnade en motion i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 158, med förslag till förordning angående förfarandet i vissa fall vid oriktig avgiftsberäkning hos tullverket.

Denna motion, som erhöll ordningsnumret 465, bordlades.

§ 13.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet tillkännagivit, att han vid kammarens sammanträde tisdagen den 27 innevarande mars ämnade besvara herr Lefflers interpellation angående revision av näringslagstiftningen.

§ 14.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtanden:

nr 13, i anledning av väckt motion om justitie- och militieombudsmannaämbetenas sammanslagning till ett ämbete;

nr 14, i anledning av väckt motion om avskaffande av ordensväsendet m. m.; och

nr 15, i anledning av väckt motion om statsråds befogenhet som riksdagsledamot;

statsutskottets utlåtanden och memorial:

nr 55, i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen framställda förslag angående anvisande av anslag till befrämjande av lufttrafik m. m., jämte i ämnet väckta motioner;

nr 56, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående försäljning av gamla centralposthuset i Göteborg;

nr 57, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående klassificering av bangårdspostkontoret i Stockholm;

nr 58, i anledning av väckt motion om ersättning till änkan Anna Forsman för kreatur, överkörda av ett statens järnvägars tåg;

nr 59, i anledning av vissa av Kungl. Maj:t under fjärde huvudtiteln gjorda framställningar;

nr 60, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avskrivning av ett till föreningen Faktoribostäder u. p. a. utlämnat lån;

nr 61, i anledning av väckt motion om viss ersättning till kaptenen vid flygvapnet P. R. af Uhr;

nr 62, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående förflyttning av sjöinstrument- och sjökarteförrådet å flottans varv i Stockholm m. m.;

nr 63, i anledning av väckta motioner om efterskänkande av återbetalningsskyldigheten beträffande till vikarierande undervisningsråd felaktigt utbetalda dyrtidstillägg m. m.;

nr 64, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lönereglering för befattningshavarna vid domkapitlens expeditioner m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 65, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till folksanatorierna m. m. jämte en i ämnet väckt motion;

nr 66, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående grunder för statsbidrag till uppförande och drift av tuberkulossjukvårdsanstalter i Västerbottens län jämte i ämnet väckta motioner;

nr 67, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående lån för anordnande av skyddshem för flickor m. m.;

nr 68, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag till Sveriges deltagande i social utställning m. m. i Hälsingfors;

nr 69, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående beräkning av den period, varunder semester må tilldelas befattningshavare i statens tjänst; och

nr 70, i anledning av kamrarnas skiljaktiga beslut i fråga om bidraget av automobilskattemedel till vägunderhållet;

bankoutskottets utlåtanden:

nr 24, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående delaktighet i statens pensionsanstalt för svenska smörprovningarnas befattningshavare;

nr 25, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående extra provinsialläkarnas pensionskassas anslutning till statens pensionsanstalt m. m.;

nr 26, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående avsättande av en reservfond för postgirorörelsen; och

nr 27, i anledning av väckta motioner om uppflyttning i högre lönegrad av förste bibliotekariebefattningen vid riksdagsbiblioteket;

första lagutskottets utlåtanden:

nr 22, i anledning av väckta motioner med förslag till förordning angående skyldighet att inhämta polismyndighets tillstånd till vissa nöjeställningar m. m.; och

nr 23, i anledning av väckt motion angående ändrad lydelse av 9 § i lagen om tillsyn å fartyg m. m.;

andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 5, i anledning av väckt motion, II: 406, angående beredande åt ämnena modersmålet och räkning av en starkt ställning vid rikets folkskolor;

andra kammarens andra tillfälliga utskotts utlåtande, nr 4, med anledning av väckt motion angående viss ändring i gällande bestämmelser för inträde vid tandläkarinstitutet samt för avläggande av examen därstädes; samt

andra kammarens fjärde tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion angående beredande av vissa förmåner åt torpare å kyrklig jord.

§ 15.

Justerades protokollsutdrag.

§ 16.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Bengtsson</i> i Kullen	under 2 dagar fr. o. m. den 27 mars,
» <i>Lindskog</i>	» 14 » » » 29 »
» <i>Henrikson</i>	» 14 » » » 29 »
fru <i>Hegardt</i>	» 14 » » » 29 »
herr <i>Larson</i> i Tönnersa	» 14 » » » 29 »
» <i>Törnkvist</i> i Karlskrona	» 14 » » » 28 »
» <i>Eklund</i>	» den 26 mars och
» <i>Wikström</i>	» 3 dagar fr. o. m. den 26 mars.

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 11.37 e. m.

In fidem
Per Cronvall.